Paul Gerhard Sand

Noen ord om helliggjørelsen

Til veiledning for unge kristne

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Paul Gerhard Sand: *Noen ord om helliggjørelsen* (Til veiledning for unge kristne).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Kapittel 1. Den falske helliggjørelsen 1
Kapittel 2. Grunnvollen for den sanne helliggjørelsen 5
Kapittel 3. Hvorfor helliggjørelsen er nødvendig 9
Kapittel 4. Hva helliggjørelsen egentlig består i 14
Det nye mennesket 28
Kapittel 5. Hustavlen 58
Våre plikter mot kongen 58
Husbondens plikt mot dem som er under ham 61
Tjenernes plikter 62
Foreldrenes plikter 64
Barnas plikter 66
Ektefolks plikter 66
Kapittel 6. Å lese Guds ord. Sangen 69
Kapittel 7. Å høre Guds ord 80
Kapittel 8. Sakramentene 96
Nattverden 98
Kapittel 9. Bønnen 102
Kapittel 10. Kors og trengsel 114
Kapittel 11. Arbeid for Guds rike 120
Kapittel 12. Lys og mørke. Syndenes forlatelse 130
Om Paul Gerhard Sand 137

Kapittel 1. Den falske helliggjørelsen

«Det er ikke gull alt som glimrer», sier ordtaket. Det kan også sies om helliggjørelsen. For det er mange som synes å leve et helliget liv, men som i virkeligheten er fremmede for livet i Gud. Derfor er heller ikke den såkalte helliggjørelsen deres noe annet enn lovens døde gjerninger.

Mange uomvendte mennesker gjør gode gjerninger i det ytre, og de kan ha ulike grunner til det. Noen er det vi kaller godhjertede. De gjør vel mot dem som trenger det, gir de sultne mat og kler de nakne, drevet av en slags naturlig medlidenhet. De har fått et mildt sinn og et elskverdig vesen, og derfor er de behagelige å omgås, hjelpsomme og fredelige i hele sin ferd. Men dette er ikke helliggjørelse, for grunnvollen og den rette drivkraften mangler – den skal vi komme tilbake til senere.

Andre verdensmennesker gjør gode gjerninger fordi de vil bli sett av mennesker. De vil gjerne ha ord på seg for å være fromme og gudfryktige. Derfor bruker de enhver anledning til å blåse i basunen, slik fariseerne gjorde på Kristi tid, og stiller fromheten sin til skue for alle mennesker så mye de kan (Matt 23,5.28). Skal de ofre noe for nesten eller for Guds rikes sak, gjør de det gjerne – bare det kan komme i avisen og bli kjent vidt omkring. Men i det stille og skjulte har de ingen lyst til å gjøre noe, for de er redde for å miste lønnen: æren fra mennesker.

Venter de en prest eller en annen forkynner av Guds ord på besøk, finner de fram de kristelige skriftene fra krokene og stabler dem opp der de ikke kan unngå å bli sett. Og mens de skammer seg over at

kameratene skal se dem med Bibelen, setter de seg gjerne ned og leser i den når de venter slikt besøk. Disse gode gjerningene, som drives av egenære, er slett ikke helliggjørelse.

Atter andre verdensmennesker gjør gode gjerninger for å vinne himmelen og få samvittigheten til ro. De leser Guds ord, synger salmer og åndelige sanger og leser morgen- og aftenbønn. De går i kirken, på bibellesninger og oppbyggelser, gir almisser til de fattige og gaver til misjonen ute og hjemme, og arbeider i kvinne- eller mannsforeninger for den samme saken. Så langt det er mulig, holder de seg også fra å banne, lyve, stjele, drikke og drive hor og så videre – alt for å vinne himmelen.

Når Guds Ånd banker på hjertet og samvittigheten blir urolig, griper det stakkars mennesket straks til sine gode gjerninger og gjør dem til et plaster som det legger på samvittighetens sår: «Jeg har da bedt og lest, jeg har da gjort den og den gode gjerningen – skulle det ikke stå bra til med meg? Jeg holder meg fra det onde og legger vinn på det gode, og de fleste mennesker gjør mindre godt og mer ondt enn jeg. Skulle ikke jeg, som er såpass from, bli frelst, da ser det sannelig galt ut.»

Slik blir de gode gjerningene deres, som de mener er helliggjørelse, en snare for dem – en sovepute de sover seg inn i helvete på. Det er mer håp om at tyver, drankere og horkarer skal komme til omvendelse, enn om at disse velkledde helgenene skal gjøre det. Derfor sier også Kristus til slike: «Tollere og horkvinner går før dere inn i Guds rike» (Matt 21,31).

Spør noen om disse menneskene da ikke har noen nytte av alle sine gode gjerninger, er svaret dette: De har selv nytte av det, og de gagner både hele samfunnet de hører til og den enkelte – i dette livet. «Dyden er sin egen lønn», sier et ordtak, og i en viss forstand er det sant. Etter sin rettferdighet ordner Herren det slik at også de uomvendte får lønn for sine gode gjerninger. Vi forstår det av Guds ord og ser det i det daglige liv: Det går den dydige vel og den lastefulle ille.

Men når mange fromme mennesker slutter av dette at de står i nåde hos Gud, og at han umulig kan fordømme dem siden han velsigner dem så rikt i dette livet, da bedrar de seg selv. For «den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet» (1 Joh 5,12). «Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i him-

lenes rike» (Matt 5,20). «Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3). «Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn» (Joh 3,18).

Er du, min leser, en av disse fromme menneskene jeg har beskrevet, har du nok gagn og nytte av fromheten din i dette livet. Men til himmelen kommer du ikke, om du ikke omvender deg til Den Høyeste og lærer å «akte alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus» er så mye mer verd (Fil 3,8). Med alle dine bønner, all din lesning og sang og alle dine almisser blir du likevel kastet ut av bryllupssalen, fordi du ikke har bryllupsklærne på (Matt 22,13).

Stå derfor stille for Herrens Ånd! La ham få vise deg at du er kledd i skitne klær (Sak 3,3), og la ham lære deg å kjøpe av ham «gull, lutret i ild, for at du kan bli rik, og hvite klær, for at du kan være kledd i dem og din nakenhets skam ikke skal bli stilt til skue» (Åp 3,18).

La ham lære deg å rope «Uren, uren!» (3 Mos 13,45), for at du kan få bruk for den «kilde for Davids hus og for Jerusalems innbyggere mot synd og urenhet» (Sak 13,1), og for «Jesu, hans Sønns blod», som «renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7). Først da vil du lære hva helliggjørelse og sanne gode gjerninger er.

Vi forstår altså at et åndelig dødt menneske umulig kan leve et sant helliget liv eller gjøre virkelig gode gjerninger. Hvor mye det enn anstrenger seg, blir det døde gjerninger. «Sanker en vel druer av tornebusker, eller fiken av tistler? Slik bærer hvert godt tre god frukt, men et dårlig tre bærer dårlig frukt. Et godt tre kan ikke bære dårlig frukt, heller ikke kan et dårlig tre bære god frukt» (Matt 7,16–18). Å formane en uomvendt til helliggjørelse er det samme som å befale et dødt menneske å arbeide.

Det er likevel ikke bare verdens sovende og sikre barn som ikke kan leve et helliget liv. Heller ikke den vakte kan gjøre sanne gode gjerninger, så lenge han ikke er kommet lenger enn til vekkelsen. Det er så vanlig at den som er vakt opp av syndesøvnen, vil begynne med helliggjørelsen og ende med troen. Først må en bli from og god, og siden – når forbedringen er kommet skikkelig i stand – skal en tro på Kristus. Derfor strever en av alle krefter for å gjøre det gode og legge av det onde, i håp om å bli verdig til Guds nåde.

Men de gode gjerningene en gjør i denne tilstanden og med denne hensikten, er bare lovens døde gjerninger og slett ikke troens sanne frukt. En drives av loven og er fremmed for den makten Kristi kjærlighet har til å drive oss. En vil stride mot kjødet, men er likevel selv ikke annet enn kjød. En vil bygge hus, men har forsømt å legge grunnvollen. En ber Herren om kraft, men vil ikke ta imot Kristi evangelium, som er selve Guds kraft (Rom 1,16). At loven er syndens kraft (1 Kor 15,56), forstår en ikke; en mener tvert imot at loven skal tvinge en til gudsfrykt og helliggjørelse.

Derfor blir dette bare en sur daglønnertjeneste. Går det som Gud vil, ender den med fullstendig åndelig konkurs. Går det annerledes, finner en trøst i trelletjenesten sin og slår seg til ro. Når samvittigheten anklager, trøster en seg ikke med Kristus og det han har lidt og gjort ved sin død, men med at Gud tar viljen for gjerningen, at alle har sine feil, og så videre.

Slik blir en fremmed for hjørnesteinen, som blir til «snublestein og anstøtsklippe» (1 Pet 2,7–8), og fremmed for det sanne livet i nåden, som er «skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,3). Derfor er også disse ulykkelige menneskene, som den gamle slangen har forblindet og bedratt, bitre fiender av det frie, ubetingede evangeliet som Guds ord inneholder (se Jes 8,14–15; Rom 9,33).

Om slike taler Herren når han sier hos Jesaja: «Du trettet deg ut på dine mange veier, men du sa ikke: Alt er tapt! Du fant næring for din hånd, derfor ble du ikke syk» (Jes 57,10). Se, her er ulykken: «Du sa ikke: Alt er tapt! Du fant næring for din hånd, derfor ble du ikke syk.»

Du fant trøst i din innbilte helliggjørelse, i dine gode gjerninger. Loven skulle drepe deg og trette deg ut og lære deg hvor helt umulig det er å bestå for den i din egen rettferdighet – men i stedet har du bygd håpet ditt på den.

Loven skulle gjøre deg fortapt, den skulle gjøre deg syk. Men du «finner næring for din hånd»: Ved ditt eget arbeid blir du trøstet og mett, ved det blir du frisk. Derfor trenger du ikke Kristi gjerninger til frelse, ikke «det brød som kommer ned fra himmelen og gir verden liv» (Joh 6,33), og heller ikke Kristi sår for å få legedom (Jes 53,5). «Det er ikke de friske som trenger lege, men de som har ondt» (Luk 5,31). Å, hvor lite tenker mange søkende sjeler på at «mange skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,24)!

Kapittel 2. Grunnvollen for den sanne helliggjørelsen

«*For ingen kan legge en annen grunnvoll enn den som er lagt, det er Jesus Kristus*» (1 Kor 3,11).

«Se, jeg legger i Sion en hjørnestein, utvalgt og dyrebar. Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme» (1 Pet 2,6; Jes 28,16; se også Matt 21,42; Sal 118,22 og flere steder). «Så er dere da ikke lenger fremmede og utlendinger, men dere er de helliges medborgere og Guds husfolk, bygd opp på apostlenes og profetenes grunnvoll, og hjørnesteinen er Kristus Jesus selv» (Ef 2,19–20).

Den sanne grunnvollen for alt sant håp om frelse er Jesus Kristus. For han er blitt «visdom fra Gud, rettferdighet», men han er også blitt «helliggjørelse og forløsning» (1 Kor 1,30). Derfor er han også den sanne grunnvollen for all sann helliggjørelse. Hadde ikke Guds Sønn kommet, ville vi alle ha vært fortapt uten håp – og da kunne heller ingen noen gang ha lært å elske Gud og gjøre gode gjerninger. «Vi elsker fordi han elsket oss først» (1 Joh 4,19).

Herren vår Gud har satt sin Sønn til hjørnestein og lagt ham som frelsens grunnvoll for alle mennesker. For «det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv, så han ikke tilregner dem deres overtredelser … Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,19.21). Og: «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16).

Alt som Guds krav i loven sier må gjøres for at et menneske skal bli frelst, har Guds Sønn gjort. Det står ingenting, absolutt ingenting, igjen å gjøre for å fortjene himmelen. Det har Guds Sønn gjort alene,

og han har gjort det for alt som heter menneske. For «likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker» (Rom 5,18).

På samme måte har han lidt den straffen vi alle har fortjent. For «Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham» (Jes 53,6), og «han er en soning for våre synder, og det ikke bare for våre, men også for hele verdens» (1 Joh 2,2).

Men selv om dette er skjedd for alle, blir Kristus likevel for de fleste av oss verken rettferdighet eller helliggjørelse, men tvert imot til fall og til «et tegn som blir motsagt» (Luk 2,34). Saken er den at hver den som skal ha gagn av Herren Jesus – til rettferdighet for Gud og til helliggjørelse i livet – må ta imot ham og lære å tro på ham.

Derfor kan ikke hele verden formanes til helliggjørelse, selv om Kristus er gitt hele verden. Først må en bli rettferdiggjort ved troen (Rom 5,1) og lære å bli frelst av nåde. En må lære å mistro seg selv og alt sitt eget arbeid, og tro på ham «som rettferdiggjør den ugudelige» (Rom 4,5).

Søkende sjel! Så lenge du har håp om at du en gang i framtiden skal bli så skikkelig og from at Herren tar imot deg ved nådestolen, kan det ikke bli tale om noen virkelig helliggjørelse hos deg. For du er ennå ikke blitt helt avkledd og tømt, ennå ikke helt syk, ennå ikke virkelig fortapt, ennå ikke ugudelig nok til å trenge en hel og virkelig Frelser.

Du må ved loven bli død for loven (Gal 2,19). Hele fromheten din må brenne opp, så du blir nødt til å ta din tilflukt til Golgata. Der må du kaste deg ned ved Frelserens føtter, så elendig som du er og uten håp for framtiden, og la deg frelse ved hans gjerning og hans lidelse alene.

Først når du lærer å ta imot Guds Sønn som en fri gave, som ikke avhenger av hvor verdig du er – først da blir du født av Gud og får rett til å bli Guds barn (Joh 1,12–13). Da er grunnvollen lagt i deg ved «omvendelse fra døde gjerninger og tro på Gud» (Hebr 6,1).

Ved troen på Kristus utenfor deg – det vil si på det han gjorde og led for dine synder og til din frelse – kommer han inn til deg og tar bolig i deg. Da blir det nattverd i hjertet ditt (Åp 3,20), og du erfarer at Paulus' ord er sanne: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus» (Rom 5,1).

Nå holder du opp med å arbeide for å bli frelst. For du ser at det er gjort, og at du bare skal ta imot. Du ser at det ikke er du som skal gi Herren noe, men at han er den som gir, og du den som tar imot. Nå har du funnet hvile for den trette sjelen din (Matt 11,28). Sykdommen din er leget ved hans sår (Jes 53,5). Sulten din er stilt og tørsten borte, for du drikker av livets vann for intet (Åp 22,17). Mørket viker, og den skinnende morgenstjernen har begynt å lyse inn i ditt arme hjerte. Du synger:

Min venn er min, og jeg er hans –
en større fryd på jord ei fans.

Og med en annen sanger:

Nå har jeg funnet hva jeg grunner
mitt salighetsanker på:
den grunn er Jesu død og vunder,
der før all verdens grunnvoll lå.
Det er en grunn som evig står,
om jord og himmel selv forgår.

Og videre:

Den grunn hvorpå jeg bygger,
er Kristus og hans død;
i Jesu pines skygge
er sjelens hvile søt.
Der har jeg funnet livet,
selv er jeg intet verd;
det Kristus meg har givet,
gjør meg for Gud så kjær.

Nå heter det: «Se, Gud er min frelse! Jeg er trygg og frykter ikke. For Herren Herren er min styrke og lovsang. Han ble meg til frelse» (Jes 12,2). Og videre: «Hvem har jeg ellers i himmelen? Når jeg bare har deg, begjærer jeg ikke noe på jorden. Om enn mitt kjød og mitt hjerte svikter, så er Gud mitt hjertes klippe og min del for evig» (Sal 73,25–26).

Nå erfarer en også at Guds rike er «rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd» (Rom 14,17). En er blitt et godt tre og kan derfor bære god frukt. En er blitt en grein på vintreet Kristus (Joh 15), en levende stein i det åndelige tempelet, en plante som den himmelske Far har

plantet. Overgangen fra døden til livet, fra mørket til lyset, fra Satans makt til Gud er skjedd. Sjelen er reist opp med Kristus, og en har begynt å smake at Herren er god.

«Min sjel opphøyer Herren, og min ånd fryder seg i Gud, min Frelser» (Luk 1,46–47), heter det. Og videre: «Herren er min hyrde, det mangler meg ingen ting. Han lar meg ligge i grønne enger, han leder meg til hvilens vann» (Sal 23,1–2). Gleden i Herren blir nå styrken, og den frelsende nåden begynner sin oppdragende gjerning. For nå er grunnbetingelsen for sann helliggjørelse til stede i sjelen.

Kapittel 3. Hvorfor helliggjørelsen er nødvendig

Når en synder er blitt benådet og frelst ved troen på Jesu blod, begynner han straks å elske den Gud som har gjort ham så lykkelig. Han trenger ikke å tvinge seg til å elske; kjærligheten kommer av seg selv så snart det blir levende tro i hjertet.

Før var det umulig å elske Herren, hvor mye han enn prøvde å få seg selv til det, og hvor mye han enn ba om det. Nå er det like umulig å la være å elske. Derfor blir også kjærligheten nevnt som Åndens første frukt i Gal 5,22.

Men den en elsker, vil en gjerne tjene. En er glad for å kunne vise ham lydighet i alt, og redd for å gjøre ham sorg på noen måte. Kjærligheten blir altså den kraften i et troende hjerte som driver det til å leve et helliget liv. Dette kan vi kalle den indre nødvendigheten. Det er med dette som med et godt frukttre: Av sin natur må det bære god frukt.

David sier: «Dine buds vei vil jeg løpe. For du frir mitt hjerte fra angst» (Sal 119,32). Og Paulus sier: «For Guds nåde er åpenbart til frelse for alle mennesker. Den opptukter oss til å fornekte ugudelighet og de verdslige lystene, til å leve sedelig og rettferdig og gudfryktig i den verden som nå er» (Tit 2,11–12).

Merk deg dette: Nåden opptukter oss. Når nåden kommer inn i hjertet, er den ingen død skatt. Det ligger i dens natur å lære og oppdra. La oss ta et bilde fra jorden.

Tenk på en elv som renner uten stans gjennom en dal og danner mektige fossefall på veien. Så lenge fossene ikke blir utnyttet, renner vannet uten å gjøre nytte. Men bygg en mølle eller en fabrikk, led

vannet gjennom en renne og la det falle på drivhjulet med hele sin tyngde – så kommer straks hele fabrikken i gang. Vannet er her den første og viktigste betingelsen for at anlegget kan gå. Minker vannet, går farten ned; tørker det bort, stanser alt.

Guds frelsende nåde, slik den er gitt i Kristi evangelium, er den dype og brede elven som renner gjennom verden så langt Guds ord blir forkynt. De fleste av Adams barn bruker den likevel ikke, verken til å slukke tørsten i sin arme sjel eller som kraft til helliggjørelse – for når det første ikke skjer, skjer heller ikke det siste.

Men de vi nå taler om, har jo fått sine tørre sjeler lesket og vederkveget ved det underfulle, levende vannet. Gjennom Ordets kanal er det samme nådens vann ledet inn i hjertet deres. Derfor blir det den drivkraften som setter hele mennesket, med sjel og legeme, i bevegelse for å tjene Herren deres Gud.

Et Guds barn vet og tror at ingen synd blir tilregnet ham. For «så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus» (Rom 8,1). Men det vet også at «dette er Guds vilje, deres helliggjørelse» (1 Tess 4,3). «For Gud kalte oss ikke til urenhet, men til helliggjørelse» (1 Tess 4,7). «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger, som Gud forut har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem» (Ef 2,10). «Jag etter fred med alle, og etter helliggjørelse. For uten helliggjørelse skal ingen se Herren» (Hebr 12,14).

Men helliggjørelsen er også nødvendig fordi livet som er født i sjelen, bare kan bevares og vokse gjennom den. Herren gir oss kraft ved sin nåde til å fly synden, stride mot det onde og legge vinn på det gode. Den som ikke bruker denne kraften, men lar friheten bli «et påskudd for kjødet» (Gal 5,13), vil kjenne nådelivet svekkes og avta, og til slutt vil det dø. Og i denne faren kan en kristen komme inn på mange og forferdelige villveier.

Derfor ser vi også hvor rike apostlenes brev til de troende menighetene er på formaninger til helliggjørelse og et kristelig liv. Paulus skriver til efeserne: «Jeg formaner dere altså, jeg som er en fange for Herrens skyld, at dere vandrer slik det er verdig for det kall dere er kalt med, med all ydmykhet og mildhet, med langmodighet, så dere bærer over med hverandre i kjærlighet, og legger vinn på å bevare Åndens enhet i fredens sambånd» (Ef 4,1–3).

«Når det gjelder deres tidligere ferd, så må dere nå avlegge det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster. Men bli fornyet i deres ånd og sinn. Og ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten» (Ef 4,22–24). «Bli derfor Guds etterfølgere som hans elskede barn, og vandre i kjærlighet» (Ef 5,1–2).

Til filipperne: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven» (Fil 2,12). «Gjør alt uten knurr og tvil, så dere kan være uklanderlige og rene, Guds ulastelige barn midt i en vrang og forvendt slekt. Dere skinner blant dem som lys i verden» (Fil 2,14–15). «For øvrig, brødre: Alt som er sant, alt som er ære verd, alt som er rettferdig, alt som er rent, alt som er verd å elske, alt som folk taler vel om, alt som duger og er ros verd – gi akt på det!» (Fil 4,8).

Til kolosserne: «Vi ber om at dere må fylles med kunnskap om Guds vilje i all åndelig visdom og forstand, så dere kan vandre verdig for Herren, til behag for ham i alle ting, ved at dere bærer frukt og vokser i all god gjerning gjennom kunnskapen om Gud» (Kol 1,9–10). «Er dere da reist opp med Kristus, så søk det som er der oppe, der Kristus sitter ved Guds høyre hånd. La deres sinn være vendt mot det som er der oppe, ikke mot det som er på jorden» (Kol 3,1–2).

Til tessalonikerne: «For øvrig altså, brødre, ber og formaner vi dere i Herren Jesus: Likesom dere har lært av oss hvordan dere bør vandre og være til behag for Gud, så må dere gjøre enda større fremgang i dette» (1 Tess 4,1).

Jakob skriver: «Avlegg derfor all urenhet og enhver rest av ondskap, og ta ydmykt imot Ordet som er innplantet i dere, og som er mektig til å frelse deres sjeler. Men vær Ordets gjørere, ikke bare dets hørere, ellers vil dere bedra dere selv» (Jak 1,21–22).

Peter skriver: «Som lydige barn må dere ikke skikke dere etter de lystene som dere før hadde, i deres uvitenhet. Men vær, etter Den Hellige som kalte dere, også dere hellige i all deres ferd» (1 Pet 1,14–15). «Legg derfor av all ondskap, all svik og hykleri, misunnelse og all baktalelse. Som nyfødte barn må dere lengte etter den uforfalskede åndelige melken, for at dere ved den kan vokse til frelse – så sant dere har smakt at Herren er god!» (1 Pet 2,1–3).

På samme måte formaner Johannes i sine brev til helliggjørelse, særlig til å vise kjærlighet til brødrene og til nesten, ikke bare med

ord, men i gjerning og sannhet. Og Frelseren selv – hvor alvorlig formaner han ikke til helliggjørelse og gode gjerninger, for eksempel i Bergprekenen!

Siden altså Den hellige skrift så iherdig formaner Guds barn til hellighet, forstår vi nok at det slett ikke er likegyldig om vi tar denne saken til hjerte eller ikke. Bare må vi ikke glemme at våre gode gjerninger slett ikke kommer i betraktning når det gjelder rettferdiggjørelsen for Gud. Der er det bare Kristi gjerninger og Kristi hellighet som gjelder.

I vår tid er læren om rettferdiggjørelsen av tro alene, uten gjerninger, igjen kommet mer til sin rett. Da står en ofte i fare for å glemme å innskjerpe at helliggjørelsen er nødvendig. Mange er redde for å tale og høre, skrive og lese et fullt og fritt evangelium av frykt for at det skal bli tatt forfengelig og bli en sovepute for verden.

På samme måte er andre, som har fått et klarere syn på evangeliet og rettferdiggjørelsen av tro alene, redde for at helliggjørelsen skal bli for mye lært og forkynt, av frykt for egenrettferdighet og lovtrelldom. Denne skjevheten på begge sider har ført til mye strid i landet vårt og brakt mye kulde og kjærlighetsløshet inn blant Guds folk.

Det er en ensidighet hos en kristen når han ikke tør tale eller høre evangeliet lagt fram fritt og uten betingelser. Og han handler svært galt og gjør stor skade for Herrens sak når han straks dømmer den som forkynner evangeliet for de ugudelige, som lettsindig, som en «nyevangelist» og så videre.

På den andre siden er det en ensidighet hos et Guds barn når han ikke vil tale eller høre om at sann helliggjørelse er nødvendig, fordi han frykter at menneskene skal falle i lovtrelldom og egenrettferdighet. Og han handler svært ille og skader den gode saken når han dømmer dem som lovtreller og fariseere – de Guds barn som både er engstelige og nøye med sin egen ferd og samtidig oppmuntrer andre til å legge vinn på å gjøre sitt høye kall fast.

Riktignok finnes det blant dem som bekjenner seg som kristne, både lettsindige folk som tar Guds nåde forfengelig, og lovtreller som er fremmede for den frie, ufortjente nåden og i sitt hjerte fiendtlige mot Kristi evangelium. Men det er også sikkert at når de kristne i en by eller en bygd deler seg i to partier, og begge vil ha rett – det ene beskylder det andre for å være lettsindige, og de andre beskylder

motparten for å være fariseere – da er i de fleste tilfeller størsteparten på begge sider Guds elskede barn. Det gjelder selv om det i begge leirer finnes noen som beskyldningene passer på.

Likevel kan det ikke nektes at en i en slik strid ofte kan bli drevet mer og mer mot ytterkantene på begge sider. Kom en derimot nærmere sammen, kunne en lære av hverandre og hjelpe hverandre til å utvikle seg og vokse.

Guds ord er ikke redd for å legge fram evangeliet utilslørt og fritt. Herren lærer oss uttrykkelig at det skal forkynnes for hele skapningen, også for de ugudelige. Men på den andre siden formaner Ordet også sent og tidlig til helliggjørelse, gode gjerninger og et gudfryktig liv, slik vi har sett. Måtte vi derfor, alle vi som har funnet hvile i Kristi sår, gi akt på og flittig ta til hjerte disse formaningene og oppmuntringene som Herren har gitt oss i sitt ord!

Men noen kunne innvende: Guds frelsende nåde driver og oppdrar oss jo til helliggjørelse, så den troende gjør det gode drevet av kjærlighetens indre makt – slik et tre bærer god frukt nettopp fordi det er et godt tre. Hvorfor er da de mange og inntrengende formaningene nødvendige? Et tre trenger da ikke å formanes til å bære frukt!

Nei, det gjør det sannelig ikke. Men med den troende er det slik: Ved siden av det gode som den nye fødselen har virket, er det også noe ondt igjen av det han arvet ved den naturlige fødselen.

Paulus skriver om seg selv i Romerbrevet: «For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov. Men i lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn, og som tar meg til fange under syndens lov, som er i mine lemmer. Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» (Rom 7,22–24). «Jeg finner altså den lov for meg, jeg som vil gjøre det gode, at det onde ligger meg for hånden» (Rom 7,21).

Guds ord taler om ånd og kjød (Rom 8), om det gamle og det nye mennesket (se Ef 4,22–24; Kol 3,9–10 og flere steder), og begge finnes hos en sann kristen. Var det bare ånd, bare et nytt menneske, trengtes det ingen formaning. Men vi har et ondt kjød og en gammel Adam å stri med, som alltid prøver å hindre oss i helliggjørelsen, og djevelen og verden gjør også sitt til. Derfor trenger vi sent og tidlig å bli formant, oppmuntret og drevet fram.

Kapittel 4. Hva helliggjørelsen egentlig består i

«Når det gjelder deres tidligere ferd, så må dere nå avlegge det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster. Men bli fornyet i deres ånd og sinn. Og ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten» (Ef 4,22–24).

Dette skriftstedet gir et klart svar på spørsmålet i overskriften. Helliggjørelsen består i at den gamle Adam, det onde kjødet i oss, med alle sine lyster, begjær og gjerninger mer og mer blir gjort til intet og dør. Og den består i at det nye mennesket – som er skapt etter Gud og skapt av Gud da han fødte oss på ny – skal vokse mer og mer med sine åndelige lyster, begjær og gjerninger. «Hold opp med å gjøre det som er ondt! Lær å gjøre det gode» (Jes 1,16–17) – dette er grunnloven, sagt med få ord.

De følgende bibelstedene og mange andre taler om denne dobbelte veksten: «Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer til Guds behag. Dette er deres åndelige gudstjeneste. Og skikk dere ikke lik denne verden, men bli forvandlet ved at deres sinn fornyes, så dere kan dømme om hva som er Guds vilje: det gode, det som han har behag i, det fullkomne» (Rom 12,1–2).

«La oss ferdes sømmelig, som om dagen – ikke i svir og drikk, ikke i utukt og skamløshet, ikke i strid og misunnelse. Men ikle dere Herren Jesus Kristus. Og ha ikke en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær!» (Rom 13,13–14).

«La all bitterhet og hissighet og sinne og skrål og spott være langt borte fra dere, likesom all slags ondskap. Vær gode mot hverandre, vis

barmhjertighet så dere tilgir hverandre, likesom Gud har tilgitt dere i Kristus!» (Ef 4,31–32). «Prøv alt, hold fast på det gode. Hold dere borte fra all slags ondt» (1 Tess 5,21–22).

«Så la oss derfor, da vi har en så stor sky av vitner omkring oss, legge av alt som tynger, og synden som henger så fast ved oss, og løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss» (Hebr 12,1).

«Mine kjære! Jeg formaner dere som fremmede og utlendinger, at dere avstår fra de kjødelige lyster, som strider mot sjelen. La deres ferd blant hedningene være god, så at de, skjønt de baktaler dere som ugjerningsmenn, likevel må prise Gud på den dagen når han besøker dem, fordi de ser de gode gjerningene dere gjør» (1 Pet 2,11–12).

Galaterbrevet 5,19–21 taler om kjødets ulike gjerninger – lemmene på det gamle mennesket: «Kjødets gjerninger er åpenbare. Det er slikt som utukt, urenhet, skamløshet, avgudsdyrkelse, trolldom, fiendskap, trette, avindsyke, sinne, ærgjerrighet, splittelse, partier, misunnelse, mord, drukkenskap, svirelag og annet slikt.»

I Ef 4,28–29: «Den som stjal, må ikke stjele lenger … La ikke råttent snakk gå ut fra deres munn.» I Ef 5,3–4: «Men hor og all slags urenhet eller pengegriskhet må ikke engang nevnes blant dere – som det sømmer seg for hellige – og heller ikke skamløshet og dumt snakk eller lettsindig skjemt, som er usømmelig.»

På samme måte i Kol 3,5: «Så død da deres jordiske lemmer: Utukt, urenhet, syndig lidenskap, ond lyst og pengegriskhet, som er avgudsdyrkelse.» Og i vers 8–9: «Men nå skal dere legge av alt slikt: vrede, hissighet, ondskap, spott, skammelig snakk fra deres munn. Lyv ikke på hverandre!» og så videre.

Videre i 1 Tess 4,3–7: «For dette er Guds vilje, deres helliggjørelse: Hold dere borte fra hor … ikke i lidenskapelig begjær slik som hedningene, de som ikke kjenner Gud. Ingen må bedra eller utnytte sin bror i det han har med ham å gjøre. For Herren er hevner over alt slikt. Dette har vi også før sagt dere og vitnet for dere. For Gud kalte oss ikke til urenhet, men til helliggjørelse.»

Videre hos Peter: «Legg derfor av all ondskap, all svik og hykleri, misunnelse og all baktalelse» (1 Pet 2,1). «Gjengjeld ikke ondt med ondt eller skjellsord med skjellsord» (1 Pet 3,9).

Johannes skriver: «Elsk ikke verden, heller ikke de ting som er i verden! Om noen elsker verden, da er ikke Faderens kjærlighet

i ham. For alt som er i verden, kjødets lyst og øynenes lyst, og hovmodig skryt av det en er og har, er ikke av Faderen, men av verden» (1 Joh 2,15–16). Og slik videre mange steder i Den hellige skrift.

Ser vi nærmere på disse Guds ord, finner vi dette:

1. *Hor* og utukt står som regel først på listen, og nevnes også oftest. Av det kan vi lære at denne synden må være en av de farligste og vanskeligste å overvinne. Det er også sikkert at mange som en gang var benådede Guds barn, men falt ved denne forferdelige synden, nå ligger i helvete eller går som ulykkelige mennesker på jorden.

Derfor gjelder det for enhver sann kristen å være på vakt mot denne fristelsen. Han må sky enhver anledning til synden og fly fra den første tanken. Han må be mot den slik en ber for livet, rive ut øyet og stride inntil blodet. David falt i denne synden. Hvorfor? Fordi han ikke straks vendte øyet bort fra det som fristet ham.

Derfor gjelder det framfor alt å stå imot synden i Herrens kraft ved den første fristelsen. Gir en fristeren rom og begynner å overveie, er en straks fanget. «Ikke i lidenskapelig begjær», heter det. Det gjelder å gå løs på selve begjæret straks det begynner, med bønn og Guds ord til hjelp. Frelseren sier i Bergprekenen: «Hver den som ser på en kvinne for å begjære henne, har allerede brutt ekteskapet med henne i sitt hjerte» (Matt 5,28). Med disse ordene er de urene blikkene og de urene tankene og forestillingene dømt.

Her er det på sin plass å nevne nattefrieriet, denne forferdelige pesten som har bredt seg over landet vårt. Hvor mang en ung kvinne har ikke lidt skibbrudd på troen sin fordi en nattefrier har forført henne! Framfor alt, unge troende kvinne: Vær på din post, og gjør bestemt og kraftig motstand mot disse tobente rovdyrene i natten, som mørkets fyrste har sendt ut for å røve hjertefreden din. Det er også enhver husfars plikt å holde øye med barna og tjenerne sine og våke over at slike ubedte gjester blir holdt borte fra huset. Gjør han ikke det, blir han delaktig i andres synder.

2. *Pengegriskhet* blir videre nevnt gang på gang i skriftstedene over, slik som mange andre steder i Guds ord. Jesus sier: «Se til å ta dere i vare for all havesyke! For ingen har sitt liv av sin eiendom, selv om han har overflod» (Luk 12,15). Og i Matt 6,19 sier han: «Samle dere ikke skatter på jorden, hvor møll og rust tærer, og hvor tyver bryter inn og stjeler … For hvor din skatt er, der vil også hjertet ditt være» (v. 21).

Tusener er kommet bort fra Gud gjennom denne fine synden. Prøv deg selv, min kristne venn, om ikke hjertet ditt henger ved det som hører denne verden til. Det er et betenkelig tegn når de som vil være Guds barn, begynner å bli ivrige etter å samle jordiske skatter. Hjertet blir fanget før en vet ordet av det. Derfor er det nødvendig å be Gud sent og tidlig om å bevare oss for denne snaren, som Demas og store skarer med ham er falt i.

«Men de som vil bli rike, faller i fristelser og snarer og mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse. For pengekjærhet er en rot til alt ondt. I sin lyst etter penger har noen fart vill i troen og har gjennomboret seg selv med mange piner. Men du, Guds menneske, fly bort fra alt dette!» (1 Tim 6,9–11).

Når Guds ord har så mange og så alvorlige formaninger mot pengegriskheten, forstår vi nok at den er en svært farlig og stygg synd. Det er også svært nedverdigende for et Guds barn, en himmelens arving, som er en gjest og fremmed her på jorden og har sitt hjem i himmelen, å henge med hjertet ved disse forgjengelige tingene som møll og rust, ild og vann tærer på. Det er vårt høye kall helt uverdig. Det jordiske godset er jo bare lånte saker, som vi snart skal skilles fra, og som vi en gang skal avlegge regnskap for.

3. *Næringssorg* – bekymringen for det daglige brød – er en synd som er nær i slekt med pengegriskheten. Jesus sier: «Men ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges av rus og svir og timelige bekymringer» (Luk 21,34).

Her står næringssorgen sammen med andre grove laster, og i Bergprekenen kaller han den en hedensk synd: «Vær ikke bekymret for livet, hva dere skal ete og hva dere skal drikke, heller ikke for legemet, hva dere skal kle dere med. Er ikke livet mer enn maten, og legemet mer enn klærne? Se på fuglene under himmelen! Ikke sår de …» og så videre (Matt 6,25–26). «Legg merke til liljene på marken, hvordan de vokser!» og så videre (Matt 6,28).

Han mener: Når Gud gir fuglene føde og kler blomstene på marken, skulle han da ikke gi føde og klær til sine egne kjære barn? Når han har gitt oss sin egen enbårne Sønn og i ham syndenes forlatelse, evig liv og salighet, skulle han da ikke også gi oss disse ringere tingene? «Vær derfor ikke bekymret og si: Hva skal vi ete? eller: Hva skal vi drikke?

eller: Hva skal vi kle oss med? For alt slikt søker hedningene etter. Men deres himmelske Far vet at dere trenger alt dette» (Matt 6,31–32).

Paulus sier: «Vær ikke bekymret for noe, men la i alle ting bønneemnene deres komme fram for Gud i påkallelse og bønn med takk» (Fil 4,6). David sier: «Jeg har vært ung og blitt gammel, men jeg har ikke sett den rettferdige forlatt eller hans avkom lete etter brød» (Sal 37,25).

Sirak sier: «Se på slektene fra gammel tid og merk dere: Hvem satte sin lit til Herren og ble til skamme? Hvem ble i frykten for Herren og ble forlatt? Eller hvem påkalte ham, og han foraktet ham?» (Sir 2,10). Og David sier igjen: «Kast på Herren det som er lagt på deg, han skal holde deg oppe» (Sal 55,23).

Guds ord er altså rikt på løfter og forjettelser om at han som gir ravnungene føde, heller ikke vil slippe hånden av sine barn, men gi oss det vi trenger. Og «har vi mat og klær, skal vi la oss nøye med det». For en synd mot Herren, for en skam og skjensel og for en spott mot Herrens navn at de som kaller seg hans barn, skal være bekymret for framtiden og engstelige for det daglige brød!

Skammer du deg ikke, kjære medkristen, når du er bekymret – du som er barn av den Gud som har all makt i himmelen og på jorden? Du er barn av den Gud som «bærer alle ting ved sin krafts ord», og som «metter alt levende med det som er godt for dem». Du er barn av den Gud som lar sin sol gå opp over onde og gode og lar det regne over rettferdige og urettferdige, den Gud som «er rik nok for alle som påkaller ham», og som «gir føde til alt kjød – for hans miskunnhet varer til evig tid» (Sal 136,25).

Skammer du deg ikke, du himmelske kongesønn eller kongsdatter, når du kan klage: «Hva skal det bli av meg og mine?» Må det ikke dypt bedrøve din Far å høre deg klage slik? Han sier: «Glemmer vel en kvinne sitt diende barn, så hun ikke forbarmer seg over sitt livs sønn? Om også de glemmer, så glemmer ikke jeg deg. Se, i begge mine hender har jeg tegnet deg, dine murer står alltid for meg» (Jes 49,15–16).

Likevel spør du med hedningene: «Hvor skal maten komme fra? Hvor skal klærne komme fra? Hvor skal jeg ta penger fra for å klare utgiftene mine? Hvem skal forsørge hustruen min og barna når jeg ligger syk, eller når jeg mister arbeidet?» og så videre. Dette er synd

– synd mot ham som har sagt at han er enkers forsørger og farløses far. Næringssorgen er et av lemmene på det gamle mennesket. Derfor hører den med til det som skal legges av, dødes og drepes i den daglige omvendelse og fornyelse.

Skal en da ikke ha noen omsorg for det timelige? Jo, omsorg, men ikke næringssorg. Det skal være omtanke og flid, men ikke den engstelige bekymringen og spørsmålet: «Hvor skal det komme fra? Hvor skal det komme fra?» Du skal be og arbeide og være et forbilde for alle i flid og driftighet, men samtidig overlate alt til Herren og legge hele saken din i hans hånd. Da skal du ikke lide noen virkelig nød.

Det kan nok hende at Herren i sin visdom ikke gir deg noen overflod – til ære for seg selv, til gagn for deg og for å fremme sine hensikter. Det kan nok hende at melkebøtta og brødkisten noen ganger blir tomme. Men i rett tid skal det komme noe i dem igjen, og du skal få det du trenger, når Herren på ny «åpner sin milde hånd». La oss derfor være enige om å erklære næringssorgen krig. Ned med den, ned med den, roper vi i kor!

4. *Fråtseri og ødselhet* er også synder som Guds barn må kjempe mot. Det timelige godset vårt er et lån fra Herren, og vi skal forvalte det mens vi er her i utlendighetens land. Vi har fått lånet på det vilkåret at vi skal bruke midlene til ære for Herren og til gagn for oss selv og nesten.

Når vi da er overdådige i mat og klær, blir da Herrens navn opphøyet? Slett ikke! For da skikker vi oss lik verden, og verden får anledning til å si om oss: «Disse som vil være hellige, er ikke bedre enn vi andre.» Så blir Herrens navn foraktet for vår skyld, og nesten tar anstøt og skade på sin sjel. Og vi tar selv skade av det, åndelig og til dels også legemlig.

Guds barn burde vokte seg bedre enn de vanligvis gjør, så de ikke etterligner verden med overdådige gjestebud og selskaper. Likeså er klesdrakten mange ganger forfengelig. Jesu ord er helt gått i glemmeboken i denne opplyste, siviliserte tiden: «Men når du gjør gjestebud, da innby fattige, vanføre, lamme, blinde. Da skal du være salig. For de har ikke noe å gi deg igjen. Men du skal få det igjen i de rettferdiges oppstandelse» (Luk 14,13–14).

Det fortelles om Hans Nielsen Hauge at han var redd for å bruke en eneste skilling unyttig, så han kunne ha noe å gi de fattige. Gjør vi slik? «La oss ferdes sømmelig, som om dagen – ikke i svir og drikk.»

5. *Drukkenskap*. Å nyte sterke drikker i overmål hører også med til de kjødets gjerninger som den troende må kjempe mot. Vi har dessverre mange sørgelige eksempler på at også denne synden har ført Guds barn i fordervelse. En begynte så smått å finne smak i de sterke drikkene, begjæret og lysten vokste, en gikk skritt for skritt videre – og før en visste ordet av det, var en blitt et bytte for fristelsen.

Derfor: «Den som mener seg å stå, han se til at han ikke faller!» (1 Kor 10,12). La oss være på vår post og ikke stole på oss selv. La oss vandre i frykt og sky anledningen til fristelse.

Spør noen: «Kan en kristen drikke et glass vin eller øl?» – da finner en vel ikke noe i Guds ord som forbyr det. Nytt med takk til Gud kan det vel styrke og forfriske legemet. Men en må være varsom og årvåken, så en ikke kommer til å såre sin egen samvittighet og bedrøve Guds Hellige Ånd.

Samtidig må en ha for øye at en ikke blir til anstøt for sin bror. «Det er godt å la være å ete kjøtt eller drikke vin eller gjøre noe annet som er til anstøt for din bror. Har du tro? Ha den for deg selv, for Guds åsyn! Salig er den som ikke dømmer seg selv i det han velger. Men den som tviler, er dømt dersom han eter (drikker), fordi han ikke gjør det i tro. Alt som ikke er av tro, er synd» (Rom 14,21–23).

Det gjelder altså at en ikke handler mot sin samvittighet. Likeså må vi passe på at vi ikke dømmer hverandre når vi mener ulikt i slike ting (se Rom 14,1–10).

6. *Misbruk av tungen* hører også det gamle mennesket til og skal derfor mer og mer legges av. Råttent snakk, lettsindig skjemt, dumt snakk, spott, skammelig snakk, løgn («Lyv ikke på hverandre!»), baktalelse og svik, skjellsord – alt dette er nevnt i bibelstedene vi har sitert, der mørkets gjerninger omtales.

Det ser altså ut til at en kan synde med tungen på mange slags måter. Den meningen synes også apostelen Jakob å ha når han sier: «Slik er det også med tungen. Den er et lite lem, men taler likevel store ord. Se, en liten ild, hvor stor en skog den setter i brann! Også tungen er en ild. Som en verden av urettferdighet står tungen blant våre lemmer. Den smitter hele legemet og setter livshjulet i brann, og selv blir den

satt i brann av helvete … Men tungen kan ikke noe menneske temme. Den er et ustyrlig onde, full av dødelig gift» og så videre (Jak 3,5–10).

Og igjen: «Den som mener at han dyrker Gud, og ikke holder sin tunge i tømme, men bedrar sitt eget hjerte, hans gudsdyrkelse er forgjeves» (Jak 1,26).

Råttent, dumt og skammelig snakk sømmer seg slett ikke for Guds barn. En blir særlig fristet til det når en er sammen med verdslige mennesker som fører slik tale. En blander seg i samtalen og blir revet med. Og den tungen en skulle bruke til å irettesette nettopp det råtne snakket hos nesten, blir misbrukt til å delta i synden. Slik blir Guds Ånd bedrøvet og samvittigheten såret, og samtidig mister vi både frimodighet og anledning til å advare og irettesette nesten.

Det samme gjelder det apostelen kaller lettsindig skjemt. Ikke all skjemt er forbudt, bare den lettsindige, utuktige og usømmelige. Guds barn skal nok ikke alltid gå og «surmule» – det skader Guds rikes sak, for verdens barn får avsmak for en kristendom som gjør tilhengerne sine så triste. En kan nok til sine tider bruke litt spøk og skjemt. Men en må være varsom, så ikke det gamle mennesket blir sluppet løs og samvittighetens fred forstyrret. Her gjelder det også å ta hensyn til brødrene, så de ikke tar anstøt, for også på dette punktet er meningene delte.

Bespottelse. Kan et Guds barn også bli fristet til denne synden? Ja, sannelig! Du ser for eksempel et menneske som har en eller annen medfødt feil, og du kjenner deg fristet til å gjøre narr av ham. Gjør du det, blir det en slags bespottelse mot Skaperen. Eller du kan rett og slett bli fristet til bespottelige tanker mot Gud. Når Herren Jesus i Matt 15,19 taler om det som kommer ut av menneskehjertet, nevner han også spott. Å «forakte profetisk tale» (1 Tess 5,20) hører også med til bespottelsen. Vi skal altså stride mot enhver fristelse til bespottelse.

Mange Guds barn blir plaget av gudsbespottelige tanker og strider mot dem, mens den gamle slangen innbiller dem at de gir de onde tankene sitt bifall. Slike skal merke seg at vi ikke kan hindre de onde tankene i å komme så lenge vi bærer på et ondt kjød. Men vi skal ikke gi dem vårt bifall – og det gjør vi heller ikke så lenge de bedrøver oss og er en plage for oss.

Løgn. «Lyv ikke på hverandre!» Å si usannhet kan ikke forenes med sann kristendom. Et Guds barn kan ofte bli overrumplet av synden og snuble, men løgnen er en synd som vanligvis bare skjer med overlegg. En kristen som før omvendelsen var svært hengitt til denne synden, kan nok være utsatt for fristelser, særlig i begynnelsen. Derfor er det nødvendig å gi akt på seg selv. Det er også usannhet å overdrive når vi forteller eller gjengir noe. Guds barn synder ofte på denne måten.

Videre er det galt å lyve i det en mener er en god hensikt. En troende hustru har for eksempel en vantro mann som nekter henne å gå og høre Guds ord. For å komme av sted sier hun at hun skal et annet sted. Eller hun gir noe til misjonen eller til dem som trenger det, uten at mannen vil det eller vet om det, og blir derfor nødt til å lyve.

Hvem forstår ikke at dette er synd? Hvordan kan en slik hustru vinne mannen sin ved sin hellige ferd? Eller kan en ha godt av det Guds ord en lyver seg til å høre? Eller kan de gavene en gir, bli til noen velsignelse når en må lyve dem bort?

Det som her er sagt om den troende hustruen overfor den vantro mannen, gjelder også om troende barn eller tjenere overfor uomvendte foreldre eller husbondsfolk. «Lyv ikke på hverandre! Dere har jo avkledd dere det gamle mennesket med dets gjerninger» (Kol 3,9).

Vær sannferdig og oppriktig i hele din ferd, så bevarer du samvittighetens fred og frimodigheten din overfor dem du omgås. Du må si sannheten også når den ser ut til å få lei følger for deg. Å tie kan også mange ganger være det samme som usannhet. Det er likevel ikke nødvendig å si alt en vet, til alle og enhver; det blir sladder. Men det vil komme mange tilfeller der du holder sannheten tilbake ved å tie når du skulle tale.

Her som ellers, når en er i tvil om hva en skal gjøre, gjelder det å prøve saken på kjærlighetens vekt. Bytt plass med nesten i tankene: Om han hadde vært meg og jeg ham, hva ville jeg da at han skulle ha gjort? «Som dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem» (Luk 6,31).

Svik. Svikefull er du når du har to tunger i én munn, når du sier ett til én og noe annet til en annen. «Salig er det mennesket … som er uten svik i sin ånd» (Sal 32,2). Derfor var det godt om Herren kunne si om oss det han sa om Natanael: «Se, det er en ekte israelitt, en som det ikke er svik i» (Joh 1,47).

Baktalelse er en svært vanlig synd, ikke bare i verden, men også blant Guds barn. Det ser nesten ut som om mange ikke regner det for noe galt å tale ille om nesten, bare det de sier, er sant. Hvor sjelden treffer en i våre dager kristne som unnskylder nestens feil bak hans rygg og sier ham sannheten rett i øynene! Vår tid er feighetens, ettergivenhetens og også sladderens tid. Hvor mye ondt kommer ikke av baktalelse! Hvor mye splid mellom venner! Hvor mye tjener den ikke til å kjøle ned kjærligheten, og hvor mye skader den ikke Guds rikes sak!

Den ene sier for eksempel til den andre at han har mistanke om at det står slik eller slik til med den eller den. Den han sa det til, bringer det så videre til en tredje, med et lite tillegg. Den tredje kan ikke holde det for seg selv, men må til en fjerde med byrden sin, passende pyntet. Så er ryktet straks i full gang, og den omtaltes gode navn er satt over styr.

Baktalelse er et mordvåpen som vi dreper nestens gode navn og rykte med. Om all den ulykke, sorg og elendighet som er kommet over menneskene ved baktalelsens pest, var skrevet ned, ville det fylle tusener av tykke bind.

Derfor, Guds barn: «Legg av all baktalelse» – merk deg: virkelig *all* baktalelse. Du skal mene og tale vel om nesten og ta alt i beste mening. Unnskyld feilene hans når du hører at han blir baktalt. Du må likevel ikke kalle det onde godt, men bare holde fram det som kan unnskylde nesten; og når det blir løyet om ham, må du si løgneren imot. Ser du feil hos ham, så si det til ham rett i øynene. For ettergivenhet er også en synd som Guds ord advarer mot.

På den andre siden kan det komme tilfeller der vi er nødt til å omtale det onde vi vet om nesten, for å forebygge skade – for eksempel advare hverandre mot hykleri og bedrag som vi vet tar sikte på å narre nesten. Også i dette stykket må vi rette oss etter kjærlighetens lov.

Skjellsord skal ikke brukes av Guds folk. Vi skal tvert imot velsigne dem som forbanner oss (Matt 5,44), og ikke gjøre noe av lyst til strid (Fil 2,3). Vi skal ligne ham «som ikke skjelte igjen når han ble utskjelt og ikke truet når han led, men overlot det til ham som dømmer rettferdig» (1 Pet 2,23). «Gjengjeld ikke ondt med ondt eller skjellsord med skjellsord.» La oss skrive denne formaningen fra apostelen i hjertene våre!

Vi har nå sett på noen av de måtene tungen kan misbrukes på. Og av det lille vi har nevnt, kan vi nok forstå at Herren taler sant når han sier hos Jakob: «Også tungen er en ild, en verden av urettferdighet.» La oss derfor ta til hjerte Davids formaning når han sier: «Hold da din tunge fra ondt og dine lepper fra å tale svik!» (Sal 34,14). La oss si som han: «Jeg vil vokte mine veier så jeg ikke synder med tungen. Jeg vil legge munnkurv på min munn, så lenge den ugudelige ennå er for mine øyne» (Sal 39,2).

Vi bør våke nøye over munnen vår, for det finnes ikke noe lem vi så lett synder med som tungen. På ett minutt kan vi gjøre så mye ondt med den at det aldri kan gjøres godt igjen.

Likevel vil det gå med dette som med alt annet: Vi kommer til kort og får daglig noe å bebreide oss selv, daglig noe å gå til nådestolen med. For «vi snubler alle i så mangt. Den som ikke snubler i tale, er en fullkommen mann, i stand til å holde hele legemet i tømme» (Jak 3,2). Likevel skal vi strebe etter å bli mer lik vår Herre og Frelser for hver dag, også i hvordan vi bruker tungen. Herren gi oss nåde til det for Kristi skyld! Amen.

7. *Avgudsdyrkelse* blir også nevnt som en synd som skal legges av. Men kan det passe på oss? Vi har da aldri vært avgudsdyrkere! Ikke så fort, min bror eller søster! Du har både vært avgudsdyrker, og denne synden henger fremdeles ved deg.

Du har ofte for stor kjærlighet til deg selv eller for stor tillit til din egen visdom eller dyktighet. Da gjør du deg selv til en avgud. Eller du elsker eiendelene dine og bygger på pengene dine. Da gjør du de skapte tingene til din avgud. Eller du stoler på nesten i stedet for på Herren, og slik drar du tilliten bort fra Gud og over på nesten.

«Så sier Herren: Forbannet er den mann som setter sin lit til mennesker og holder kjød for sin arm, som vender sitt hjerte fra Herren» (Jer 17,5). «Sett ikke lit til fyrster, til et menneskebarn som ikke kan frelse!» (Sal 146,3). «Det er bedre å ta sin tilflukt til Herren enn å stole på mennesker. Det er bedre å ta sin tilflukt til Herren enn å stole på fyrster» (Sal 118,8–9). «Tro ikke på noen som står deg nær, sett ikke lit til noen venn!» (Mika 7,5).

Eller du elsker et menneske mer enn Herren. Frelseren sier: «Den som elsker far eller mor mer enn meg, er meg ikke verd. Den som elsker sønn eller datter mer enn meg, er meg ikke verd» (Matt 10,37).

En mann kan drive avgudsdyrkelse med sin hustru og en hustru med sin mann, og foreldrene er svært ofte utsatt for å drive avgudsdyrkelse med barna sine. Nyvakte kristne driver ofte en forferdelig avgudsdyrkelse med den Herren brukte som redskap da de ble vakt – til skade både for seg selv og for avguden sin.

Ta dere i vare, unge kristne, og be Herren bevare dere for denne synden! For han sier: «Jeg gir ikke noen annen min ære» (Jes 42,8). Tenk på at den som Herren brukte for å vinne deg, også er et skrøpelig menneske, underlagt synd og elendighet – ingen engel, langt mindre noen gud. Hvor høyt begavet og benådet han enn er, er også han avhengig av Herren i alle ting. Han står i fare for å falle og komme bort fra Herren, og avgudsdyrkelsen din gjør den faren enda større.

Du har nok lov til å ha en særlig kjærlighet til den du ser på som din åndelige far. Men be, be om at Herren må få den største plassen i hjertet ditt! For han sier: «Du skal ikke ha andre guder enn meg.»

8. *Vrede* skal også legges av hos den som har begynt å vandre i lyset. Hit hører også fiendskap, strid og avind og all ondskap. Fristelse til denne synden er ikke ukjent blant Guds barn. Ikke sant, bror og søster? Du kjenner ofte at blodet vil komme i kok. Du blir urettferdig behandlet eller baktalt av nesten, og straks vil den gamle Adam reise seg. Du kjenner en hevngjerrig følelse mot den som gjorde deg urett. «Hevn!» lyder det i ditt indre – men dette er kjødets røst.

Derfor: «Nå skal dere legge av alt slikt: vrede, hissighet» og så videre. «Vit dette, mine kjære brødre: Hvert menneske skal være snar til å høre, sen til å tale, sen til vrede! For manns vrede virker ikke det som er rett for Gud» (Jak 1,19–20). «Hevn dere ikke selv, mine kjære, men gi rom for vreden. For det står skrevet: Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde, sier Herren» (Rom 12,19). Når vi lar vreden bryte ut, mister vi hjertefreden, Herrens navn blir spottet, og Guds rike tar skade.

En hører ofte tale om å bli fornærmet, også blant Guds barn. Det hender at den ene kristne skyr den andre fordi han er blitt det en kaller fornærmet. Men er dette Kristi sinnelag? Hva er vel fornærmelse? Som regel ikke annet enn såret egenære. Men egenæren – hvor hører den hjemme? Den er jo den gamle Adams avkom. Når en kristen altså sier: «Jeg er blitt fornærmet på den eller den», er det det samme som å

si: «Noen har rørt ved egenæren min, men det tåler jeg ikke; den må få lov til å vokse fritt.» Det er selvgodheten og hovmodet som taler slik.

Fiendskap, strid og avind er barn av samme far. Fiendskapet er jo den mer langvarige vreden, som viser seg i at en ikke vil glemme og tilgi den virkelige eller innbilte uretten. «Men om dere bærer på bitter misunnelse og selvhevdelse i deres hjerter, da ros dere ikke mot sannheten og lyv ikke mot den! Ikke er dette den visdom som kommer ovenfra, men den er jordisk, sanselig og djevelsk. For der det er misunnelse og selvhevdelse, der er det uorden og alt som ondt er» (Jak 3,14–16). «Men om dere ikke tilgir menneskene deres overtredelser, da skal heller ikke deres Far tilgi det dere har forbrutt» (Matt 6,15).

Det er ikke lett å tilgi hver gang våre medmennesker har syndet mot oss. Å «stikke piben i sekken» og tie når en er overbevist om å ha retten på sin side, er heller ingen behagelig oppgave for den gamle Adam. Men vi må øve oss i det, om vi vil ligne vår Mester. Og jo større og mer dyrebar nåden blir for hjertet vårt, desto bedre skal vi lykkes i å kue vreden og tilgi nesten.

Den som ikke vil tilgi og ikke vil glemme sin brors feil, og som altså ikke engang strider mot den onde tilbøyeligheten, han har ingen lodd eller del i Kristus; for hans hjerte er ikke rett for Gud (Apg 8,21). Annerledes er det med dem som ikke gir synden sitt bifall, men strider mot den. Om de dessverre mange ganger blir overrumplet og overvunnet av den, flykter de straks til nådestolen og blir renset i Kristi blod (1 Joh 1,7).

9. *Avind og misunnelse* kommer også ofte opp i et Guds barns hjerte, som en frukt av det onde kjødet. Kjærligheten er slik at den gleder seg med de glade (Rom 12,15).

Men det gamle mennesket i oss kjenner gjerne smerte når det går nesten godt. Det er avind og misunnelse, døtre av egenkjærlighet og egenære. Når nesten på en eller annen måte blir satt høyere enn oss, når han blir foretrukket, eller når han har større framgang i sitt jordiske eller åndelige arbeid, da kjenner vi et stikk i hjertet. Og det er nettopp den gamle Adams lemmer, egenæren og egenkjærligheten, som blir rammet og kjenner smerte. Fantes de ikke i oss, ville vi ikke kjenne noen slik smerte, men glede oss over at det gikk nesten vel.

Står vi ikke på vakt mot denne farlige fristelsen, vil vi snart få motvilje mot vår bror. Så begynner vi å lete etter feil hos ham, og i slike tilfeller er de som regel ikke vanskelige å finne – Satan selv hjelper oss. Vi blir glade når vi finner noe å utsette på ham. Og det er en behagelig og velsmakende føde for den gamle Adam å fortelle andre om de virkelige eller innbilte feilene han har funnet, og spre dem videre.

For Ordets forkynnere er denne faren større enn for de andre kristne. Det er kommet mye strid av at de som skal lære andre, ikke har lært seg selv å overvinne det gamle mennesket i denne skikkelsen.

Hvilken skade Guds rike har lidt av dette, lar seg ikke beskrive. Sjeler som Ordet hadde fått tak i, har vendt tilbake, de troende er blitt kalde mot hverandre, partier har oppstått, og verden har fått anledning til spott og en sovepute i sin sikkerhet. Og Guds navn er blitt foraktet mang en gang – alt sammen fordi én forkynner var misunnelig på en annen. Herren bevare oss! «Ydmyk dere derfor under Guds veldige hånd, for at han kan opphøye dere i sin tid» (1 Pet 5,6).

Det beste legemiddelet mot denne sykdommen – ved siden av det vanlige universalmiddelet: å se flittig på Kristi sår – er alltid å huske at det er Herren som gjør alt, som skaper lykke og ulykke. Et menneske kan ikke få noe om det ikke blir gitt ham fra himmelen. Derfor har ingen av oss noe, og kan ingen noe, uten at det blir gitt oss av ham som all god gave og all fullkommen gave kommer ned fra: lysenes Far, hos hvem det ikke er forandring eller skiftende skygge.

10. *Tyveri*. «Den som stjal, må ikke stjele lenger» og så videre (Ef 4,28). Den troende blir nok sjeldnere fristet til rent tyveri. Likevel bør en gi akt på seg selv, så en ikke gjør seg skyldig i det såkalte fine tyveriet.

Når husbonden ikke gir tjeneren kost og lønn i rett tid, og når tjeneren er lat eller forsømmelig i arbeidet og ikke alltid ser til husbondens beste – da er alt dette tyveri. Slik kan vi også stjele ved å ta for mye for det vi har å selge, eller ved å utnytte nestens knipe og gi for lite for det vi skal kjøpe, og på mange andre måter.

Å legge av tyveri betyr derfor å gi nøye akt på seg selv i all sin handel og vandel og alltid strebe etter å gjøre mot andre det en vil at andre skal gjøre mot en selv. «Ingen må bedra eller utnytte sin bror i det han har med ham å gjøre. For Herren er hevner over alt slikt» (1 Tess 4,6).

Vi har nå i korthet berørt noen av lemmene på det gamle mennesket. Hvert eneste av dem skal daglig nagles til korset, druknes og drepes i helliggjørelsen. Det finnes flere som vi ikke har nevnt. Noen av dem kommer vi til å berøre når vi senere ser på motsetningene deres: de kristelige dydene, lemmene på det nye mennesket.

Det nye mennesket

Å legge av det gamle og ikle seg det nye – å holde opp med å gjøre ondt og lære å gjøre godt. At det gamle mennesket blir dødet, så vi legger av det onde, er bare halve helliggjørelsen. Noe må komme i stedet for det som blir lagt av: Vi skal lære å øve oss i alle slags kristne dyder og vokse i dem.

Det nye livet som er født, skal vokse, slik som et barn som blir født til verden. Når barnet får sunn næring og god nok pleie, vokser det og tiltar i forstand og krefter. Også vårt nye menneske er et spedbarn når det blir født; derfor kalles unge kristne for «barn» i Kristus (1 Joh 2,12–13). Vi skal altså vokse opp og bli «unge» og «fedre» i Kristus (1 Joh 2,13–14). Det skjer ved at det nye mennesket får næring av «den uforfalskede åndelige melken» (1 Pet 2,2), og ved at det bruker kreftene sine, så de vokser.

Herren taler om dette mange steder i sitt ord, blant annet disse: «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger, som Gud forut har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem» (Ef 2,10).

«Jeg formaner dere altså, jeg som er en fange for Herrens skyld, at dere vandrer slik det er verdig for det kall dere er kalt med, med all ydmykhet og mildhet, med langmodighet, så dere bærer over med hverandre i kjærlighet, og legger vinn på å bevare Åndens enhet i fredens sambånd» (Ef 4,1–3). «Bli derfor Guds etterfølgere som hans elskede barn, og vandre i kjærlighet» (Ef 5,1–2).

«Vi har heller ikke holdt opp med å be for dere … Vi ber om at dere må fylles med kunnskap om Guds vilje i all åndelig visdom og forstand, så dere kan vandre verdig for Herren, til behag for ham i alle ting, ved at dere bærer frukt og vokser i all god gjerning gjennom kunnskapen om Gud, og blir styrket med all kraft etter hans herlighets makt, så dere kan ha all utholdenhet og tålmodighet» (Kol 1,9–11).

«Dere er Guds utvalgte, hellige og elskede! Ikle dere da inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet, beskjedenhet og tålmodighet, så

dere tåler hverandre og tilgir hverandre dersom en skulle ha noe å anklage en annen for. Likesom Kristus har tilgitt dere, skal også dere tilgi hverandre» (Kol 3,12–13).

«For øvrig altså, brødre, ber og formaner vi dere i Herren Jesus: Likesom dere har lært av oss hvordan dere bør vandre og være til behag for Gud … så må dere gjøre enda større fremgang i dette» (1 Tess 4,1).

«Og la oss gi akt på hverandre, så vi oppgløder hverandre til kjærlighet og gode gjerninger» (Hebr 10,24). «Den som altså vet hva godt han burde gjøre, men ikke gjør det, for ham er det synd» (Jak 4,17). «Men den visdom som kommer ovenfra, er først og fremst ren, dernest er den fredsommelig, rimelig, ettergivende, full av barmhjertighet og gode frukter, den gjør ikke forskjell, den hykler ikke» (Jak 3,17).

«Rens da deres sjeler i lydighet mot sannheten til oppriktig broderkjærlighet. Elsk hverandre inderlig av hjertet!» (1 Pet 1,22). «Men dere er en utvalgt ætt, et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk til eiendom, for at dere skal forkynne hans storhet, han som kalte dere fra mørket til sitt underfulle lys» (1 Pet 2,9). «For til dette ble dere kalt, fordi også Kristus led for dere, og etterlot dere et eksempel, for at dere skal følge i hans fotspor» (1 Pet 2,21).

«Til slutt: Ha alle ett sinn, vær medlidende, kjærlige mot brødrene, barmhjertige og ydmyke» (1 Pet 3,8). «Legg … all vinn på at deres tro viser seg i rett liv, og i det rette liv kunnskap, og i kunnskapen selvbeherskelse, og i selvbeherskelsen utholdenhet, og i utholdenheten gudsfrykt, og i gudsfrykten broderkjærlighet, og i broderkjærligheten kjærlighet til alle» (2 Pet 1,5–7). «Mine barn, la oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet!» (1 Joh 3,18).

I det følgende skal vi se litt på noen av de viktigste dydene som bør finnes hos et Guds barn, og på noen av de gode gjerningene han bør gjøre – dyder og gjerninger han skal vokse i for hver dag.

1. *Kjærlighet.*

a. Kjærlighet til Gud. Denne kjærligheten – og de andre slagene av kjærlighet vi skal se på – finnes straks i det hjertet som har begynt å tro på Jesus. Den er troens første og viktigste frukt og roten til alle virkelig gode gjerninger: «Vi elsker fordi han elsket oss først» (1 Joh 4,19). Men denne kjærligheten skal vokse; vi skal søke å elske ham mer.

Hvordan lærer vi så det? Kjærligheten får næring og vokser ved det samme middelet som først fikk oss til å elske. Den første gnisten ble

tent i sjelen vår da øynene våre ble åpnet for hans store kjærlighet til oss. «Vi elsker fordi han elsket oss først», heter det jo. Vil du derfor, troende venn, at kjærligheten din til Gud skal øke, må du stadig se på hans kjærlighet til deg, slik den er åpenbart i alt han i kjærlighet har gjort; der har han vist sitt sanne sinnelag.

«For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16). «Ved dette ble Guds kjærlighet åpenbart iblant oss, at Gud har sendt sin enbårne Sønn til verden, for at vi skal leve ved ham. I dette er kjærligheten, ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder» (1 Joh 4,9–10). «Ingen har større kjærlighet enn denne at han setter sitt liv til for vennene sine» (Joh 15,13).

Det klareste og sterkeste beviset på Guds kjærlighet til oss har vi altså i at han sendte sin Sønn til soning for våre synder. Det var det største offeret Herren kunne gi, og den største gaven vi kunne få. Hadde han ikke sendt oss Sønnen, ville alle hans andre gaver bare ha vært til liten trøst og velsignelse for oss; for da måtte sjelene våre ha gått fortapt for evig.

Vil du derfor, troende sjel, bli bevart i den første kjærligheten og vokse i den, så den blir sterkere og mer inderlig, må du flittig tenke over hva din Frelser har gjort for deg. Gå ofte sammen med Jesus fra krybben i Betlehem, til du i ånden ser ham bøye hodet på korset på Golgata. Tenk på de mange skrittene han gikk nettopp for deg, de mange bønnene og tårene, de mange våkenettene, all sulten og tørsten, de mange kjærlighetsgjerningene, den fullkomne lovoppfyllelsen – nettopp for deg.

Tenk på all forfølgelsen, spotten og hånen, sykdommen og fattigdommen. Tenk på helvetes kval og angst, smerten ved å bli forlatt av Gud og av sine kjæreste venner, forrådt av én av disiplene sine og fornektet av en annen. Tenk på piskingen og tornekronen. Tenk på hans usigelige smerte både i legeme og sjel da han hang på forbannelsens tre, og til sist på den vanærende, forbannede døden, der han hang mellom to forbrytere – nettopp for deg, for deg, for deg.

Si til deg selv: Dette har han gjort for meg, for meg uverdige, som aldri hadde elsket ham eller gjort ham noen tjeneste; for meg, som har brutt hans lov og syndet mot alle hans bud, gjort opprør mot

ham og krenket hans rettferdighet. Les, skriv og hør flittig om hans kjærlighet, og be samtidig om at Guds Ånd må forklare hans gjerning mer og mer for hjertet ditt. Begynn bønnen din med å takke ham for det han har gjort for deg.

Mange ber nok om kjærlighet, men forsømmer å bruke de midlene Herren har gitt oss for at den skal spire, trives og vokse. Da kan Herren selvsagt heller ikke gi oss det vi ber om, for han gir ingenting uten gjennom midler.

Også dette er midler som øker vår kjærlighet til Gud: at vi flittig er sammen med ham i lønnkammeret, at vi går til den hellige nattverd, og at vi i ett og alt strever etter å tjene Herren og være til behag for ham. «For dette er kjærligheten til Gud at vi holder fast på hans bud. Og hans bud er ikke tunge» (1 Joh 5,3).

Herrens kjærlighet til oss blir åpenbart gjennom det han gjør for oss og med oss. På samme måte blir også vår kjærlighet til ham åpenbart i gjerninger: Fordi vi elsker ham, legger vi vinn på å holde hans ord. «Den som har mine bud og holder fast på dem, han er den som elsker meg» (Joh 14,21).

Og når kjærligheten bærer frukt, blir den selv styrket – slik et menneskes kroppskrefter utvikles og øker ved at de blir brukt og øvd. Om dette sier Frelseren: «Bli i min kjærlighet. Hvis dere holder fast på mine bud, da blir dere i min kjærlighet» (Joh 15,9–10). Etter kjærligheten til Gud kommer

b. Kjærligheten til brødrene. «Vær varmhjertet mot hverandre i broderkjærlighet! Kappes om å hedre hverandre!» (Rom 12,10). «Vis alle ære, elsk brødrene» (1 Pet 2,17). «… og i gudsfrykten broderkjærlighet, og i broderkjærligheten kjærlighet til alle» (2 Pet 1,7). «Mine kjære, har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre» (1 Joh 4,11).

«Dersom noen sier: Jeg elsker Gud! – og likevel hater sin bror, så er han en løgner. For den som ikke elsker sin bror som han har sett, hvordan kan han elske Gud, som han ikke har sett? Og dette budet har vi fra ham at den som elsker Gud, skal også elske sin bror» (1 Joh 4,20–21).

Så snart et menneske blir født på ny, begynner han ikke bare å elske Gud; samtidig vokser det fram i hjertet hans en inderlig kjærlighet til alle dem han tror hører Herren til. Denne kjærligheten er derfor ikke det samme som den alminnelige nestekjærligheten.

Skriftstedene ovenfor skiller tydelig mellom disse to slagene: «… og i gudsfrykten broderkjærlighet, og i broderkjærligheten kjærlighet til alle» (2 Pet 1,7). «Må Herren gi dere rikdom og overflod av kjærlighet både til hverandre og til alle» (1 Tess 3,12). «Til hverandre» – det er broderkjærlighet; «til alle»

– det er nestekjærlighet.

Hos en kristen er kjærligheten til Guds barn langt sterkere enn kjærligheten til andre medmennesker. Slik er det jo også med den naturlige kjærligheten: Vi elsker våre kjødelige søsken mer enn andre mennesker. Guds barn er en søskenflokk, født av samme Far, i samme mors fang. De er ett med hverandre i Kristus (Joh 17,21), de er én brudgoms brud.

De vandrer på samme vei og har det samme målet for øye. De er utsatt for de samme farene og fristelsene, har de samme fiendene og for en stor del de samme skrøpelighetene – men også den samme freden og gleden, de samme lengslene og ønskene. Og de har det samme hjemmet, der de skal bo sammen i all evighet, lykkelige og salige over all beskrivelse.

Denne kjærligheten skiller seg fra nestekjærligheten ved at den er gjensidig. Vi elsker verdens barn og blir hatet av dem til gjengjeld; men de brødrene og søstrene i Herren som vi har kjær, elsker oss igjen.

Den skiller seg også på en annen måte. Jo mer vi elsker den ugudelige, desto mer blir vi bedrøvet over hans ugudelighet, og jo større nøden hans er, desto mer kjenner vi kjærligheten brenne i hjertet. Kjærligheten til ham gir oss derfor sorg og smerte for hans skyld.

Broderkjærligheten gir derimot både glede og sorg. Var alt som det skulle være, ville den bare gi oss glede. Når vi ser troens frukter hos vår bror, når vi merker hvordan nåden seirer over hans syndige tilbøyeligheter, og når vi ser hans gode gjerninger, øker det vår kjærlighet til ham. Det gir oss også en salig glede, samtidig som det gjør oss skamfulle og ydmyke.

Men broderkjærligheten gir også sorg – når vi ser vrangvilje og ulydighet, fall og snubling hos våre søsken i nåden. Var vi ikke alle sammen heftet med så mye elendighet, ville broderkjærligheten bare gi oss glede. Det skal den også gjøre en gang, når vi kommer dit hvor det ikke lenger er synd og skrøpelighet.

Som nevnt hører kjærligheten til Guds barn med til troens første frukter. Vi får den straks vi blir født av Gud. Derfor skriver Paulus til de troende i Tessalonika: «Men om broderkjærligheten er det ikke nødvendig å skrive til dere. Dere er jo selv lært av Gud til å elske hverandre. Dere viser da også denne kjærligheten mot alle brødrene i hele Makedonia. Likevel formaner vi dere, brødre, til å bli enda mer rike i dette» (1 Tess 4,9–10). Vi skal altså bli enda rikere i den og strebe etter mer og mer broderkjærlighet.

Hva skal vi så gjøre for at kjærligheten vår til Guds barn kan vokse? Det første og viktigste middelet er nettopp det samme som vi pekte på da vi talte om hvordan vi skal lære å elske Herren mer: å se flittig på Guds kjærlighet til oss, slik den er åpenbart ved at han sendte Sønnen, og ved andre kjærlighetsbevis.

Når vi lar Guds kjærlighets sol skinne på hjertene våre, så de blir tint opp og smeltet mer og mer, vokser også kjærligheten til nesten i alminnelighet og til brødrene i særdeleshet. Andre midler til det samme er å be flittig for våre søsken i nåden, å være mye sammen med dem og å tjene dem med kjærlighetsgjerninger.

Kjære troende leser, be for dem du er ett med! Du er knyttet like nær til dem som grenene på det samme treet, lemmene på det samme legemet og steinene i den samme bygningen.

Be flittig og daglig for dem – ikke bare for dem du kjenner og omgås, men også for dem som bor spredt over hele jorden; ikke bare for dem som hører til ditt eget kirkesamfunn, men også for andre som har sin trøst, fred og rettferdighet i Jesus alene, selv om de har en annen bekjennelse enn du. Be, så skal broderkjærligheten din øke. «Be for hverandre, for at dere kan bli helbredet» (Jak 5,16).

Broderkjærligheten øker også når vi er mye sammen med våre troende venner. «Se, hvor godt og hvor vakkert det er at brødre også bor sammen! Det er som den gode oljen på hodet, som flyter ned på skjegget, Arons skjegg – den flyter ned på kanten av hans kledning. Det er som Hermon-dugg, som flyter ned på Sions berg. For der har Herren satt velsignelsen, liv til evig tid» (Sal 133,1–3).

Når vi kommer sammen med brødrene, skal vi derfor bruke tiden til å tale om det ene nødvendige, om vår egen skrøpelighet og om Herrens trofasthet og nåde; for det styrker både troen og kjærligheten.

Bruker vi derimot tiden til å baktale brødre som ikke er til stede, blir kjærligheten svekket i stedet for styrket.

Å be, lese Guds ord og gå til den hellige nattverd sammen med Guds folk er også midler som styrker broderkjærligheten. Det samme gjør velgjerninger mot brødrene våre. «Kom de hellige til hjelp i deres nød» (Rom 12,13). «Ta dere derfor av hverandre, likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære» (Rom 15,7).

Gi din sultne bror mat og din nakne bror klær, besøk ham når han er syk, trøst ham når han er bedrøvet, refs og forman ham når han farer vill. Og jo mer du ofrer og gjør for brødrene på denne måten, desto mer skal du lære å elske dem.

Men du må også vokte deg for alt som kan ødelegge broderkjærligheten. Ingenting er farligere enn det vi allerede har nevnt: baktalelsen. Kan du ikke si noe godt om din bror, så ti heller stille; for ett eneste ord kan gjøre uberegnelig skade. «Baktal ikke hverandre, brødre!» (Jak 4,11).

Du må heller ikke se for mye på feilene hos dine søsken i nåden. Når du oppdager dem, så tenk på at du kanskje selv har flere, større og enda verre mangler. Har du ikke akkurat så mye av det du ser hos din bror, har du kanskje noe som er enda verre. «Hvorfor ser du flisen i din brors øye, men bjelken i ditt eget øye blir du ikke var?» (Matt 7,3).

Dere Herrens utvalgte, som helligheten øver,
hvordan står det til med kjærlighetens prøve?
Står dere forbundet i enighetens ånd?
Har intet fått floket det dyrebare bånd?
Vår Far i det høye kan hjertene kjenne:
Der kjærlighet mangler, tar troen en ende.
Den høyeste flammen skal himmelhøyt brenne!

Ja, la oss nå alle hverandre påminne:
La ingen seg hindre fra kronen å vinne!
Når verden og Satan vil bruke sin makt,
da står vi forente, alle på vakt.
Vår Far, han kan høre de samlede sukke,
mot enige hjerter tør Satan ei rykke –
hvem vil de forente ånder vel slukke?

Så la oss da gledes og elske av hjerte
og lindre for hverandre den bitreste smerte,
forenes i Ånden og være som én,
så kjærligheten finnes oppriktig og ren.
Og la vår Far få en gledessang høre –
den skal hans hjerte usigelig røre,
skjønt barna ei kan det så kunstferdig gjøre.

Ja, det er sannelig noe herlig og godt ved broderkjærligheten; derfor kan den også bedre erfares enn beskrives. Den kan bare læres i Den Hellige Ånds skole og bare erfares av Guds sanne barn. Derfor forstår heller ikke verdens barn seg noe på den. Guds ord nevner den også som det sikreste kjennetegnet på en levende kristen.

Jesus sier: «Av dette skal alle kjenne at dere er mine disipler, om dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13,35). Og Johannes: «Vi vet at vi er gått over fra døden til livet, fordi vi elsker brødrene» (1 Joh 3,14).

Å, måtte denne herlige planten få trives i våre vennesamfunn! Det er mange stormer i våre dager som truer med å ødelegge og kvele den. Vi lever i en tid da partiånden mange steder blåser kaldt og kjøler ned kjærligheten, og mange synes bare å ville elske dem som hører til det samme partiet. Men vil du, venn, bare elske dem som er enig med deg i ett og alt, da har du pådratt deg en åndelig forkjølelse som kanskje kan være en sykdom til døden.

Herren gi oss nåde til at hver og en av oss går i seg selv og prøver seg som for Guds ansikt. La oss be med David: «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine mangfoldige tanker, se om jeg er på fortapelsens vei, og led meg på evighetens vei!» (Sal 139,23–24).

c. Nestekjærlighet. «Du skal elske din neste som deg selv» (Matt 22,39). «Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre! For den som elsker sin neste, har oppfylt loven» (Rom 13,8). «… og i broderkjærligheten kjærlighet til alle» (2 Pet 1,7).

Det er ikke bare våre åndelige brødre og søstre vi elsker og skal elske, men også dem som ennå er fremmede for livet i Gud. Vår neste er alle mennesker, ja, til og med våre fiender. «Elsk deres fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør vel mot dem som hater dere, og be for dem som forfølger dere» (Matt 5,44). Kjærligheten er en gjeld vi står i til alle mennesker.

Også den alminnelige nestekjærligheten kommer av seg selv, som en naturlig frukt av troen – akkurat som de to andre slagene vi kort har sett på. Likevel gjelder det også her: «Jag etter kjærligheten!» (1 Kor 14,1). Den lille gnisten skal blåses opp og vokse. Det skjer ved de samme midlene som vi to ganger har pekt på da vi så på kjærligheten til Gud og til brødrene. Jo mer vi lærer å forstå Guds kjærlighet til oss, desto mer vokser kjærligheten til nesten.

Også her er det et utmerket middel å la den lille gnisten vi har fått i hjertet, drive oss til å gjøre vel mot nesten, i stedet for å la den ligge uvirksom. Tar vi saken på alvor og gjør noe, ja, virkelig ofrer noe for vår nestes timelige og åndelige vel, skal vi erfare hvordan omsorgen for ham vokser hos oss. Vi skal merke at jo mer vi gjør, desto bedre ser vi hvor mye vi skylder å gjøre for ham på alle måter; og lysten til å gjøre noe vokser også.

En synes aldri at en elsker nok eller gjør nok. En blir alltid stående i gjeld – større og større gjeld, jo mer en betaler av. Derfor sier også Paulus: «Jeg står i gjeld både til grekere og barbarer, både til vise og uvise» (Rom 1,14).

Kjærligheten til våre uomvendte medmennesker vokser også når vi flittig minner oss selv om at Gud elsker også dem, og at Kristus døde også for deres synder. Veien til nådestolen står åpen for dem, Gud søker dem ved sin Ånd og lengter etter å gjøre dem til sine barn og til våre brødre og søstre. «For Kristi kjærlighet tvinger oss, idet dette er avgjort: Én er død for alle, og derved har de alle dødd» (2 Kor 5,14–15).

Vi skal også tenke på at vi ikke har noe å rose oss av; at vi er gått over fra døden til livet, fra mørket til lyset og fra Satans makt til Gud, har vi Herren alene å takke for.

Om vi elsket nesten vår mer og i all vår omgang med ham viste tydeligere at vi hadde omsorg for ham både til legeme og sjel, ville nok flere ved Guds nåde bli dratt til Gud. Men vi må dessverre bekjenne: «Ikke så at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen.» Måtte vi da også i full sannhet kunne legge til: «Men jeg jager etter det for å kunne gripe det, fordi jeg selv er grepet av Kristus Jesus» (Fil 3,12).

La oss til slutt legge oss apostelens ord på hjertet: «Om jeg taler med menneskers og englers tunger, men ikke har kjærlighet, da er jeg en lydende malm eller en klingende bjelle. Om jeg har profetisk gave og kjenner alle hemmeligheter og all kunnskap, og om jeg har all tro, så

jeg kan flytte fjell, men ikke har kjærlighet, da er jeg ingenting. Og om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting. Kjærligheten er tålmodig, er velvillig. Kjærligheten misunner ikke. Kjærligheten skryter ikke, den blåser seg ikke opp. Den gjør ikke noe usømmelig, søker ikke sitt eget, blir ikke bitter, gjemmer ikke på det onde. Den gleder seg ikke over urett, men gleder seg ved sannhet. Den utholder alt, tror alt, håper alt, tåler alt» (1 Kor 13,1–7).

2. *Velgjørenhet*. «Dere er verdens lys! … Slik skal dere la lyset deres skinne for menneskene, så de kan se de gode gjerningene dere gjør og prise deres Far i himmelen» (Matt 5,14–16).

Skal Herrens navn bli æret ved vår vandel, er det ikke nok at vi søker å overvinne våre onde lyster og begjær og står imot alt som er synd. Det er heller ikke nok at vi har kjærlighet til nesten i hjertet og derfor legger vinn på ikke å gjøre ham noe vondt eller skade ham. Vi skal også virkelig gjøre vel mot ham. Vi skulle jo ikke bare holde opp med å gjøre ondt, men også lære å gjøre godt.

Det ser ut som om mange Guds barn tar dette altfor lite til hjertet. Apostelen formaner: «Mine barn, la oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet!»

Legg merke til at vi skal elske i gjerning og sannhet. Det vil si at vi i hele vår vandel skal vise at vår kjærlighet til nesten ikke bare er snakk, men sann virkelighet. På dette området skal gjerningene våre si mer enn ordene. Kjærligheten skal ikke bevises med tale, men med virkelige kjærlighetsgjerninger. Om du forsikrer din neste at du elsker ham, men ikke vil gjøre noe for ham og ikke har noe å ofre for ham – må han ikke da tro at du lyver?

Herren har nok forsikret oss i sitt ord at han elsker oss, men aller sterkest har han talt til oss om det ved det han har gjort for oss. Slik skal også vi gjøre. Vi kan nok fortelle nesten at vi elsker ham; men kan vi ikke følge en slik forsikring opp med gjerninger som beviser at vi taler sant, kan vi like gjerne tie.

All slags nød i verden gir oss god anledning til å vise kjærligheten vår i gjerning. Fantes det ingen nød, og var det ingen trengende, syke og elendige, ville vi mangle anledning til å vise kjærlighet. All nød er riktignok en følge av syndefallet. Men Herren, som styrer alle ting,

ordner det slik at nøden er fordelt overalt, for at hans barn skal ha anledning til å gjøre godt, hvor de enn bor.

Hvor en kommer, i by og bygd, vil en finne nød og elendighet som roper om hjelp. Fattigdommen og nøden er ikke samlet på ett sted, men fordelt rundt om i verden, selv om det kan være mer av den noen steder enn andre.

Den finnes også på hvert sted til enhver tid. Det er ikke slik at vi har den blant oss det ene året og ikke det neste. Riktignok kan det være forskjell også her, så det ikke er like mye til enhver tid; men noe vil det alltid være.

Var det ikke slik, ville Guds barn komme helt i forlegenhet.

Hvordan skulle en kunne gi almisse om det ikke fantes fattige? Hvordan kunne en gå på sykebesøk om det ikke fantes syke? Hvordan kunne kjærligheten komme til uttrykk om det ikke var noen som trengte oss? Det ville slett ikke være til velsignelse for Guds barn. Tvert imot ville vi da bli stengt ute fra den lykkelige veksten kjærligheten får ved kjærlighetsgjerningene, og fra den gjengjeldelsen vi skal få i de rettferdiges oppstandelse.

Herren være derfor lovet også for dette: Ingen som vil gjøre godt, trenger å gå uvirksom av mangel på mennesker som trenger vår barmhjertighet. Elendigheten kom over menneskene som en forbannelse ved synden, men slik blir den vendt til velsignelse for Guds barn. Og den samme nøden blir også til velsignelse for den som lider, om Herren bare får nå sin hensikt med ham. «For vi vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud» (Rom 8,28).

Herren Jesus stadfester denne sannheten når han sier: «For de fattige har dere alltid hos dere» (Joh 12,8). På samme måte sier Herren: «For fattige kommer det alltid til å være i landet. Derfor byr jeg deg og sier: Du skal lukke opp din hånd for din bror, for de trengende og fattige som du har i ditt land» (5 Mos 15,11).

I vers 7 sier han: «Når det er en fattig hos deg, blant dine brødre i noen av byene i det landet som Herren din Gud gir deg, da skal du ikke være hardhjertet og lukke din hånd for din fattige bror.» Og i vers 10: «Du skal gjerne gi ham, og la ikke ditt hjerte være ondt når du gir ham. For Herren din Gud vil velsigne deg i alt ditt arbeid og i alt det du tar deg fore, fordi du gir.»

«Kast ditt brød på vannet, for i tidens løp skal du finne det igjen. Del ut til sju, ja, til åtte. For du vet ikke hvilken ulykke som kan hende på jorden» (Fork 11,1–2). «Kjære barn! La ikke den fattige lide nød i sitt liv, og la ikke trengende øyne vente på hjelp» (Sir 4,1). «Gi til den som ber deg, og vend deg ikke bort fra den som vil låne av deg» (Matt 5,42).

Paulus sier: «Den som sår sparsomt, skal også høste sparsomt, og den som sår rikelig, skal høste med rik velsignelse. Enhver må gi slik som han setter seg fore i sitt hjerte, ikke med ulyst eller av tvang. For Gud elsker en glad giver» (2 Kor 9,6–7). «Men la oss gjøre det gode og ikke bli trette. For vi skal høste i sin tid, så sant vi ikke går trett. La oss derfor, mens vi har tid, gjøre det gode mot alle, men mest mot troens egne folk» (Gal 6,9–10). «Men dere, brødre: Bli ikke trette av å gjøre det gode» (2 Tess 3,13).

«Du skal pålegge dem som er rike i denne verden, at de ikke skal være overmodige, og heller ikke skal de sette sitt håp til den usikre rikdommen, men til Gud, han som rikelig gir oss alle ting til vårt bruk. De skal gjøre det gode, være rike på gode gjerninger, være gavmilde og gjerne dele med andre. Slik samler de seg en skatt og legger en god grunnvoll for fremtiden, for at de kan gripe det sanne livet» (1 Tim 6,17–19).

«Også våre egne folk må lære å gjøre gode gjerninger, der det er behov for det, så de ikke skal være uten frukt» (Tit 3,14).

I Hebr 13,16 heter det: «Men glem ikke å gjøre godt og dele med andre. For slike offer er til behag for Gud.»

Johannes sier: «Men den som har jordisk gods og ser sin bror lide nød og likevel lukker sitt hjerte for ham, hvordan kan kjærligheten til Gud bli værende i ham?» (1 Joh 3,17). Jakob sier: «En ren og usmittet gudsdyrkelse for Gud og Faderen er dette: å se til farløse og enker i deres nød, og å holde seg uplettet av verden» (Jak 1,27).

Av disse ordene fra Guds ord kan vi lære:

1. Det er Guds vilje at vi skal bruke det vi eier, til å tjene vår neste.

Herren trenger ikke vår tjeneste; han har nok i seg selv og er giveren av alle gode gaver. Det vi kaller vårt, er også hans. Men han har lånt oss det og satt oss til forvaltere over det, for at vi skal bruke det til ære for ham og til gagn for oss selv og nesten. Han har delt ut ulikt og ordnet det slik at noen skal være trengende, og andre skal ha noe å

dele med dem. Men av den som har fått mye, kreves det også mer. Det hviler et større ansvar på den som er betrodd mye.

La oss derfor, kjære brødre, legge vinn på å gjøre Guds vilje også på dette området. Vi skal ligne vår Frelser; for han gikk jo omkring og lindret nøden overalt.

Vi fikk nok lyst også til denne dyden da vi ble født av Gud. Men vårt trege kjød hindrer oss i å øve den, og derfor kjenner vi også mange ganger ulyst til å ofre. Djevelen unner oss heller ikke det vi vinner når vi er flittige til å gjøre godt mot nesten. Derfor blåser han av alle krefter på ilden, tenner gjerrigheten og arbeider for å hindre oss i å gjøre disse gode gjerningene.

Du har vel merket det, min venn: Når du ble minnet om å gi noe til den fattige, hørte du en røst inni deg som sa: «Nei, det har du ikke råd til. Du har jo ikke mer enn du selv trenger til deg og dine. Det er ikke godt å vite hva fremtiden kan bringe. Du kan bli syk, du kan lide tap, du kan miste inntekten din, det kan bli uår – ja, så mangt kan hende, så det er best å ha så mye som mulig til overs. De som er rikere enn du, og de som ikke har så stor familie som du, osv., får hjelpe. For deg går det umulig an; for da ville du sette deg selv i knipe» osv.

Disse og lignende tanker er djevelens røst sammen med ditt gamle menneske. Og når du, Guds barn, lytter til denne røsten og lar deg forlede til å lukke hjertet og hånden for den nødlidende, da gjør du nok ondt mot ham, men enda mer ondt mot deg selv. Korsfest derfor ditt onde kjød og lyd Åndens stemme. Hvordan kan du, som er et Guds barn, se på at din neste mangler, mens du selv lever i overflod?

Det er likevel ikke bare dem vi pleier å kalle rike, som skal dele med andre. Om du ikke har noen stor formue, skal du likevel gi av det du har. Den fattige kan ofte gi mer enn en rik til den som er enda fattigere enn han selv. For det er ikke størrelsen på gaven Herren ser på, men offeret vi må bære fram.

I Markus 12 fortelles det at Jesus hadde satt seg rett mot tempelkisten og så på hvordan folket la penger i kisten. «Og mange rike ga mye. Da kom det en fattig enke og la to skjerver – det er én øre. Og han kalte til seg disiplene sine og sa til dem: Sannelig sier jeg dere: Denne fattige enken har gitt mer enn alle de andre som la i tempelkisten. For de ga alle av sin overflod, men hun ga av sin fattigdom alt det hun eide, alt det hun hadde å leve av» (Mark 12,41–44).

Hva var det som gjorde hennes gave større? Det var den større offervilligheten. Det kostet ikke de rike stor selvovervinnelse å gi av sin overflod; de hadde jo nok igjen til seg selv og slapp å gi avkall på noen av sine gleder og bekvemmeligheter. Den fattige enken ofret derimot hele formuen sin.

Vi forstår altså at det ikke kommer an på gavens størrelse, det vil si dens ytre verdi, men på det personlige offeret vi må bære fram. Og offeret har igjen sin grunn i sinnelaget, eller i hjertets tro (se 2 Kor 8,12). Det krever større tro og mer kjærlighet å ofre av det lille en har, så en må gi avkall på egne gleder eller bekvemmeligheter, enn å gi av sin overflod.

Vil vi derfor vente med å gi til vi får noe til overs, venter vi for lenge. Nei, gi av det du har, selv om du synes at du da må nekte deg selv noe. La ikke gjerrigheten seire, men strid mot den i Guds kraft.

Da skal du også erfare at velgjørenheten er et godt middel til å bevare deg mot gjerrighet. Og vi trenger nok å bruke alle midler for å bli bevart fra denne snaren, som har felt så mange Guds barn.

Det må sies til skam for de troende at verdens barn mange ganger er gavmildere enn lysets barn. De drives til det enten av en naturlig medlidenhet med nøden, eller for å vinne ære, eller også for å vinne himmelen ved det.

La oss derfor gi akt på oss selv, så vi ikke blir funnet som utro forvaltere som bare brukte det Herren lånte dem, til å gjøre det så bekvemt som mulig for seg selv, og lot den fattige og nødlidende seile sin egen sjø.

Det vi eier, enten det er lite eller mye, er også et betrodd pund som vi skal la gi avkastning ved å sette det i banken – det vil si gi det til de trengende. Da skal vi få det igjen med hundre prosent rente. Dessverre har mange Guds barn ikke fått øye verken for plikten til å dele med andre eller for den store velsignelsen vi får del i ved det. Herren åpne øynene våre, for sitt navns skyld!

2. Videre lærer vi av bibelstedene ovenfor at det særlig er våre brødre og søstre i Herren vi skal gjøre vel mot. «La oss … gjøre det gode mot alle, men mest mot troens egne folk» (Gal 6,10). Dette sier seg selv. Slik er det jo allerede med det jordiske slektskapet: En må først og fremst støtte dem i sin egen familie som trenger det. Slik også her.

Alle troende utgjør én eneste familie; de er alle søsken. Derfor sier også søskenkjærligheten oss at vi først og fremst må hjelpe våre brødre og søstre, om noen av dem er i nød – men vi må slett ikke begrense oss til dem. «Mot alle», het det, «men mest mot troens egne folk».

3. Videre lærer vi av disse skriftordene at Herren vil gjengjelde enhver det han gjør for sin neste. «Herren din Gud vil velsigne deg i alt ditt arbeid og i alt det du tar deg fore, fordi du gir» (5 Mos 15,10). «Kast ditt brød på vannet, for i tidens løp skal du finne det igjen» (Fork 11,1). «Den som sår sparsomt, skal også høste sparsomt, og den som sår rikelig, skal høste med rik velsignelse» (2 Kor 9,6). «For vi skal høste i sin tid, så sant vi ikke går trett» (Gal 6,9).

Videre sier Paulus til Timoteus at han skal pålegge de rike å gjøre godt, så de kan «samle seg en skatt og legge en god grunnvoll for fremtiden». Og til Titus: «Også våre egne folk må lære å gjøre gode gjerninger, der det er behov for det, så de ikke skal være uten frukt» (Tit 3,14).

Herren Jesus sier at de almissene som er gitt i det skjulte, skal lønnes i det åpenbare (Matt 6,4). Og videre: «Gi, så skal det bli gitt dere! Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget! For med det samme mål som dere har målt med, skal det måles igjen til dere» (Luk 6,38).

Paulus skriver til filipperne og roser dem for deres gavmildhet mot ham: «Ikke så at jeg trakter etter gaven», sier han. «Men det jeg trakter etter, er frukten av den, som rikelig skal komme dere til gode» (Fil 4,17). «For Gud er ikke urettferdig, så han skulle glemme det verket dere har gjort, og den kjærligheten dere har vist mot hans navn, ved at dere har tjent de hellige og fortsatt gjør det» (Hebr 6,10).

Av disse og lignende ord fra Herren ser vi tydelig at Herren gjengjelder rettferdig. «Den som sår sparsomt, skal også høste sparsomt.» Han taper altså på sin gjerrighet. Tenk på en bonde som ikke vil så kornet i såtiden, fordi han synes han ikke har råd til å grave det ned i jorden, men heller vil la det ligge i stabburet.

Ville ikke denne dåren lide stort tap? Han ville nok beholde såkornet, men han ville gå glipp av den mangedoble avlingen det ville ha gitt ham i høsttiden, om han hadde ofret det til åkeren. «Hvis ikke hvetekornet faller i jorden og dør, blir det bare det ene kornet. Men hvis det dør, bærer det mye frukt» (Joh 12,24).

Den som sår rikelig, skal altså høste rikelig. Ofrer en såkornet i såtiden, får en det igjen og mange ganger så mye til. Slik er det også med den som gir i tro på Herren: Han får hundre fold igjen. «Og den som gir én av disse små om så bare et beger kaldt vann fordi han er en disippel, sannelig sier jeg dere: Han skal ikke miste sin lønn!» (Matt 10,42).

Tiden vi lever i her, er såtiden; evigheten er høsten. Nå skal vi arbeide så lenge det er dag (Joh 9,4); i evigheten skal vi hvile.

«Så står det da en sabbatshvile tilbake for Guds folk. Den som kommer inn til hans hvile, får jo hvile fra sine gjerninger, likesom Gud fra sine» (Hebr 4,9–10). «Salige er de døde som dør i Herren fra nå av. Ja, sier Ånden, de skal hvile fra sitt besvær, for deres gjerninger følger dem» (Åp 14,13). Dette er den egentlige høsttiden. «Deres gjerninger følger dem» – det er gjengjeldelsen, lønnen. Jesus sier: «Gjør dere venner ved den urettferdige mammon, for at de, når den svikter, kan ta imot dere i de evige boliger!» (Luk 16,9).

Hvordan skal vi da forstå at våre velgjerninger mot nesten skal gjengjeldes oss i de rettferdiges oppstandelse? Hjelper de til å gjøre oss salige? Blir vi frelst dels ved Kristi fortjeneste og dels ved våre gjerninger? Herren bevare oss for slike bespottelige tanker, som gjør Herrens forløsningsverk til intet! Nei, saligheten er en fri gave, som blir gitt ved troen på den ufortjente nåden som er skjenket oss i Kristus Jesus. Når det er tale om rettferdighet for Gud og adgang til himmelen, betyr verken synder eller gode gjerninger noe; da er det Jesu gjerninger og lidelse alene som teller.

Dette må vi ha klart for øye, slik vi før har sett at bare den som er blitt salig, kan gjøre gode gjerninger – det vil si den som har fått sine synders forlatelse ved troen på Jesu blod. Alle Guds barn – både de som sår sparsomt, og de som sår rikelig – blir altså salige ved den ene løsepengen som er gitt, Jesus Kristus.

De som har arbeidet én time, får komme inn i den samme himmelen som de som har båret dagens byrde og hete (Matt 20). Men det er grader i herligheten. For «én glans har solen, en annen månen, og en annen stjernene – stjerne skiller seg fra stjerne i glans» (1 Kor 15,41).

Alle skal være usigelig herlige og salige – herlige og salige nok, så mye en ønsker og så mye en er i stand til å nyte. Derfor skal det ikke være noen misnøye der, ingen savn, ingen mangel og intet uoppfylt

ønske; og den ene skal heller ikke misunne den andre hans større herlighet.

Men forskjell skal det bli, alt etter hvor tro en har vært i nådens tid. Guds ord sier riktignok ikke noe bestemt om at den ene skal føle seg lykkeligere enn den andre. Men av alt som er sagt om hvordan de gode gjerningene skal gjengjeldes, kan vi slutte at lønnen ikke bare skal bestå i glans og herlighet, men sikkert også i en større evne til å nyte herligheten. Det kan vi også slutte av Jesu ord om de fortapte, for om dem sier han tydelig at det skal være forskjell i dommen (se Matt 11,21–24).

Vær derfor viss på dette, kjære Guds barn: Herren skal ikke glemme det du gjør mot nesten. Du glemmer det nok, og du skal glemme det, for «la ikke din venstre hånd vite hva den høyre gjør» (Matt 6,3). Men Herren glemmer det ikke. Han fører nøye regnskap over dine gode gjerninger og glemmer ikke å skrive opp den aller minste gaven du rekker den som er i nød. Dine synder glemmer han og kaster dem bak sin rygg, men ikke dine gode gjerninger.

Derfor skal han også si til oss på dommens dag, så hele menneskeslekten ser og hører det: «Jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg. Jeg var syk, og dere så til meg. Jeg var i fengsel, og dere kom til meg …» For «alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,35–36.40).

Hør her! Det gjelder ikke bare det du gjør mot de mer ansette og begavede av Guds folk – det faller oss som regel lettest – men også det du gjør mot *de minste* av hans brødre. Å vise gjestfrihet og offervilje mot de ringe og enkle av Guds barn faller oss tyngre enn å ta imot og ofre på dem som er rike, lærde, dannede og ansette.

For i det siste finner også den gamle Adam litt tilfredsstillelse; det er litt ære å høste ved å gjøre såkalte «store folk» en tjeneste. Vi føler oss smigret når slike «beærer» oss med sitt besøk og gjerne lar seg beverte og betjene av oss.

Men når det kommer et fattig, ringe og uanselig Guds barn og setter vår offervilje på prøve, da knurrer den gamle Adam som en gretten hund, og det blir kamp om vi skal klare å vise den fattige broren et vennlig ansikt. Vinner vi slaget, så den gamle Adam må gi tapt, skal

denne seieren bære mer frukt for oss i evigheten enn alt vi ødslet bort på dem som det i all hemmelighet smigret oss å tjene.

Herren glemmer altså ikke noe av det vi gjør; han ser i det skjulte og skal lønne i det åpenbare (Matt 6,4). Men er dette sant, hvordan kan det da ha seg at vi mange ganger er så ivrige etter at andre skal få vite om det lille vi gjør for nesten? Føler vi oss ikke fristet til det? Svar selv, min troende venn!

Er du våken over deg selv, må du nok innrømme at du kjenner denne fristelsen ved hver anledning. Særlig ønsker vårt gamle menneske at de vi setter høyest, skal få vite om det gode vi gjør. Å, la oss våke over oss selv også i dette! La oss virke i det stille og skjulte og overlate til Herren å gjøre det kjent. Som vi har sett, glemmer han ikke å nevne alt sammen.

Vi har nå sett hvordan Herren gjengjelder våre velgjerninger mot nesten når den evige høsten kommer. Men han gjengjelder dem også allerede her. Den som sår rikelig, høster rikelig allerede i såtiden.

For det første er det allerede en lønn at vi kjenner en inderlig tilfredshet og glede når vi hjelper vår neste som er i nød. Han gleder seg, og vi gleder oss, fordi vi har fått nåde av Herren til å gjøre vår bror glad og lindre hans nød.

Dernest blir vi lønnet ved at vi vokser i sann hellighet når vi gjør gode gjerninger. Kjærligheten vår til nesten vokser, som vi alt har nevnt, og ved gjerningene blir vi renset for kjærligheten til denne verdens gods. Vi vokser i selvfornektelse og blir helliggjort: Vårt onde kjød, som setter seg mot gjerningene, blir svekket ved at det blir overvunnet, og det nye mennesket vokser i styrke ved at det får rå. «Hver den som bærer frukt, renser han, for at den skal bære mer frukt» (Joh 15,2).

Ved våre velgjerninger mot nesten vokser altså vårt nye liv, og det onde kjødet blir drept. Det må jo være en lønn vi nyter allerede her, for det er nettopp dette vi ber om hver dag.

For det tredje vil Herren også lønne med timelig velsignelse, både den som gjør gjerningene, og slekten hans. Herren sier jo, som vi har sett: «Herren din Gud vil velsigne deg i alt ditt arbeid og i alt det du tar deg fore, fordi du gir» (5 Mos 15,10). «Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget! For med det samme mål som dere har målt med, skal det måles igjen til dere» (Luk 6,38).

Herren gir sine kjære barn det mens de sover, for det er Guds velsignelse som gjør rik. Frykt derfor ikke, du Guds barn! Gjør godt mot alle, men mest mot troens egne folk.

Likevel må ikke håpet om lønn være drivkraften. Skjer det, mister gjerningene sitt verd. Bare det som skjer av fri kjærlighet, er Herren til behag.

Men hva skal en gjøre, spør kanskje noen, når en ikke kjenner noen lyst, men bare ulyst til å gi? Skal en da tvinge seg til å gi, eller skal en la være?

I slike tilfeller må du prøve å tenke over hva Herren har gjort for deg. Alt du har, er lånt av ham, og du hadde ikke mer med deg til verden enn den fattige som trenger din hjelp. Han er også et medmenneske og en bror, ben av dine ben og kjøtt av ditt kjøtt.

Kjenner du ham som en troende venn, må du tenke på at han er Herrens eget barn og en arving til himmelen, din egen bror; og det du gjør mot ham, gjør du mot Jesus selv – akkurat som om han var her nede på jorden, fattig og i nød, og ba om din hjelp. Når du tenker deg litt om på denne måten, vil nok lysten komme, så sant du er et nådens barn.

Likevel skal du nok også få kjenne ulysten ved siden av lysten, og mange ganger kjennes den kanskje så sterkt at lysten ser ut til å være helt borte.

Våre velgjerninger skal imidlertid også gjøres med forstand og kristen visdom. Vi må vokte oss så vi ikke med gavene våre styrker og oppmuntrer latskap og last hos den fattige. I hvert enkelt tilfelle må vi be Gud om nåde til å hjelpe på den rette måten. Mange ganger kan vi gjøre nesten en bedre tjeneste på annen måte enn ved å gi ham en almisse rett i hånden, for eksempel ved å skaffe ham arbeid eller noe lignende.

Vårt offentlige fattigvesen er et slikt uvesen, som oppmuntrer til latskap og likegyldighet. Om forholdene i landet vårt var som de burde – det vil si om flere av dem som bærer navnet kristne, var virkelige kristne, og om disse hadde mer kjærlighet og offervilje – da ville det ikke trenges noen tvungen fattighjelp. Samfunnet er nødt til å gi seg selv lover som tvinger de enkelte medlemmene til å forsørge de fattige.

Er ikke det urimelig i et land der nesten alle innbyggerne er oppkalt etter Kristus? Skulle en ikke kunne hjelpe uten å bli drevet til det av den borgerlige lov?

Men slik er nå forholdene. De fleste blant oss er døpte hedninger, uten tro og uten kjærlighet. Og de fleste av de få troende som finnes, har, som alt nevnt, altfor lite blikk for hvor nødvendig det er å hjelpe, og hvilken velsignelse det gir.

Gud være takk finnes det også mange som er nidkjære etter gode gjerninger og gjør det de kan for nesten. Måtte Herren få gjøre oss alle, så mange som vil være sanne kristne, mer og mer lik ham som gjorde alt vel! Da kan de som ikke kjenner Herren, få se at evangeliet er en Guds kraft, som også driver dem som har tatt imot det, til å tjene nesten med de jordiske gavene Herren har gitt oss.

Ydmykhet er også en dyd som Guds ord stadig innskjerper. Vi er alle av naturen stolte, hovmodige og ærgjerrige, og derfor får en sann kristen nok å gjøre i den daglige kampen for helliggjørelsen om han skal overvinne disse fiendene. La oss sitere litt av det Guds ord sier om hvor nødvendig det er å søke ydmykhet.

Jesus sier: «Ta mitt åk på dere og lær av meg, for jeg er nedbøyd og ydmyk av hjertet» (Matt 11,29). «Men den største blant dere skal være tjener for de andre. Den som opphøyer seg selv, skal fornedres, og den som fornedrer seg selv, skal opphøyes» (Matt 23,11–12; Luk 14,11; 18,14). Se også Matt 18,1 ff.

Paulus formaner: «La oss ikke ha lyst til tom ære, så vi egger hverandre eller misunner hverandre» (Gal 5,26). «Jeg formaner dere altså, jeg som er en fange for Herrens skyld, at dere vandrer slik det er verdig for det kall dere er kalt med, med all ydmykhet» osv. (Ef 4,1–2). «Gjør ikke noe av ærgjerrighet eller av lyst til tom ære, men akt hverandre i ydmykhet høyere enn dere selv» (Fil 2,3). «Dere er Guds utvalgte, hellige og elskede! Ikle dere da inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet» osv. (Kol 3,12).

Jakob sier: «Ydmyk dere for Herren, så skal han opphøye dere» (Jak 4,10). «Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde» (Jak 4,6; 1 Pet 5,5). Peter sier: «Ydmyk dere derfor under Guds veldige hånd, for at han kan opphøye dere i sin tid» (1 Pet 5,6). Se ellers 2 Sam 22,36; Sal 119,67.71; Ordsp 11,2; 15,33; Dan 4,37; Esek 21,26; Ordsp 29,23; Luk 1,51–52.

Av disse skriftstedene lærer vi at ydmykhet er en vakker dyd som Herren har velbehag i, og at han gir sin nåde til de ydmyke, men står de hovmodige imot. Herren Jesus, som skal være vårt forbilde i et hellig liv og i tålmodighet under lidelse, har også lært og innskjerpet oss ydmykhet ved sitt eksempel. Derfor heter det: «La dette sinn være i dere, som òg var i Kristus Jesus, han som, da han var i Guds skikkelse, ikke holdt det for et røvet bytte å være Gud lik, men uttømte seg selv idet han tok en tjeners skikkelse på seg» osv. (Fil 2,5–7).

Da han som var Mesteren, hadde vasket disiplenes føtter som en tjener, sa han: «For jeg har gitt dere et forbilde, for at også dere skal gjøre slik som jeg har gjort mot dere» (Joh 13,15). Se 1 Pet 2,21; 1 Joh 2,6.

Hva er så ydmykhet? Pontoppidan svarer slik: «Hjertets overbevisning om og følelse av at en for Gud er uverdig til den minste nåde og ære.» For å fremme ydmykheten må vi derfor flittig tenke over hva vi er: intet, støv og aske.

Guds ord sier: «Hva er et menneske, at du gir så meget akt på ham og vender ditt hjerte mot ham» (Job 7,17). «Hva er da et menneske at du kommer ham i hu, en menneskesønn, at du ser til ham!» (Sal 8,5). «For han vet hvordan vi er skapt, han kommer i hu at vi er støv» (Sal 103,14).

«Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste. Det er ikke én som er forstandig, det er ikke én som søker Gud. Alle er veket av, alle sammen er blitt udugelige. Det er ikke noen som gjør det gode, ikke en eneste» osv. (Rom 3,10–12). «For det er ingen forskjell, alle har syndet og mangler Guds herlighet» (Rom 3,22–23). Se Sal 62,10; 53,2–4.

Vi er støv. Herren har formet oss av støv, og til støv skal vi bli igjen. Kroppen din har kanskje en pen skikkelse, eller du har et vakkert ansikt, så du føler deg fristet til å bli hovmodig av det. Husk da at det glatte ansiktet ditt om noen år vil ha fått rynker, og at kroppen din vil bli krokete og skrumpet om du lever en stund. Så skal den senkes i graven, der ormene vil gnage på den, og om en liten stund er det bare noen knokler igjen av din såkalte stolte skikkelse. Du er støv.

Kanskje har du stor kroppslig styrke og er stolt av den. Men husk: Før eller siden er kraften din brutt. Herren lar deg brekke et bein, eller du mister hånden, eller du blir lagt på sykeleiet i en tung sykdom. Hvor er da styrken din? (Se Sal 146,4.)

Kanskje er du rik, rikere enn de fleste omkring deg, så du lett ser ned på andre. Men rikdommen din, venn, er forgjengelig. I morgen

kunne du være fattig om Herren ville, for «han støtte mektige ned av deres troner og opphøyet de små» (Luk 1,52). Dette godset som nå frister deg til hovmod, skal du i alle fall snart forlate og overlate til andre.

«Den som elsker penger, blir ikke mett av penger. Og den som elsker rikdom, får aldri nok. Også det er tomhet. Jo mer gods, dess flere til å fortære det! Og hva gagn har eieren av det, annet enn at han får se det?» (Fork 5,9–10). Se Sal 49,17–20.

Eller du har mange kunnskaper og gode naturlige evner, så du synes du har rett til en viss ære. Men forstå da, venn, at også dette er tomhet. I morgen kan forstanden din være borte og kunnskapene begravd med den. Salomo sier: «Jeg vendte mitt hjerte til å kjenne visdommen og forstå dårskap og uforstand. Men jeg skjønte at også dette var jag etter vind. For med stor visdom følger stor gremmelse. Den som øker kunnskap, øker smerte» (Fork 1,17–18).

Eller du er kanskje av høy rang. Husk da at vi alle er like for Gud, og «han gjør ikke forskjell på folk» (Ef 6,9). Han kommer i hu at vi er støv, og da glemmer han heller ikke deg, du fornemme! Dessuten skal denne fortrinnsstillingen din snart ta slutt; for når døden kommer, blir kongen stilt likt med tiggeren.

Eller du er fristet til å bli hovmodig av din fromhet. Da må du tenke på at fromheten din bare er urenhet i Herrens øyne. «Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste.» Du kan umulig bestå for Guds lov, for du gjør ikke en eneste gjerning som er helt ren.

Sammenlign deg derfor ikke med dine medmennesker, men med Guds hellige lov og med Guds Sønn. Han er forbildet du skal ligne. Gjør du det, skal du komme til å skamme deg over ditt dumme hovmod og si med Job: «Derfor kaller jeg alt tilbake og angrer i støv og aske» (Job 42,6).

Men la oss vende oss til en annen side av den samme saken. Paulus skriver til korinterne: «Hvem gir vel deg forrang? Hva har vel du som du ikke har fått? Men har du fått det, hvorfor roser du deg da som om du ikke hadde fått det?» (1 Kor 4,7). Hva har du som du ikke har fått? Svar på det, troende sjel! Hva har du selv frambrakt av de åndelige og timelige gavene du eier?

Din kroppslige skjønnhet – hvor har du den fra? Er den ikke en gave fra Herren? Har du selv gjort noe for at du ikke er vanskapt? Du

ser uanselige skapninger omkring deg; men hvem kan du takke for at du ikke er som dem, eller enda mer uanselig? Er ikke skjønnheten og styrken din en gave fra ham som David sier om: «Bakfra og forfra omgir du meg, du legger din hånd på meg» (Sal 139,5; se også v. 13–16)? «Dine hender har skapt meg og gjort meg» (Sal 119,73). Se Job 10,8; Jes 44,2; Sal 68,36; 71,6.

Men er det en gave fra ham, og har du ikke selv gjort det minste for å få disse egenskapene, hvorfor gjør du deg da til av dem? «Hva har vel du som du ikke har fått?»

Eller rikdommen din – hvor har du den fra? Kanskje har du arvet den etter foreldrene dine. Da har du altså fått den. Den er en gave fra Herren. Om ham heter det at han «gjør fattig og han gjør rik» (1 Sam 2,7), han «som reiser den ringe av støvet, og løfter den fattige fra søppelhaugen» (Sal 113,7). «Du har gjestet jorden og gitt den overflod, gjort den overmåte rik» osv. (Sal 65,10–12). Se Sal 85,13; 145,15–16.

Eller du har vunnet deg rikdommen gjennom arbeidet ditt; du har hatt hell med deg i forretningene dine, som en sier. Men hvem ga deg krefter og forstand til å arbeide? Hvem la velsignelse til virksomheten din? Hvem var det som ga deg hell?

Var det ikke han som skaper lykke og ulykke (Jes 45,7), han som ikke lar en eneste spurv falle til jorden uten at han vil det? Hadde ikke Herren vært med og velsignet deg i det du tok deg fore, ville det da ha gått deg så godt? Hør hva Herrens ord lærer om det: «Dersom Herren ikke bygger huset, arbeider bygningsmennene forgjeves. Dersom Herren ikke vokter byen, våker vekteren forgjeves» (Sal 127,1).

Mange andre har vært like dyktige og like flittige som du, men har likevel ikke hatt den framgangen du har hatt. Forstå derfor: Hvordan du enn har fått rikdommen din, ved arv eller ved ærlig arbeid, er den likevel en gave fra Herren. Har du fått den, hvorfor roser du deg da?

Videre: Hvem har gitt deg dine gode evner og din forstand? Var det ikke Herren? Kunne han ikke ha latt deg bli født med begrensede evner og liten forstand? Og kunnskapene dine – har du skapt dem av deg selv? Hvem har satt deg i en stilling der du fikk anledning til å lære mye? Hvem har gitt deg gode lærere – var det ikke Herren? Også evner og kunnskaper er altså noe du har fått; men har du fått det, hvorfor roser du deg da?

Du føler deg fristet til å gjøre deg til av din rang og din høye stilling. Men hvem har satt deg der – var det ikke Gud (Sal 75,8)? Kunne han ikke like gjerne ha gjort deg til en ringe tjener eller til og med en tigger, som mange andre?

Eller du har fornemme og rike slektninger. Du er fristet til å nevne dem ved hver anledning, fordi du er stolt av dem, mens du nødig nevner dem som er ringere enn deg selv. For et hovmod! Har du da selv skaffet deg de fornemme slektningene? Du dåre! Hvorfor roser du deg av din ætt, når du ikke har gjort noe for å skaffe deg den? Hva har du som du ikke har fått?

Kanskje har du levd mange år som en sann kristen, du har gått gjennom mange kamper, du er blitt bevart fra villfarelse, og du har høstet mange erfaringer.

Men hvem har holdt deg oppe, hvem har gitt deg styrke i striden? Var det ikke han som David sier om: «Han fornyer min sjel, han fører meg på rettferdighets stier for sitt navns skyld» (Sal 23,3)? «Du har løftet meg opp, og du har ikke latt mine fiender glede seg over meg» (Sal 30,2). «Han dro meg opp av fordervelsens grav, av den dype gjørmen. Han satte mine føtter på en klippe, han gjorde mine trinn faste» (Sal 40,3). «For av all nød frir han meg ut, og mitt øye kan se med triumf på mine fiender» (Sal 54,9).

Var det ikke han som det heter om: «Han gir den trette kraft, og den som ingen krefter har, gir han stor styrke» (Jes 40,29)? Han som sier: «For jeg er Herren din Gud, som holder deg fast ved din høyre hånd, og som sier til deg: Frykt ikke! Jeg hjelper deg» (Jes 41,13). Og videre: «Jeg er Herren din Gud, som lærer deg å gjøre det som er deg til gagn, som fører deg på den veien du skal gå» (Jes 48,17).

Har ikke denne samme Gud ført og ledet også deg? Sto han ikke også deg bi i fristelsen og bevarte deg fra villstier? Men har han gjort det, hvorfor roser du deg da? Var du overlatt til deg selv, ville du for lenge siden ha vært borte fra Herren. For hjertet ditt er en svikefull og forvendt ting, som alltid vil den gale veien. Derfor tilhører æren Herren alene, men oss ansiktets skam.

Kanskje har du fått en nådegave, for eksempel til å tale Guds ord. Og mange ganger føler du deg fristet til å bli hovmodig av den.

Men har du da skaffet deg denne gaven selv? Er det ikke han som all god gave kommer ned fra, som har gitt deg også den? Og fant han noe

hos deg som gjorde deg verdig til å få denne gaven? Ånden «deler ut til hver enkelt etter som han vil», heter det (1 Kor 12,11); men det tales ikke om noen verdighet hos dem han deler ut til. Hvordan kan du da finne på å rose deg av det Herren bare har betrodd deg som et lån? Hva har du som du ikke har fått?

Kanskje har du vært et redskap i Herrens hånd til å vinne mange sjeler for hans rike. Og Satan og den gamle Adam hvisker deg i øret: «Du må være et utmerket redskap, høyt begavet og benådet, flittig og virksom, siden du vinner så mange for Herren.» Men hva har du som du ikke har fått?

Er det ikke Herrens gjerning alene når en synder blir vakt? Om alle Herrens vitner kom sammen og med all sin veltalenhet, nidkjærhet og sitt arbeid prøvde å vekke en eneste sjel av syndesøvnen, ville de vende tilbake med uforrettet sak – om ikke Herren selv gjorde det. «Alle dine barn skal være lært av Herren» (Jes 54,13). «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger, som Gud forut har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem» (Ef 2,10).

Merk deg og forstå: Vi blir lært av Herren. Når en sjel lærer å kjenne sin synd, for eksempel gjennom Guds ord som blir forkynt, da blir den altså lært av Gud. Og når en synder kommer til tro ved din preken, er det troens opphavsmann og fullender som gjør det. Men er det Herren som gjør det, så er det jo ikke du. Og er det Herrens verk, hvorfor roser du deg da av det? Er det ikke en forferdelig dårskap å ville ta æren for en annens arbeid? Det er jo rent tyveri.

La oss tenke oss at en håndverker lager noe som hører til faget hans. Når det er ferdig, sier redskapet mesteren brukte: «Nei, se for en pen og god ting jeg har laget!» For en dårskap! Det var jo mesteren som bearbeidet tingen, og han kunne like gjerne ha brukt et annet verktøy og fått arbeidet like godt utført. Men slike dumme narrer er vi når vi gjør oss til av det Gud har gjort ved oss.

Jesus advarte disiplene mot dette hovmodet da de kom tilbake fra sin første reise, oppspilte og kjepphøye, og med strålende ansikt frimodig sa: «Herre, til og med de onde åndene adlyder oss i ditt navn!» De syntes nok at de hadde kommet langt nå, da selve djevlene måtte flykte for dem. Men hva svarer Jesus? «Jeg så Satan falle ned fra himmelen som et lyn.» – Denne samme djevelen, som nå må vike for

mitt navn, var selv en gang et lykkelig vesen, salig i himmelen. Men han ble hovmodig, og straks falt han ned fra himmelen som et lyn.

Vokt dere derfor så dere ikke raner til dere den æren som tilkommer Gud! For gjør dere det, går det dere på samme måte som Satan. Dere er riktignok mine disipler; men når Satan, som var en englefyrste, kunne falle, hvor mye mer da dere! Derfor: «Gled dere ikke over dette at åndene er dere lydige! Gled dere heller over at navnene deres er innskrevet i himmelen!» (Luk 10,17–20).

La oss legge oss denne formaningen fra Frelseren på hjertet, for faren er uhyre stor på grunn av vårt arme hjertes fordervelse. Det er ingenting vi er så tilbøyelige til som å søke vår egen ære. Mange ganger gjør vi noe som ser ut til å være til Guds ære, mens vi i all hemmelighet søker vår egen ros og berømmelse.

La oss derfor gi akt på oss selv og vandre i frykt, og uavlatelig be Herren bevare oss for dette fryktelige avgrunnsdypet, der så mange av Guds folk før oss er falt. Å, vi arme ormer – så elendige, så blinde og nakne, så svake og udugelige, så hjelpeløse og likevel så hovmodige!

Å, venn! Hva har du som du ikke har fått? Jo, én ting har du: din synd og alt det onde som følger med den. Den har du ikke fått. Den er vår eiendom – den og ikke noe annet. Har vi noe godt, hører det Herren til.

La oss derfor rope til Herren om at han må ydmyke oss, så vi kan lære å si med David: «Herre! Mitt hjerte er ikke stolt, mine øyne er ikke overmodige. Jeg gir meg ikke av med ting som er for store og for underlige for meg» (Sal 131,1). «Før jeg ble ydmyket, for jeg vill, men nå holder jeg ditt ord» (Sal 119,67). «Det er godt for meg at jeg ble ydmyket, så jeg kunne lære dine forskrifter» (Sal 119,71).

La oss se hva noen kjente gudsmenn skriver om ydmykhet. Augustin skriver: «Når noen spør meg hva som er det første i Jesu religion og lære, eller hvilken vei til sannheten som er den første, svarer jeg: ydmykhet. Og det andre? Ydmykhet. Og det tredje? Likeledes ydmykhet. Og hvor ofte en enn ville spørre meg, ville jeg ikke vite noe annet svar. Om noen ville spørre meg hvem jeg holder for det beste mennesket, ville jeg svare: den ydmyke.»

Thomas a Kempis sier: «Ydmyk deg i alt og under alle, så vil du finne nåde hos alle; ja, du vil være Gud til behag og kjær for menneskene. Også djevelen vil flykte fra deg på grunn av ydmykhetens dyd, som

han hater over alle ting. Vær ringe i dine egne øyne, så du kan bli stor i Guds øyne. En virkelig ydmyk sjel søker ikke ros for gode gjerninger, men tilskriver Gud alt godt og seg selv alt ondt.»

Johann Arndt sier: «Likesom solens milde stråler virker sterkest i jordens dype daler, slik meddeler Herren Kristus seg mest til de ydmyke hjerter. Han gjorde jo selv de største gjerningene da han ydmyket og fornedret seg dypest.»

Johann Gerhard: «Det skader ikke om du ser på deg selv som den ringeste av alle og i ydmykhet underordner deg alle. Men det skader svært mye om du opphøyer deg, om så bare over en eneste.»

Heinrich Müller: «Kristi vei går nedover; han ser bare på det lave og ringe. Han er liljen som ikke vil vokse noe annet sted enn i ydmykhetens dal; nådekilden som ikke leder sine strømmer oppover, men nedover – ikke til de stolte, men til de ydmyke. Ydmykheten er karet der han gjemmer alle sine goder.»

Vi må imidlertid vokte oss for den falske ydmykheten, som ikke er noe annet enn hovmod kledd i ydmykhetens pene klesdrakt. Den kjente Funcke skriver blant annet dette om den:

«Den falske ydmykheten viser seg bare i ord som klinger ydmykt, og i fakter og gjerninger som ser ydmyke ut, men den kommer ikke fra et ydmykt hjerte! La meg tale fritt og ærlig. Mange av dem som vil kalles kristne, innbiller seg at det er ydmykhet når de alltid kan snakke om sine utallige synder, sin uendelige skyld og sin navnløse fordervelse – når de setter opp et riktig bedrøvet ansikt, nekter for det gode som finnes hos dem, og later som om de ikke vet eller vil vite noe om det. Men aldri hører de søtere toner enn når noen roser dem. De er også svært flinke til å lede samtalen over på sine dyder og gode gjerninger – riktignok ikke grovt og klosset, men fint og slu som en slange, ved å dadle og nedvurdere seg selv.

«Dette er den falske ydmykheten, som er en vemmelse for den hellige Gud og for alle fornuftige mennesker. Den er ikke den himmelske skjønnheten, men elendig sminke, som en må vaske grundig av ansiktet på disse klynkende og klagende menneskene, så den egentlige grunnfargen kan komme fram. Den som av lang erfaring forstår seg på sminke, ser snart hvor det er ekte skjønnhet, og hvor det er sminke. Og jeg mener at et prøvet og ydmykt Guds barn sikkert straks

føler motvilje når han møter en som faller med døren inn i huset og snakker uopphørlig om sin indre elendighet og fordervelse.

«Det finnes riktignok anledninger der både vår egen ydmykhet og Guds ære krever at vi taler om vår egen synd. Men da vil en snart merke at det faller tungt og koster mye selvovervinnelse. De som alltid bærer sin ydmykhet omkring som på et serveringsfat, forekommer meg alltid like mistenkelige som de ‹ærlige folkene› som stadig forsikrer at de visst aldri har stjålet og heller aldri tenkt på det, osv. ‹Den som unnskylder seg, anklager seg›, sier et fransk ordtak. Og den som stadig snakker om hvor fordervet han er og hvor harm han er på seg selv osv., han er sikkert ikke kommet langt i sann ydmykhet. Den som virkelig kjenner syndens jammer i marg og bein, er altfor blyg til å gjøre oppstyr av det. Han åpner sitt hjerte der han håper å få et ord til tukt og trøst.

«Akk, det finnes altfor mange som er hovmodige av sin ydmykhet. Det hender ofte at de som alltid klager over sine synder, blir heftige og sinte når en bebreider dem en bestemt synd eller en enkelt feil, og nevner barnet ved sitt rette navn. Til vanlig er de ‹fulle av synd›. Men sier en: ‹Det eller det har du gjort›, eller: ‹Dette henger dessverre ennå ved deg›, da blir disse fromme folkene helt opprørt over at en kan tenke slikt om dem og holde det for mulig. Nei, en burde da kjenne dem bedre enn som så! Folk må ha baktalt dem forferdelig osv. Se her: Til vanlig dømmer og beklager de seg selv. Men tar en nå deres bekjennelse på alvor og holder seg til det de anklager seg selv for, da lar det fromme lammet de skjulte bukkehornene komme til syne, reiser seg stolt på bakbeina og sier: ‹Hva for noe? Jeg? Jeg? Jeg? Skulle jeg være slik?›

«Den gamle pastor Krummacher kom en gang til en hustru som så på seg selv som intet mindre enn en ekte kristen. ‹Jeg kan ikke si Dem, kjære herr pastor›, begynte hun straks, ‹for en miserabel og elendig skapning jeg er.› ‹Ja, det tror jeg virkelig De er›, var det tørre og kalde svaret fra denne menneskekjenneren. ‹Kjære pastor, hva har De da hørt om meg? Hva har De imot meg?› skrek den selvrettferdige kvinnen som en besatt – for med sin syndeklage ville hun bare lokke presten til å rose henne. Se, dette er en historie som skjer tusen ganger i verden, og dessverre vil den nok ofte skje igjen, til stor glede og fornøyelse for djevelen. Men jeg ville sannelig prise meg lykkelig

om noen av mine lesere ville slå seg for brystet sammen med meg og si: ‹Akk, slik har også vi hyklet; men nå ut med dere, forbannede slanger!›» Så langt Funcke.

Vi forstår nok, kjære leser, at den falske ydmykheten som er skildret her, er en snylteplante som gjerne vil vokse i vårt hjertes åker. Derfor bør vi legge vinn på å rykke den opp med rot.

Når du sier: «Jeg er altfor ussel til å kunne gjøre noe for Guds rike», er det falsk ydmykhet. Likeså når du sier: «Jeg er for stor en synder og for uverdig til å kunne tro Guds nåde.» Gud byr oss å tro, og det er den rette ydmykheten å bøye seg for hans ord og gjøre som han har sagt.

Når du skal tale til Herren i bønnen eller tale om ham for dine medmennesker, og du da forvrenger stemmen, henger med hodet og legger ansiktet i ydmyke folder osv., så ser det ydmykt ut, men det er rent hovmod.

Når du av bare ydmykhet og åndelig fattigdom ikke tør glede deg i din Frelser eller bekjenne at du er et Guds barn, da er denne ydmykheten falsk. Når du påstår: «Jeg er for syndig og uverdig til at Herren kan høre mine bønner», da mener du ikke det du sier, og den dype ydmykheten som taler ut av disse ordene, er djevelsk hovmod kledd i ringhetens drakt.

Hvor mange sjeler som søker frelse, ligger ikke fanget i den snaren at de søker sin rettferdighet i den åndelige fattigdommen! De slår fra seg alle trøstens ord under påskudd av at de ikke er verdige, mens de i all hemmelighet trøster seg med at Herren må ha et særlig velbehag i dem som er så ydmyke, så fattige i ånden, så tilbakeholdne og sønderknuste.

Den gamle skinnhellighetens slange har bedratt dem, og derfor ser de det som et tegn på hovmod når noen tør glede seg over at han ved troen på Jesu blod er blitt et virkelig Guds barn, og bekjenne det når anledningen byr seg. «Det er formastelse», mener de. Det er denne faren apostelen Paulus advarer mot i brevet til kolosserne (Kol 2,8 og 18–23).

Det er også falsk ydmykhet når noen ikke vil lese Bibelen under påskudd av at de er for uvitende og ulærde til å forstå den. Dette er samtidig en frekk beskyldning mot Herren, for da anklager en ham for å ha latt skrive en veiviser til himmelen som ingen andre enn de lærde kan bruke.

Herren bevare oss for den falske ydmykheten og gi oss mer og mer av den rette og sanne! «Og dere alle må ikle dere ydmykhet mot hverandre. For Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde» (1 Pet 5,5).

For å vokse i ydmykhet må vi flittig tenke over vår egen usselhet og stadig se på Guds nåde og alle hans velgjerninger mot oss til legeme og sjel. Og vi må be Herren bevare oss både for hovmodet og for den falske ydmykheten. Da skal vi lære mer og mer å kjenne vårt hovmod og samtidig vokse i ydmykhet.

Likevel skal vi ikke selv få se at vi er ydmyke; Herren og våre medmennesker skal se det, men vi skal bare se vårt hovmod og vår selvgodhet. For den som er virkelig ydmyk, synes selv at han er stolt. Synes derimot noen at han er ydmyk, da er han hovmodig.

Vi har nå pekt på noen av de vanligste lystene og gjerningene i kjødet, som Guds barn må kjempe mot hver dag, og noen få av de sanne dydene som de skal legge vinn på og vokse i. Av det som bør legges av, har vi nevnt hor, gjerrighet, bekymring for levebrødet, fråtsing, drukkenskap, misbruk av tungen (råttent snakk, bespottelse, løgn, svik, baktalelse, skjellsord), avgudsdyrkelse, vrede, avind (misunnelse) og tyveri.

Til dette kunne en føye andre, slik som hykleri, misbruk av Guds navn (for eksempel «Ja kors, nei kors» osv.), vanhelligelse av søndagen, skryt, pyntesyke, smiger, veklighet, latskap, forsømmelighet osv.

Av det som bør jages etter og øves, har vi bare nevnt kjærlighet (til Gud, til brødrene og til nesten), gavmildhet og ydmykhet. Mange andre kunne nevnes, slik som oppriktighet, sannferdighet, nøysomhet, flid, alvor, tro på Guds løfter, takknemlighet og tålmodighet. Nå skal vi gå over til å se kort på de forskjellige pliktene vi har mot hverandre.

Kapittel 5. Hustavlen

Våre plikter mot kongen

«Frykt Gud, ær kongen!» skriver Peter i sitt første brev (1 Pet 2,17), og i vers 13 sier han: «For Herrens skyld skal dere underordne dere under enhver menneskelig ordning, enten det nå er en konge, som den høyeste» osv.

Paulus skriver til Titus: «Minn dem om å underordne seg under styremakter og myndigheter, være lydige, alltid ferdige til å gjøre godt» (Tit 3,1). Salomo sier: «Frykt Herren, min sønn, og kongen! Folk som setter seg opp mot dem, må du ikke ha noe å gjøre med» (Ordsp 24,21). Og Herren Jesus sier selv: «Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» (Matt 22,21).

Den troende skal jo i alle forhold søke råd hos Guds eget ord. Det åpenbarer Guds vilje for oss, og for et Guds barn betyr Guds vilje mer enn både vår egen og alle andre menneskers vilje til sammen. Derfor skal vi også takke vår Far i himmelen for at han i sitt ord har sagt oss klart og tydelig hvordan vi skal forholde oss til den kongen som regjerer.

Den første plikten er kjærligheten. Vi skal elske vår neste som oss selv. Kongen er også et menneske og altså vår neste, og derfor skal vi elske ham også. Er han en troende mann, elsker vi ham som en bror i Herren; er han uomvendt, skal vi elske ham så han kan bli omvendt.

I begge tilfeller skal han etter Guds ord være med i våre forbønner. Er han vår bror i Herren, ber vi om at han må bli bevart i troen; er han vantro, ber vi om at han må bli omvendt. Og i begge tilfeller bør vi be om at lykke og velsignelse må følge ham i alt han foretar seg som er rett etter Guds ord.

«Fremfor alle ting formaner jeg derfor til at det blir gjort bønner, påkallelser, forbønner og takk for alle mennesker, for konger og for alle som er i høy stilling … Dette er godt og til behag for Gud, vår frelser» (1 Tim 2,1–3).

Vi skal ære kongen. «Frykt Gud, ær kongen!» heter det jo. Skal vi gi keiseren det som keiserens er, må vi gi ham ære som keiser eller konge. Vi må se opp til ham som den øverste mannen i samfunnet – det er Herren som har satt ham på den høye plassen. Vanærer vi kongen, vanærer vi derfor samtidig Gud.

Videre skal vi være lydige, for det sier Herren klart og bestemt i ordene vi har sitert. I alt som ikke er direkte synd, skal vi være lydige, selv om påbudene virker urimelige på oss. Det den ene synes er rett, synes den andre er urett; derfor må det være en øvrighet som styrer og regjerer.

Herren Jesus satte seg ikke opp mot keiseren, enda han var alle keiseres og kongers Herre. Som vi vet, var hjemlandet hans den gang under romerne, og det var altså en hedensk keiser som regjerte. Likevel ser vi aldri at han egget folket opp mot denne herskeren.

Da han ble spurt om det var tillatt for det jødiske folket å betale skatt til keiseren, svarte han tvert imot: «Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» Han påla dem altså å vise keiseren lydighet ved å betale skatt til ham.

Noen mener at det bare er de gode fyrstene Gud har innsatt, og bare de gode fyrstene vi skal lyde. Men de som tror slikt, har Guds klare ord mot seg. For i Rom 13,1 ff. står det: «Hver og en skal underordne seg de myndigheter han har over seg. For det er ikke øvrighet uten av Gud, men de som finnes, er innsatt av Gud. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot. Men de som står imot, skal få sin dom.»

Og litt lenger ned (v. 4) står det: «For den er Guds tjener, en hevner til straff over den som gjør det onde.»

Her er klare ord: «Det er ikke øvrighet uten av Gud.» Kan disse ordene misforstås? Kan de forklares slik: Gud har innsatt de troende kongene, men ikke de vantro?

«De som finnes, er innsatt av Gud» – merk deg: *de som finnes*, altså enten de er gode eller onde. Herren godtar ikke ondskapen deres, men han har gitt dem makten. Misbruker herskeren makten, står han selv

til ansvar for det, og Gud, som dømmer uten å gjøre forskjell på folk, skal gi ham den straffen han har fortjent.

At også onde og ugudelige herskere har makten sin fra Gud, hører vi tydelig fra Jesu egen munn. Da han sto for Pilatus' domstol, sa han til ham: «Du hadde ingen makt over meg om det ikke var gitt deg ovenfra» (Joh 19,11).

Guds ords klare og tydelige lære er altså at vi skal elske, ære, akte og lyde kongen og øvrigheten i det hele. Øvrigheten har sin makt og myndighet fra Gud, og derfor er det å reise seg mot øvrigheten det samme som å sette seg opp mot Gud selv.

Hvordan står det nå til blant oss på dette punktet? De fleste levende kristne prøver nok å rette seg etter Guds ord her. Men dessverre finnes det også de som lar seg forføre og rive med av den strømningen i folket vårt som stadig tydeligere roper: Ned med kongen! Ned med alt herredømme – vi vil råde oss selv!

Det er ikke vanskelig i våre dager å finne slike som gjør seg skyldige i den synden som Judas' brev (v. 8) kaller å «forakte herredømme og spotte høye makter». Mange politiske aviser arbeider av alle krefter for å egge folket opp mot konge og øvrighet, og det finnes til og med skolelærere som prøver å lære skolebarna sine ringeakt for kongen og øvrigheten.

Det finnes prester i landet vårt som i prekenene sine alvorlig har gått til felts mot denne opprørsånden som brer seg. Det har vakt et høyrøstet ramaskrik blant oss, og de er blitt beskyldt for å blande politikk inn i forkynnelsen av Ordet. (Med dette er det ikke meningen å forsvare de prestene som blander virkelig politikk inn i prekenene sine.)

I vår tid vil enhver, enten han er prest eller lekmann, bli beskyldt for å være mot friheten dersom han etter Herrens ord formaner sine medmennesker til å underordne seg de myndighetene de har over seg. Folk mener at han dermed hyller undertrykkelse og tvang. Frihet, frihet er tidens løsen – det vil si: Vi vil råde oss selv.

Derfor er «selvstyre» blitt et svært yndet ord de siste årene. Egenrådighet blir nå kalt selvstendighet, og å trosse og stå imot den øvrigheten Gud har innsatt, får navnet karakterfasthet.

Hvordan kan en troende kristen, som har Guds ord til regel og rettesnor, godta slikt? Skal vi ikke heller legge vinn på å være lydige mot Herren ved å vise lydighet mot de herskerne han har innsatt?

Dette må likevel ikke forstås slik at det bare er konger og keisere vi skal underordne oss. Nei, det gjelder enhver lovlig regjering. Skulle landet vårt for eksempel en gang bli republikk, er det like fullt vår plikt å være hengivne og lydige mot den regjeringen som da sitter. For en kristen gjelder det til enhver tid å elske, akte, ære og lyde den øvrigheten som finnes. Herren gi alle sine barn rundt om i landet vårt nåde til å se dette! «Vis alle ære, elsk brødrene, frykt Gud, ær kongen!»

Husbondens plikt mot dem som er under ham

«Dere herrer: Gjør det som rett og rimelig er mot deres tjenere, for dere vet at også dere har en herre i himlene» (Kol 4,1). «… så dere lar være å bruke trusler. Dere vet jo at både de og dere selv har den samme Herre i himmelen, og han gjør ikke forskjell på folk» (Ef 6,9).

Gjør det som rett og rimelig er! Det betyr for det første at tjenerne skal få skikkelig kost og nok lønn, og at lønnen blir betalt i rett tid.

Det er en skam – og Guds navn blir spottet – når det med rette kan sies om dem som vil høre til «de hellige», at tjenerne og arbeidsfolkene deres får dårlig kost og blir lønnet på den gjerrigste måte. Det er ikke å gjøre mot andre det en vil at andre skal gjøre mot en selv. Det stemmer heller ikke med kjærlighetens lov å la dagarbeideren arbeide for nesten ingenting fordi han er i nød og ikke vet hvor han skal få arbeid.

Skjellsord og trusler sømmer seg heller ikke for Guds barn overfor tjenestefolket. Vi skal også huske at de er mennesker av samme blod som vi, med udødelige sjeler, bestemt for himmelen. Det er ofte godt å tenke på at forskjellen på herre og tjener bare varer den korte tiden vi lever her. Når døden kommer, blir kongen lik tiggeren.

En husbond har dessuten ansvar for sjelene til dem som er under ham. Derfor er det hans plikt å be for dem og med dem hver dag, lese Guds ord for dem og gi dem anledning til å gå dit hvor Guds ord blir forkynt.

Det er nødvendig å snakke med dem av og til om deres sjels frelse. Men en må vokte seg for å plage dem støtt og stadig med tale om det ene nødvendige; da kan de bli lei av det, og hjertet blir forherdet mot sannheten. En bør heller ikke tvinge dem til å høre Guds ord.

Har en troende husbond en uomvendt tjener som ber om lov til å gå på syndige fornøyelser, gjør han seg delaktig i synden om han gir ham lov. Derimot bør han prøve å gi tjeneren litt frihet på annen måte. Her som ellers gjelder det å be Herren flittig om den visdommen en trenger.

Tjenernes plikter

«Dere tjenere: Vær lydige mot deres jordiske herrer, med respekt og aktelse av et oppriktig hjerte, som mot Kristus selv. Vær ikke øyentjenere som bare vil gjøre mennesker til lags, men som Kristi tjenere, så dere gjør Guds vilje av hjertet. Gjør deres tjeneste med et villig sinn, som for Herren og ikke for mennesker. For dere vet at det gode som enhver gjør, det skal han få igjen av Herren, enten han er trell eller fri» (Ef 6,5–8).

«Dere tjenere: Vær lydige mot deres jordiske herrer i alle ting, ikke med øyentjeneste for å gjøre mennesker til lags, men av et oppriktig hjerte, i ærefrykt for Herren. Det dere gjør, gjør det av hjertet, som for Herren og ikke for mennesker. For dere vet at dere skal få arven til vederlag av Herren. Tjen Herren Kristus!» (Kol 3,22–24).

Til Titus skriver Paulus: «Tjenere skal du formane til å være lydige mot sine egne herrer i alle ting, og rette seg etter dem uten å si imot. De må ikke stikke noe til seg, men vise all god troskap, så de i alt kan være en pryd for Guds, vår frelsers lære» (Tit 2,9–10).

Peter skriver: «Dere tjenere: underordne dere under herrene deres og vis dem respekt – ikke bare de gode og rimelige, men også de vrange. For dette finner nåde, om noen av samvittighet for Gud tåler sorger når han lider urettferdig» (1 Pet 2,18–19).

Av disse Guds ord ser vi at tjenerens plikt er ubetinget lydighet mot dem han står under, enten de er troende eller vantro. Bare når vi blir befalt å gjøre noe som er direkte synd, gjelder regelen: «En skal lyde Gud mer enn mennesker!» (Apg 5,29).

I vår tid er egenrådighetens ånd nettopp tidsånden, og forakten for all orden og alt herredømme som Gud har innsatt, griper mer og mer om seg. Derfor kan det ikke prekes og skrives nok: «Dere tjenere: Vær lydige mot deres jordiske herrer!»

Den vantro ler nok bare av en slik formaning og mener at den hørte med til den gamle, mindre opplyste tiden. Nå derimot har opplysnin-

gen steget, nå har folk fått øynene opp for frihet og likhet – derfor, la oss råde oss selv! Å være lydig og underordnet blir sett på som tegn på svakhet og feighet, mens trass og ulydighet blir regnet som heltegjerninger.

Også en levende kristen blir lett smittet av tidsånden, særlig fordi lystene i den gamle Adam går samme vei. Hovmod og ulydighet er sjelen i det gamle mennesket. Og hvor vakkert ser det ikke ut når disse syndene blir forgylt med navn som selvstendighet og karakterfasthet! Som kristen må du derfor, kjære leser, kjempe mot disse lystene og søke å seire over dem i Guds kraft.

Når det gjelder de enkelte pliktene, bør du be for husbondsfolket ditt hver dag. Er de ugudelige og spotter deg for din gudsfrykt, bør du bære det med tålmodighet og overlate hevnen til Herren.

Lider du urett, ser Herren det. Han har både makt og vilje til å lønne deg i sin tid for tålmodigheten din og straffe husbondsfolket for den forakten og forfølgelsen du får lide for Jesu navns skyld. Herren fører vår sak, og vi kan trygt legge den i hans hånd. Han glemmer ingenting, men skal føre fram i lyset det som er skjult i mørket.

Vær altså lydig også mot husbondsfolk som gjør deg urett, for det er langt bedre å lide urett enn å gjøre urett. Av det første høster vi stor vinning, av det siste tap.

Du bør være flittig i arbeidet ditt og ikke forsømme det under påskudd av at du må lese Guds ord, be osv. Det vil du som regel få anledning til uten å forsømme tjenesten din.

Skulle de du står under, forby deg å be og lese, kan du naturligvis ikke lyde dem; men da må du be og lese på en tid da tjenesten ikke blir forsømt. Blir du forbudt å gå og høre Guds ord, må du naturligvis ikke bruke usanne påskudd for å komme av sted. Guds ord som du får høre på den måten, kan ikke bringe deg velsignelse.

Vær tro når husbonden er borte, like mye som når han er til stede; for øyentjeneste er en vederstyggelighet for Herren. Det kan hjelpe deg å minne deg selv stadig om at du i virkeligheten tjener vår Herre når du tjener husbonden din. Og selv om han er på reise, er likevel din himmelske Far til stede, og hans øye hviler på deg overalt.

Sett deg i stedet for dem du står under, og spør deg selv: Hvordan ville jeg at tjeneren min skulle gjøre det, om jeg var husbond?

Mange tjenere er redde for å gjøre for mye. De tenker alltid på husbondens plikter og sine egne rettigheter, mens de glemmer hans rettigheter og sine egne plikter. Husk, venn, at du ikke skal gjøre regnskap for hvordan husbonden din behandler deg, men for hvordan du behandler ham.

Det er en lei feil hos oss at vi uavbrutt ser på hva andre skylder oss, mens vi glemmer hva vi skylder andre.

Derfor vil nok husbondsfolk som får denne boka i hendene, synes at stykket om tjenernes plikter mot dem er det mest oppbyggelige i den, mens de kanskje bare leser det forrige flyktig gjennom. Og du, tjener, gliser kanskje litt mens du leser dette stykket, mens det forrige smakte best for deg. Synd, tenker du, at det ikke er sagt mer om pliktene til dem vi står under.

Sannheten er likevel at det burde vært sagt langt mer om begge deler. Men plassen tillater bare noen korte fingerpek, og så får hver leser selv tenke over saken og granske Guds ord for å finne mer av det Herren har sagt både om husbonden og om tjeneren.

Foreldrenes plikter

«Og dere fedre: Vekk ikke sinne hos deres barn, men oppdra dem med Herrens tukt og formaning» (Ef 6,4). «Tukt din sønn, for det er ennå håp» (Ordsp 19,18).

Det er naturlig for foreldre å elske barna sine; selv de vantro gjør det. Den rette visdommen til å oppdra barn finner en derimot sjelden, selv blant de troende. Her rår mye blindhet og uforstand, og barneoppdragelsen volder mang en far og mor store bekymringer. De som gjerne vil oppdra barna til Guds ære og barnas eget beste, er så ofte i tvil om hvordan de skal gå fram.

Det går nok an å skrive regler og planer for en god oppdragelse; men når de skal settes ut i livet, støter en på så mange vanskeligheter. Det kommer så mange tilfeller der en blir i tvil og må spørre seg selv: Hva er nå det rette? Likevel er det helt nødvendig å ha faste prinsipper å handle etter i oppdragelsen.

En gyllen hovedregel er å begynne tidlig – mens barnet ennå er helt lite – med å bøye viljen dets og venne det til lydighet. Vismannen sier: «Den som sparer sitt ris, hater sin sønn. Men den som elsker ham, tukter ham tidlig» (Ordsp 13,24). Merk deg: tukter ham *tidlig*. Barnets

egenvilje viser seg svært tidlig, og den må bøyes så snart en merker den.

Hvor galt handler ikke de foreldrene som lar barna få alt de skriker etter, og som oppfyller alle ønskene deres for at de skal tie stille! Hvorfor ikke heller la barnet skrike? Det dør jo ikke av det. «Det er for lite til å bli tuktet», sier noen om barnet sitt. Du dåre som snakker slik! Tukter du det ikke mens det er helt lite, vil det komme en tid da du med rette må si: Nå er det for gammelt til å bli tuktet.

Det er en falsk kjærlighet når du synes så synd på barnet ditt at du ikke greier å bruke riset. Det er hat i stedet for kjærlighet. Du skylder barnet ditt å venne det til ubetinget lydighet; slik legger du grunnvollen for dets framtidige lykke. Skjemmer du det derimot bort og lar det vokse opp vilt, fører du sorg og ulykke over både deg selv og etterkommerne dine.

Ulydigheten må tuktes i alle sine skikkelser. Men det er hedensk å straffe barna for skade de gjør uten å ville det.

Når en far slår sønnen fordi han av uforsiktighet velter et blekkhus så viktige papirer blir ødelagt, eller når moren pryler datteren fordi hun uten å ville det slår i stykker en kostbar kopp på kjøkkenet, fortjener slike foreldre selv pryl. Ved slike anledninger må du styre vreden og holde ergrelsen tilbake, og bare minne den uforsiktige om å være mer forsiktig. Du må overhodet aldri tukte i vrede; for da vekker du sinne hos barna dine, og straffen virker ondt i stedet for godt.

En av de aller viktigste betingelsene for en god oppdragelse er fasthet. Har du sagt til sønnen din: «Det og det må du ikke gjøre, og gjør du det, blir du straffet» – og han likevel bryter befalingen din, da må riset fram for enhver pris. Å gi etter bare én gang får følger ingen kan regne ut.

Barnet ditt må lære av erfaring at det du har sagt, står fast som en klippe. Hyl og skrik, vakre bønner om å «slippe ris denne ene gangen», løfter og forsikringer om aldri å gjøre det mer – ingenting av dette skal noen gang få deg til å bryte ditt ord. En slik fasthet vil spare både deg og barnet for mye smerte.

Gir du derimot etter én eneste gang, tenker barna siden: Det går nok over denne gangen også. Jeg tør gjøre det jeg ikke har lov til; far eller mor lar meg nok slippe ris når jeg ber pent, osv.

Vil du være en god oppdrager, bør du også vokte deg for å gi barna befalinger og bud som de ikke kan holde. Du må huske at de er barn, gi dem lov til å leke og i det hele ikke stenge dem for mye inne. Fortell dem tidlig om Guds kjærlighet til dem og om Guds vilje, men gjør det på en enkel måte som passer for barn.

Venn dem tidlig til å bøye kne sammen med deg for Herren, og lær dem selv å be. Og til slutt: Be selv for dem, og overgi dem i Herrens hånd til legeme og sjel, for tid og evighet. Og gå foran både barn og tjenere med et godt eksempel.

Barnas plikter

«Dere barn: Vær lydige mot deres foreldre, i Herren! For dette er rett. Hedre din far og din mor! Det er det første av budene som det er knyttet løfte til – for at det må gå deg godt, og du må leve lenge i landet» (Ef 6,1–3). «Dere barn: Vær lydige mot deres foreldre i alle ting, for det er til behag for Herren» (Kol 3,20). Les videre om barnas plikter i Sirak 3,1–15.

Din plikt som barn er altså å vise foreldrene ubetinget lydighet i alt som ikke er synd. Det meste av det som er sagt om tjenernes plikter, gjelder også deg. Du bør be for foreldrene dine, akte og ære dem. Er foreldrene dine uomvendte og spotter deg for din gudsfrykt, må du tåle det tålmodig og være saktmodig og vennlig i omgangen med dem. Husk at foreldrene dine er Herrens stedfortredere på jorden, så du tjener ham når du lyder dem.

Ulydighet mot foreldrene er en synd som fører forbannelse med seg allerede i dette livet, mens hengiven lydighet bereder jordisk lykke og gagn. Likevel skal vi være lydige fordi vi vet at Gud vil det.

Ektefolks plikter

«Dere menn: Elsk deres hustruer, likesom også Kristus elsket menigheten og ga seg selv for den» (Ef 5,25). «Slik skylder også mennene å elske sine hustruer som sine egne legemer. Den som elsker sin hustru, elsker seg selv» (v. 28).

«Dere menn: Elsk deres hustruer, og vær ikke bitre mot dem» (Kol 3,19).

«Så skal også dere ektemenn leve med forstand sammen med deres koner som det svakere kar. Og vis dem ære, for også de er medarvinger til livets nåde – for at bønnene deres ikke skal hindres» (1 Pet 3,7).

«Likeså skal dere koner underordne dere under deres egne menn, for at også de som er vantro mot Ordet, kan bli vunnet uten ord ved konens livsførsel» (1 Pet 3,1). «Dere hustruer: Underordne dere under deres egne menn som under Herren» (Ef 5,22).

Mennene blir særlig pålagt kjærlighet, hustruene lydighet. Begge skal de arbeide for hverandres beste både i tiden og i evigheten. Du som er mann, skal be for hustruen din og snakke med henne om hennes sjel, og du som er hustru, skal be flittig for mannen din.

Dere skal øve dere i å tilgi hverandre og prøve å glemme hverandres feil og svakheter. Når både mann og hustru mest er opptatt av sine egne feil, blir de overbærende med hverandre, og forholdet blir godt.

Ingen kristne ektefolk må forsømme å be sammen. Slik blir kjærligheten renset, helliget og styrket. Er ektefellen din uomvendt, kan du nok ikke alltid be sammen med ham; men da må du be desto flittigere for ham i enerom. Da gjelder det virkelig å våke og be, så ikke ektefellen får dratt deg med tilbake til verden.

Hvor mang en troende ung pike har ikke mistet sin sjel ved å gifte seg med en ugudelig mann! «Jeg skal nok vinne ham for Herren», tenker hun; men i de aller fleste tilfeller er det den stakkars piken selv som blir vunnet for synden, døden og djevelen. Å gifte seg med en vantro er det samme som å styrte seg selv ut i fare – og hvordan kan en da be Herren om nåde til å bli bevart?

«Dra ikke i fremmed åk med vantro! For hva delaktighet har rettferd med lovløshet? Eller hva samfunn har lys med mørke?» (2 Kor 6,14).

Har du som troende hustru likevel en ugudelig mann, gjelder det for deg å kjempe for ham med Gud i bønnen og søke å vinne ham ved en saktmodig, stille og kjærlig livsførsel.

Vi har nå kort pekt på noen av de vanligste pliktene vi har mot hverandre i den daglige omgangen. Å oppfylle disse pliktene er en vesentlig del av et Guds barns strev etter helliggjørelse. Alt sammen kan samles i disse ordene: «Alt dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, gjør det også mot dem!» (Matt 7,12).

Er du derfor i tvil om hvordan du skal forholde deg til din neste i et eller annet tilfelle, så bytt ganske enkelt plass med ham: Om han var meg og jeg var ham, hva ville jeg da at han skulle gjøre? Svaret kommer da av seg selv.

La denne gylne regelen prentes dypt inn i sinnet ditt; glem den ikke, så skal den gjøre deg stor nytte. Herren ser nøye etter hvordan vi behandler vår neste. Han lønner oss for at vi gjør vår plikt, men straffer oss når vi forsømmer den. Men noen vil innvende:

Det er jo ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus. Den rettferdige har jo ingen lov over seg, og den troende har jo hver dag full forlatelse for syndene sine. Hvordan kan da hans synd mot nesten bli straffet? Har ikke Kristus allerede tatt straffen?

Kristus har forlikt oss med Gud ved at han bar våre synder på sitt legeme opp på treet. Slik er alle våre synder mot Herren betalt og utslettet – også den synden vi gjør mot ham når vi synder mot vår neste.

Men overtredelsen mot våre medmennesker blir hevnet på oss av Herren her, enten vi er troende eller vantro. Den troende kommer aldri til å lide for sin synd mot Gud; men han må lide for sin synd mot nesten her i tiden.

David fikk forlatelse for den synden han gjorde mot Gud da han lot Uria drepe og tok Batseba til hustru. «Så har også Herren tatt bort din synd. Du skal ikke dø» (2 Sam 12,13) – det var den nådige forsikringen han fikk gjennom profetens munn.

Men gjennom den samme munnen lød det også: «Så skal da sverdet aldri vike fra ditt hus» osv. (2 Sam 12,10). Og vi vet hvilken elendighet som senere kom over David, da han til og med måtte flykte for sin egen sønn; og sønnen som Batseba fødte ham, døde, tross all Davids faste og bønn.

Frykt for straff og gjengjeldelse må likevel ikke være det som driver oss til å oppfylle våre plikter mot nesten. Kjærligheten er den eneste rette drivfjæren til alle gode gjerninger, og derfor må den være bevegg-grunnen her også. Måtte vi derfor mer og mer lære å elske hverandre! Da skal vi også oppfylle pliktene våre mer og mer fullkomment, Herren til ære og oss selv og andre til gagn og nytte.

Kapittel 6. Å lese Guds ord. Sangen

Kraften til helliggjørelse finnes ikke hos oss; den kommer fra Herren. Men Herren virker ikke direkte. Han bruker midler, og gjennom dem skjenker han oss sin guddommelige nåde, sitt lys, sin trøst, fred, glede og kraft, sin tukt, formaning, advarsel og veiledning. Disse midlene kalles nådemidler, og det er Guds ord og sakramentene. Vi vil først si litt om hvor nødvendig og nyttig det er å bruke Ordet.

Når et menneske faller ut av dåpsnåden, men kommer til liv i Gud igjen, er det Herren som virker det ved sin Ånd gjennom Ordet. Ved loven fører han den bortkomne sønnen til å erkjenne sitt frafall og sin synd, og ved evangeliet skjenker han troen; slik skjer den nye fødselen på ny.

Siden skal Ordet (ved siden av sakramentet) nære, styrke og holde ved like dette nye livet, og i Ordet finner vi også Guds vilje for liv og ferd klart uttalt.

Ordet skal trøste oss når vi er bedrøvet, tukte oss når vi er ulydige, og advare oss når vi holder på å fare vill. Det skal såre og lege, slå og forbinde, bøye ned og reise opp, tømme oss for alt eget og fylle oss med Guds nåde. Det skal utmatte og styrke, drepe og gjøre levende, gjøre bedrøvet og glad, fattig og rik. Det skal lære oss å frykte og jage frykten bort – alt etter hva vi trenger til enhver tid. Alt dette tjener til at vi vokser i helliggjørelsen og blir mer og mer beredt for himmelen.

Det er derfor ikke rart at gudsmannen David sier: «Jeg gleder meg over ditt ord som en som finner stort bytte» (Sal 119,162). Og Jeremia: «Jeg fant dine ord, og jeg åt dem. Og dine ord var til fryd for meg og til glede for mitt hjerte» (Jer 15,16).

Derfor formaner også Paulus kolosserne: «La Kristi ord bo rikelig blant dere, så dere lærer og formaner hverandre i all visdom med salmer og lovsanger og åndelige viser og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud» (Kol 3,16). Og til Timoteus skriver han: «Hele Skriften er innåndet av Gud og nyttig til lærdom, til overbevisning, til rettledning, til opptuktelse i rettferdighet, for at Guds menneske kan være fullkomment, satt i stand til all god gjerning» (2 Tim 3,16–17).

Vil vi derfor bli bevart i samfunnet med Gud og vokse i erkjennelsen av synd og nåde, må vi bruke Herrens ord hver dag. Vi kan bruke det på to måter: ved å lese det og ved å høre det. Det vanligste blir å lese. Det er ikke nok for deg å høre Ordet en gang eller to i uka; du må lese det hver dag hjemme. Står Bibelen din i bokhylla uten å bli brukt, er den jo til ingen nytte for deg. Herren kan heller ikke ta fram boka og lese for deg; du må lese selv.

Hvorfor klager du over kulde, mørke og kraftløshet når du ikke vil bruke Ordet? Hvorfor ber du Herren om trøst, lys, fred og kraft, når du ikke vil bruke de midlene Herren bruker for å gi deg dette? Da får jo Herren ikke gitt deg det du ber om.

Om du var sulten og utmattet, og det sto et bord foran deg dekket med de kraftigste og kosteligste retter, ville du ikke være en dåre om du satt i en krok og klaget over sult og ikke ville ta imot innbydelsen til bords? Kunne noen annen spise for deg? Måtte du ikke selv forsyne deg av rettene?

Slik er det også med Herrens ord. Det er et rikt dekket bord med alle slags retter, med salt og skarpe krydder – alt sammen tjenlig for helsen og trivselen din. Men du, troende sjel, må forsyne deg selv.

Mange som begynte i Ånden, ender i kjødet fordi de er for late, eller mener de har for mye å gjøre til å bruke Ordet hver dag. Da sulter det nye livet i hjel. Hvordan ville det gå med ditt naturlige liv om du bare tok til deg føde en gang iblant? Det ville sikkert tæres bort og dø. Slik går det også med det åndelige livet om vi for eksempel bare vil se i Ordet om søndagen.

Djevelen vet godt at han lett får innpass hos oss hvis han får narret oss til å forsømme den daglige lesningen. Da blir vi tryggere, mindre årvåkne og mer kraftløse, og han vinner lett seier over oss. Derfor er det så viktig for ham å hindre oss i dette. Den gamle Adam i oss er

heller ingen «leser», og derfor kjenner vi så ofte ulyst til å se i Herrens ord.

Du opplever derfor nok mang en gang, bror og søster, at når du blir minnet om å ta Bibelen din, reiser det seg alle slags innvendinger i hjertet ditt – dels fra Satan, dels fra ditt onde kjød. «Ikke nå», heter det gjerne, «ikke før du har fått gjort unna dette eller hint; la det vente til senere på dagen.» Lar vi oss da overtale av denne forføreriske røsten, får vi erfare at når det viktige arbeidet er gjort, står det kanskje ti nye der som er like viktige. Noen riktig beleilig time kommer aldri.

Derfor er det nødvendig å ta fatt straks om morgenen, enten en føler seg opplagt eller ikke. En må søke å overvinne treghet og ulyst, ta seg selv i nakken og tvinge kjødet under. Gjør vi det, skal vi erfare at Ordet ofte blir oss aller dyrebarest når vi har hatt den hardeste kampen med oss selv før vi fikk revet oss løs fra alle hindringer.

Forsømmer vi å bruke Ordet straks om morgenen, kommer vi snart inn i dagens gjøremål. Sinnet blir opptatt av det jordiske strevet, adspredt og kaldt. Enten går da hele dagen uten at det kommer noen stund vi synes er beleilig, og samtidig kjenner vi uro i samvittigheten fordi Guds Ånd tukter oss for forsømmelsen. Eller vi river oss løs og tar fram Ordet; men i de fleste tilfeller blir lesningen da flyktig og adspredt. Vi har vondt for å samle tankene, og det hele blir et hastverksarbeid uten særlig nytte for det åndelige livet.

La oss derfor, kjære Guds barn, prøve å innrette oss slik at det åndelige livet får føde av Ordet straks vi har stått opp.

Da Israels barn vandret gjennom ørkenen, holdt Herren dem i live ved å sende dem manna. Det er et bilde på det åndelige Israel, som vandrer gjennom denne verdens ørken mot det lovede landet der oppe – landet som flyter med melk og honning. Herren rekker oss sin himmelske manna gjennom Ordet og sakramentene.

Men som Israel selv måtte gå ut og sanke, må også vi. Mannaen kom ikke opp i gryta eller inn i munnen på dem; den lå spredt utover marken (2 Mos 16,14). «Siden sanket de hver morgen etter som hver trengte. Men når solen brente hett, smeltet det» (v. 21).

Slik har Herren også sørget for at Guds ord er spredt utover den delen av jorden der vi bor, og det skal vi takke ham av hjertet for. Men vi må gå ut og sanke; vi må fordype oss i Ordet. Og som israelittene gikk ut om morgenen, skal også vi gjøre det. For selv om den himmelske

mannaen i Ordet ikke smelter i solheten som ørkenens manna, blir vi, som vi har pekt på, mindre mottakelige senere på dagen.

Det er også verdt å merke seg at israelittene måtte sanke hver dag. Bare dagen før sabbaten skulle de sanke for to dager. De hadde ikke lov til å gjemme noe til neste dag, og når noen likevel gjorde det, kom det makk i det, og det luktet vondt. Videre ser vi at den som sanket mye, ikke fikk noe til overs, og den som sanket lite, manglet ikke noe. Når det ble målt, hadde hver en omer, det vil si så mye som han kunne spise i løpet av dagen.

Av denne historien lærer vi at også vi som regel må sanke mannaen hver dag. Det kan nok komme dager i livet vårt da det er umulig for oss, men de dagene skal Herren la oss leve av det vi har sanket før, slik Israel på sabbaten levde av det de fant dagen før. Hver hadde en full omer, det vil si så mye som han kunne ete.

Av dette skal vi lære at det ikke går an å lese eller høre Guds ord i slik overflod på en gang – for eksempel på en dag eller to – at vi kan leve av det i lang tid. Hører eller leser vi for mye på en gang og mener vi tar inn en riktig god porsjon, blir det likevel bare igjen «så mye som vi kan ete». Mye går til spille; vi kan ikke fordøye alt. Hvor nødvendig er derfor ikke den daglige bruken av Ordet!

I 4 Mos 11,8 blir det fortalt at folket malte mannaen på håndkvern eller støtte den i morter osv. Slik skal vi også gjøre med Ordet. Vi skal ikke bare lese det om morgenen, men siden tenke over det og grunne på det. Det gjelder både det vi leser og det vi hører. «Salige er de som hører Guds ord og tar vare på det!» sier Herren Jesus (Luk 11,28).

Vi skal ligne Maria, som det står om: «Men Maria tok vare på alle disse ordene og grunnet på dem i sitt hjerte» (Luk 2,19). I Job 22,22 heter det: «Ta imot lærdom av hans munn og legg deg hans ord på hjertet!» David sier: «I mitt hjerte har jeg gjemt ditt ord for at jeg ikke skal synde mot deg» (Sal 119,11). «Salig er den mann som … har sin lyst i Herrens lov og grunner på hans lov dag og natt» (Sal 1,1–2).

Luther sier: «De kristne skal alltid bære to punger hos seg, den ene til gullmyntene og den andre til sølvmyntene. Med gullmyntene mener jeg de skriftordene som handler om det Guds nåde har gjort for vår forsoning og frelse, og med sølvmyntene de ordene som lærer oss hva vi skal gjøre når vi vil oppfylle våre kristne plikter.»

Slik vi skal begynne dagen med å se i Ordet og fortsette den med å tenke over det, bør vi også bruke det når vi om kvelden gjør opp regnskapet vårt med Herren vår Gud. Riktignok prøver Satan da å hindre oss med trettheten. Kjenner vi oss ikke trette før, blir vi det i hvert fall når vi begynner å tenke på å ta fatt på lesningen. «Å, du er så trett etter dagens byrde og hete», heter det da, «du må skynde deg i seng, for du trenger hvile. Tenk, klokka er allerede så og så mye; det er ikke bra å være oppe så lenge om kvelden» osv.

Den gamle slangen og vårt onde kjøtt og blod er virkelig utholdende fiender. De forsover seg verken morgen, middag eller kveld, men bruker enhver anledning til å bombardere oss med sine bedøvende kuler. Derfor skal også vi være djerve og raske stridsmenn, spenne buen og skyte Ordets skjerpede piler og svinge Ordets tveeggede sverd mot disse listige forræderne.

Når vi formaner hverandre til å lese Guds ord, mener vi naturligvis først og fremst Bibelens ord. Vi har lært i barnelærdommen at Guds ord finnes i Bibelen. «Har vi Guds ord blant oss?» spørres det, og svaret lyder: «Ja, i Den hellige skrift, som kalles Bibelen.»

Mange som søker frelse, ser ikke denne forskjellen. De mener at alle gode kristelige skrifter inneholder Guds ord på samme måte som Bibelen, og derfor setter de andre kristelige skrifter ikke bare ved siden av Bibelen, men til og med over den. Følgen er at de leser andre forfattere på Bibelens bekostning.

Det er svært usunt i den norske kirke at en stor del av de levende lemmene rett og slett forakter Guds eget åpenbarte ord ved å forsømme å lese det. For det koster mer anstrengelse å lese og tenke over Bibelens ord, og det taler mindre til følelsene enn mange andre skrifter; derfor foretrekker de disse.

Og vi må ikke tro at bibelforakterne blant vårt kristne lekfolk innrømmer at det er latskap og jag etter følelser som gjør at de bare nærer livet sitt med menneskers utleggelser av Ordet. Nei! Her som så ofte ellers må ydmykhetskappen gjøre tjeneste. «Vi forstår så lite», heter det, «vi er ulærde og enkle folk, og Bibelen er så vanskelig å forstå, så andre må forklare den for oss; vi vil ikke selv gi oss av med så høye ting.»

Dette er en grov beskyldning mot Herren. David sier: «Ditt ord er en lykt for min fot og et lys på min sti» (Sal 119,105). Er det sant det du

sier, at Ordet er så uforståelig, da må David lyve; for da kan det umulig være en lykt og et lys – unntatt kanskje for de lærde.

Hvordan kunne apostlene formane de troende til flittig bruk av Ordet, om det ikke var mulig å forstå det? Hvordan kunne det sies om Den hellige skrift at den er nyttig til lærdom, til overbevisning, til rettledning, til opptuktelse i rettferdighet osv., om den er så uforståelig? Da burde vi vel heller formanes til ikke å gi oss av med den. Da burde det vel heller sies: Gi dere ikke av med Skriften; den er for høy for dere enkle folk som ikke har lest hebraisk og gresk.

Er det ikke pavekirkens verste forbannelse at Bibelen ikke er tilgjengelig for de ulærde? Og hvem ser ikke at disse fromme brødrene og søstrene som ikke leser Bibelen, er smittet av papistisk surdeig? Å, ned med den fromme fariseeren! Av med ydmykhetskappen, så vi får se ham slik han er – og vi skal oppdage til vår store forferdelse at vi har å gjøre med ingen ringere enn djevelen selv.

I lignelsen om den rike mannen lar Herren Jesus Abraham si om brødrene hans som fortsatt levde: «De har Moses og profetene. La dem høre dem!» (Luk 16,29). Ikke sant? Han viste til Bibelen; den skulle de høre, der skulle de finne veien.

At Bibelen skulle være så uforståelig at det er best å la den ligge og bare lese andre gode skrifter, er altså, som vi allerede har fremhevet, en hyklersk usannhet. Pontoppidan sier derimot i vår kjære barnelærdom, i samsvar med det Guds ord selv lærer: «I alle ting som en må vite til salighet, er den klar nok for den som omgås den på rett måte, enten han er lek eller lærd.»

Det er ikke meningen at vi skal forstå alt på en gang. Nei, Bibelen er en gullgruve som vi aldri får tømt så lenge vi er her. Luther sammenligner den med et frukttre: «Hver gang jeg rister det», sier han, «faller det ned et eple.» En annen forfatter sier: «Kristus har tolket Guds råd til vår frelse i ord som er så guddommelige at den viseste blant oss aldri tømmer dem, men stadig oppdager nye skatter i dem – og så menneskelige at den enkleste, at barnet, kan bli undervist ved dem.»

Når vi altså i all enkelhet ber Herren forklare Ordet for hjertene våre ved sin Hellige Ånd, og leser for å bli undervist i den guddommelige sannheten og finne føde for sjelen og styrke for hjertet, da vil vi ved Herrens nåde nok forstå så mye som vi trenger. Og etter hvert som

vi går fram på frelsens vei og vinner flere og flere erfaringer, skal vi lære å forstå mer og mer.

Finner vi derfor noe som er dunkelt, skal vi gå forbi det med ærefrykt og trøste oss med at Herren nok vil åpenbare oss meningen dersom vi noen gang får bruk for den. Vi må vokte oss for å gruble for mye over dunkle steder og det som virker underlig på oss. Vi må heller ikke lete i Bibelen for å finne bekreftelse på meninger vi allerede har gjort oss. For på den måten kan en bevise nesten alt ved hjelp av Bibelen. Det er derfor sekterere og vranglærere er så dyktige til å bruke Bibelen.

En lager seg en mening ved hjelp av fornuften, og så tar en Bibelen for å se om ikke også den lærer det samme. Jo, ganske riktig – straks finner en et skriftord og river det ut av sammenhengen, så enda ett og enda ett, som blir behandlet på samme måte. Andre klare Guds ord som sier det stikk motsatte, blir forkastet eller gått forbi. Så trer en fram for andre med et såkalt nytt lys, med en splitter ny lære, og beviser at den er ekte med dunkle, sønderrevne og forvrengte skriftsteder.

Når det på denne måten blir bydd fram noe nytt, og attpåtil noe riktig uvanlig, vil folk naturligvis gjerne høre det. For tross vår kjente seige karakter har vi trege nordboere i virkeligheten mye felles med folket i Aten på Paulus' tid, som det står om at de «ga seg ikke tid til annet enn å fortelle eller høre nytt» (Apg 17,21).

Folk lytter begjærlig til den nye læren, som blir lagt fram med innsmigrende ord. Den vennlige taleren eller skribenten beviser naturligvis ved hjelp av Skriften at nettopp han har det riktige, mens alle før ham har fart vill. Saken blir gjort så klar som at to og to er fire. Skulle en ikke da la seg overbevise – særlig når ens egen Bibel jo sier akkurat det samme som sektstifterens?

På denne måten blir mange underlige ting bevist blant folket vårt. Noen står med Bibelen i hånden og peker med triumferende mine på steder som etter deres mening tydelig sier at det er tillatt å ha mange hustruer, og at den som vil bli frelst, må ut av dette landet og langt, langt mot vest, til Utah i Amerika; for der er Sion, og der bor de rette hellige.

Andre bruker den samme Bibelen til å bevise at apostlenes lære er et bedrag – læren om at den kristne er fri til å velge hviledag (se

Rom 14,5–6; Gal 4,10; Kol 2,16). Det rette er i stedet at vi vender tilbake til den gamle pakt og innfører jødenes sabbat igjen. De samme høyt opplyste, store profetene i vår tid beviser for oss at den ugudelige skal brenne opp når jorden forgår, og at det ikke finnes noen uslokkelig ild og udødelig orm osv.

Andre igjen vil bevise at Herren bare vil ha voksne døpt. Den samme Bibelen som sier at den som tror og blir døpt, skal bli frelst, skal etter deres mening også lære at Herren har en annen frelsesvei for barn: bare de voksne skal døpes, og barna hører ikke med til «alle folkeslag».

Slik finnes det hundrevis av mer eller mindre villfarne sekter, og tilhengerne deres er som regel bibelsterke folk. Derfor unnskylder også noen sin ulyst til å lese Bibelen ved å vise til de mange villfarelsene som søker støtte i den. Men merk deg, kjære leser, at det ikke er bruken av Bibelen, men tvert imot misbruken, som lager all denne forvirringen. Og misbruk opphever ikke rett bruk.

Saken er at Herren vil at vi skal være disipler og ikke mestere. Han vil at vi skal bøye oss etter Bibelen og lydig underordne oss dens ord, men han vil ikke at vi skal bøye Ordet etter vår fornuft og mening. Vi skal ikke mestre Ordet, men Ordet skal mestre, tukte, bøye og ydmyke oss. Vi skal ikke legge våre meninger inn i Ordet, men Ordet skal ta fra oss våre falske meninger og gi oss sine. Det er hovmod og egenkjærlighet som skaper villfarelsene, og ikke Herrens ord.

Vi vil altså på det mest inntrengende formane alle Guds barn til flittig bruk av selve Skriften, og samtidig på det alvorligste advare mot misbruken. La oss vokte oss for oss selv, for den egenkjærlige hovmodsslangen som bor i vårt eget bryst, og la oss hver dag be Herren om å bevare oss fra all villfarelse både i liv og lære.

Vi skal likevel ikke bare lese Bibelen. Andre gode, sunne, oppbyggelige og lærerike skrifter kan være til svært stor nytte for oss. Vi har en skatt av gode skrifter blant oss, men samtidig finnes det mye uklar surdeig. Derfor gjelder det å kunne velge det som er godt; for ikke alt som blir bydd fram, er sunn og ren lære. Bibelen er kilden, og de forskjellige andre kristelige bøkene er bekker som er mer eller mindre grumsete. Ingen bekk er så helt klar som selve kilden. Det finnes neppe noen forfatter som ikke har tatt feil på et eller annet punkt, selv om det kanskje var mindre viktig.

Vi skal derfor prøve alt vi leser og hører, etter Guds ord, og aldri få så ubetinget tillit til noe menneske at vi bygger på alt han sier som på selve Bibelens ord. Som sagt er mange ellers alvorlige kristne tilbøyelige til det, særlig når det gjelder en forfatter de har fått sansen for. Vi har mye å takke våre gode forfattere og skriftutleggere for, og det er et bevis på uvitenhet og hovmod når en mener at den teologiske vitenskapen er unødvendig.

Det finnes mange tilfeller der vi ustuderte lekfolk har vanskelig for å danne oss en egen mening, men må si etter det de lærde sier før oss. Vi skal heller ikke glemme at den største apostelen, Paulus, var en skriftlærd, og denne lærdommen var til stor nytte for ham i hans apostelgjerning.

Vi vil altså ikke være med på å støtte den selvgode uvitenheten som gir seg til kjenne i uttrykk som: «Lærdom bare skader», «Teologien er humbug» osv. Vi vil derimot takke Gud for den hjelpen til å forstå Ordet som han gir oss gjennom dem som har studert Den hellige skrift. Men på den andre siden vil vi slett ikke gjøre noen gamle eller nye fortolkere og forfattere til avguder og sette deres ord ved siden av Bibelen.

Når vi snakker om å lese Guds ord, bør vel også den åndelige sangen nevnes. Guds ord nevner også den som noe vi bør øve oss i. I Ef 5,19 heter det for eksempel: «… så dere taler til hverandre med salmer og lovsanger og åndelige sanger, og synger og spiller for Herren i deres hjerter.»

I 1 Kor 14,26 heter det: «Når dere kommer sammen, da har hver enkelt av dere en salme, en lære» osv. I Kol 3,16: «La Kristi ord bo rikelig blant dere, så dere lærer og formaner hverandre i all visdom med salmer og lovsanger og åndelige viser og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud.» Jakob sier: «Er noen glad til sinns? La ham lovsynge!» (Jak 5,13).

Vi skal altså synge for å love Herrens navn, og dessuten for å gi uttrykk for vår glede i Herren og lokke gleden fram. Et salmevers eller en åndelig sang har mang en gang jaget motløshet og sorg ut av den troendes hjerte og gitt fred og glede i stedet. Ambrosius sier: «Salmen er et åndelig vederkvegelsesmiddel i ordets høyeste betydning; for som en dugg fra himmelen faller den ned på det tørre gresset, det vil si de matte og nedbøyde hjertene.»

Luther sier: «De kristnes religion er en glad religion; for Gud har gjort hjertet vårt glad ved sin Sønn. Den som for alvor tror dette, kan ikke la være å tale og synge om det med liv og lyst, så andre også kan høre det og komme med.»

Vi bør altså synge, og Herren har også vært god mot oss ved at han har gitt oss en rik skatt i våre gamle, kjernefulle salmer. Også i nyere tid er det kommet mange gode salmer og særlig sanger. Men mange av disse siste kan også sammenlignes med lettkorn. Vi tenker da særlig på noen av dem som er oversatt fra engelsk, og delvis også på andre: innholdet i dem taler mer til den sanselige følelsen enn det gir det åndelige livet virkelig næring.

Mange svenske sanger er innført i landet vårt. Selv om det kan være noe å utsette på enkelte av dem, er de likevel gode i det store og hele, for som regel synger de nettopp om det som framfor alt skal være emnet for vår sang: Lammet som er slaktet, og som kjøpte oss til Gud med sitt blod. Vi kan derfor bruke de fleste av de nye åndelige sangene til gagn og glede; men vi skal ikke la dem fortrenge de gode gamle.

Mange, særlig nyvakte, synger altfor mye på en gang. Den som har anledning til å ferdes på steder der det er en åndelig vekkelse, får ofte høre unge mennesker synge ti–tolv, ja kanskje flere sanger på rad. Så snart en er ferdig med én, begynner en på en annen, og det går slag i slag, som om en hadde akkord på å synge et visst antall. Dette er åndelig fråtsing, og det tjener mer til å gjøre hjertet tomt enn til føde for sjelen.

Det er heller ikke å anbefale å synge altfor mye etter talen på oppbyggelsesmøtene. Da blir inntrykket av det som er blitt talt, forstyrret, og noen kan også bli trette av det. En sang eller to kan derimot være til stor velsignelse, særlig om innholdet svarer til det som er blitt talt.

Vi må peke på enda en feil ved sangen vår. Når en ny sang blir kjent i en krets, kan en som regel være sikker på å få høre den både sent og tidlig i hvert hus der det bor noen som elsker åndelig sang. For det går ofte med en ny sang som med en ny predikant: Noe så herlig har vi aldri hørt! Så driver en på sent og tidlig, i tide og utide, med den nye sangen som er kommet på moten. Følgen er at en til slutt blir helt lei av den og legger den bort som et dokument som ikke lenger gjelder.

Dette er en skjevhet hos oss. Vi bør ikke være så ivrige etter alt som er nytt, og når vi har tatt noe nytt i bruk, bør vi ikke overdrive bruken så vi snart ikke liker det mer.

Det er likevel et faktum at de beste og mest kjernefulle sangene verken får en så strålende mottakelse eller en så rask avskjed som de mer overfladiske. Det som virkelig inneholder Guds ord, er mer egnet til å vare enn det som mest griper fatt i de lett bevegelige strengene i de sanselige følelsene.

La oss bruke god sang til å fremme vår helliggjørelse; men la oss vokte oss for misbruken.

Kapittel 7. Å høre Guds ord

Vi skal imidlertid ikke bare lese og synge Guds ord; vi skal også høre det. Det skjer for det første ved at vi går til menighetens gudstjeneste på søn- og helligdager. Noen steder blir den foraktet, og det særlig av enkelte som ellers er fromme. Blant noen av våre kristne finnes det en retning som vender seg bort fra kirken, og den kjennes på en smule åndelig hovmod. Hos enkelte går det så langt at de har vondt for å tro at en prest i statskirken kan være et Guds barn.

Dette er en stygg utakknemlighet mot Herren. Særlig i de senere år har han gitt oss mange dyktige, nidkjære og troende prester. Som Herrens tjenere bygger de trofast på murene i Guds menighet blant oss med eksempel, tale og skrift. Noen ganger blir det sagt: «Ingen blir vakt ved prestene.» Men det er ikke sant. Vi ser ofte det motsatte, og når vi kommer til himmelen, skal vi få se enda mer.

Likevel kan vi ikke nekte for at det som oftest er lekfolk Herren bruker når det kommer større vekkelser. Men for det første skal vi merke oss at disse vekkelsene ofte får mer ry enn de fortjener, og at mye av dem ofte dunster bort. For det andre skal vi tenke på at Kristi ord til disiplene i Joh 4,36–38 gjelder også her: «Én sår og en annen høster.»

Når det blir vekkelse i en menighet, er det slett ikke frukten av én manns arbeid, slik mange tror. Den som ved Guds nåde får være redskap for en vekkelse, kan lignes med en som stort sett høster det en annen har sådd. Og denne såmannen kan like gjerne være en prest som en lekmann, og like gjerne en lekmann som en prest. Å så er langt tyngre enn å høste, for det krever både mer utholdenhet og mer tro.

Det er lett og behagelig å forkynne når det er vekkelse, når folket strømmer sammen i store skarer og en synes å se frukt av sitt arbeid.

Men å holde ut år etter år uten å merke noen synlig virkning av Ordet, det er langt vanskeligere. Likevel blir dette ikke sjelden lodd for dem som forkynner Ordet. Vil vi altså holde oss til sannheten og gjøre prestene våre rett, må vi innrømme at vi lekfolk mang en gang høster det de har sådd.

Dessuten er det ikke nok at en synder blir vakt og omvendt. Livet skal også næres, og den som er omvendt, skal læres opp og veiledes. La oss derfor flittig gå i kirken og trofast be for prestene våre, så skal vi erfare at vi høster velsignelse av det.

Men hva så når en må frykte at presten er en uomvendt mann, som selv er fremmed for det livet som er skjult med Kristus i Gud? Skal vi da gå i kirken, og har vi i så fall noe utbytte av det? Begge spørsmålene må besvares med ja.

Når det gjelder det første, er det vår plikt å gå til gudstjenesten, og det har Herren lært oss ved sitt eget eksempel. I evangeliene ser vi at Jesus gikk opp til Jerusalem til høytidene, og at han var i synagogene på sabbaten. Vi bør være med i Guds hus for å be sammen med de andre levende lemmene i menigheten.

Når det gjelder det andre, står det fast at «når en blind leder en blind, faller de begge i grøften». Men en troende er jo ikke blind, og derfor behøver han heller ikke bli ført vill om presten innimellom sier noe som ikke stemmer helt med sannheten. Tvert imot kan det falske han hører hos presten sin, tjene til helliggjørelse for ham.

Det kan nemlig styrke troen hans på Guds ord. Her ser han et bevis på at Ordet er sant når det sier at all vår visdom ikke hjelper oss om ikke Gud selv lærer oss. Sjelden får vi bedre anledning til å erfare at Guds ord har rett i dette, enn når vi hører en åndelig død prest som kan si mye godt etter Guds ord så lenge han følger kunnskapen sin, men som kommer helt på villspor når sannheten skal brukes. Får vi ikke da liksom prentet inn i oss denne sannheten: Kunnskap hjelper ikke når den ikke følges av lyset fra Gud?

Noen uomvendte prester taler pent nok om kristendommen i alminnelighet, mens de samtidig skjeller ut og hugger løs på dem i menigheten som vil gjøre alvor av sin gudsfrykt, og kaller dem fariseere, skinnhellige og så videre. Kan ikke en slik preken være til nytte for en troende kristen? Hører en ikke der med egne ører hatet mot

nasareeren bli spydd ut? Dette kan gi en kristen stoff til ettertanke og lærdom.

Videre vet vi at medlidenhet blir vakt nettopp når en ser nøden. Når du nå kommer i kirken og ikke bare hører en tørr, men kanskje til og med en villedende preken, må du gripes av medynk. Først får du medynk med den stakkars presten, som selv er blind og samtidig har et så stort ansvar for menigheten. Dernest ser du i kirkebenkene naboer og kjente som du vet lever i synd og ugudelighet. Du regner med at de gjerne vil ha puter å sove på i synden, og det får de i kirken.

Må du ikke da ynkes over dem, når prestens preken gir vann på mølla for forakten og hatet deres mot den levende kristendommen?

Når nettopp den dårlige prekenen slik fyller hjertet ditt med medlidenhet, driver medlidenheten deg igjen til å be desto inderligere, både for den tusen ganger ulykkelige presten og for de mange ulykkelige menighetslemmene som han styrker i søvnen. Denne bønnen er en kjærlighetsgjerning, og som enhver kjærlighetsgjerning får den kjærligheten i deg til å vokse. Slik fører den dårlige prekenen indirekte til større tro på Ordet, til medlidenhet, bønn og kjærlighet.

Men vi er ikke ferdige ennå; den virker mer. Når du hører den dårlige prekenen, kommer du til å spørre deg selv: Har jeg bedt nok for denne blinde presten? Har bønnene mine om hans omvendelse vært brennende og utholdende nok? Ba jeg i morges, før jeg gikk i kirken, så inderlig som jeg burde, om at jeg måtte få høre noe til oppbyggelse? Da står samvittigheten fram og tordner: Nei, nei! Altså har du gjort deg skyldig i en forferdelig unnlatelsessynd.

Slik blir du ført til å tenke på hvor lunken og forsømmelig du er i alt, og det ydmyker deg.

Og når vi ser på vår egen skrøpelighet, kommer vi også til å dømme mildere om den stakkars presten, og lysten til å rope ild ned fra himmelen over ham blir dempet. Med andre ord: Ydmykheten som syndserkjennelsen virker i oss, fremmer saktmodigheten vår. Det dårlige i prestens tale fører altså ikke bare til tro, medlidenhet, bønn og kjærlighet, men også til syndserkjennelse, ydmykhet og saktmodighet.

Men ingen preken er så dårlig at den ikke inneholder noe sant og godt. Er ikke noe annet sant, så er vel teksten Guds ord. Men som regel inneholder selv den dårligste preken sannhetskorn. Ved slike anled-

ninger skal vi plukke ut det gode og forkaste det dårlige. Guds ord er Guds ord. Det mister ikke sin kraft ved å gå gjennom en vantro munn, like lite som det blir bedre av at en troende sier det.

Mange får ingenting ut av en preken når de ikke tør tro at presten er en bror i Herren. Men slikt er usunn følsomhet. Vi skal lære å holde oss til Ordet, ikke til personene.

Vi har altså sett at vi kan ha nytte av å gå i kirken selv om presten er åndelig død – først og fremst naturligvis ved det gode, gullkornene i prekenen hans, men dernest også ved det dårlige.

Likevel kan vi ikke nekte for at det dårlige også kan føre til motløshet, vantro, knurr, dømmesyke, åndelig hovmod, ukjærlighet og utålmodighet. Men i så fall er skylden vår egen. Da har vi ikke stått på vakt mot vårt gamle menneske og mot djevelen, som blåser til urettferdighetens ild i vårt onde kjød.

Vi vil ikke kaste bort tiden på å vise at vi har gagn av å gå i kirken når presten er en nidkjær og troende Herrens tjener; det ser enhver kristen lett selv. Derfor gjelder dette: En troende kristen bør ikke under noen omstendighet bli hjemme fra gudstjenesten uten at det er nødvendig.

Videre kan vi også høre Guds ord på bibellesninger og private oppbyggelser. Noen er så kirkefremmede at de står i fare for å forakte gudstjenesten.

Andre igjen er så høykirkelige at de rynker på nesen av et oppbyggelsesmøte som en ustudert lekmann holder. Det er selvtekt, mener de, når en som ikke har tatt eksamen ved universitetet, vil gjøre etter Herrens ord: «Når dere kommer sammen, da har hver enkelt av dere en salme, en lære, en åpenbaring, en tunge eller tydning. La alt skje til oppbyggelse» (1 Kor 14,26).

Enfoldige folk får ikke inn i hodet at dette «hver enkelt av dere» skal bety prestene. De fleste av oss ulærde er så dumme at vi tar ordene slik de lyder. Vi mener at «hver enkelt av dere» betyr enhver sann troende, og at hver av oss som tror på Jesus, skal tjene menigheten med den nådegaven Gud har gitt ham.

Det er ikke meningen her å bryte en lanse for lekmannsarbeidet, men så mye skal sies: De kristne som holder seg for gode til å gå på de private oppbyggelsene, stenger seg ute fra mye velsignelse. Og ingen

kan nekte for at Herren rikelig har vedkjent seg dette arbeidet i landet vårt. Hans navn være evig lovet for det!

En vanlig feil hos dem som hører Guds ord, er at de så gjerne vil velge forkynnere. Det gjelder særlig der det er rik anledning til å høre Ordet, for eksempel i de større byene. Noen vil høre A, men ikke B. Andre foretrekker B framfor A, og atter andre forkaster begge og synes de ikke blir oppbygget uten at de får høre C eller D.

Som regel foretrekker en de talerne som forstår å sette følelsene i bevegelse, og det gjelder særlig de mindre opplyste og erfarne kristne.

Det er sjelden en tale blir bedømt etter innholdet. Det en spør etter, er hvor mye gråt den kan få fram. Har det vært mye hulking og tuting i kirken eller på en oppbyggelse – ja, da mangler det ikke på lovord om den «merkelige forkynneren». «Noe så makeløst har vi da aldri hørt!» sier den ene til den andre. Om det en hørte, var snakk i øst og vest, et usammenhengende og usunt sammensurium uten begynnelse og ende, betyr ingenting – bare en får gråte.

«Skal vi da ikke få lov til å gråte når vi hører Ordet?» spør vel noen av leserne.

Jo, venn! Du kan gråte hvis du gråter over din synd, eller hvis hjertet ditt smelter når du hører om Guds store kjærlighet til deg. Men døm selv! Hva slags gråt er det når den kommer av for eksempel en talers gråtkvalte stemme, eller av at en forteller om sørgelige hendelser eller taler om avskjed og så videre? Er det ikke de sanselige følelsene som da blir satt i bevegelse?

Ofte gråter den ene fordi den andre gråter. Slik kan den ene smitte den andre, til hele forsamlingen er «satt under vann». Hvor galt det er å slutte av en slik sanselig bevegelse at Guds Ånd var til stede på en usedvanlig måte!

For en tid siden hørte jeg en kvinne spørre en ung kristen: «Var du på oppbyggelsen på B.?» «Nei», var svaret. «Å, der skulle du ha vært! For en slik oppbyggelse har jeg aldri vært på. Tenk, taleren gråt og smilte på én gang!»

En annen gang holdt to lekmenn oppbyggelse sammen. Den ene talte først over noen ord i en av Davids salmer. Forsamlingen hørte på uten noen særlig bevegelse. Men så trådte nummer to fram. Talen hans var usammenhengende og innholdsløs, men stemmen var gråtkvalt og gripende, og følgen ble en storgråt og hyling uten like. Da sa

den ærede taleren: «Her ser vi Guds Ånds virkning; det er ikke oss som kan få fram slikt.»

Den første taleren hadde imidlertid sine egne tanker om den saken, mens trolig størsteparten av forsamlingen tenkte at den gråtende forkynneren måtte være en mann særlig benådet av Gud, siden Gud velsignet talen hans med så «storartede frukter».

Der folk har blitt vant til å få følelsene satt i bevegelse når de går for å høre Guds ord, ringeakter de en preken eller tale som ikke har noen pirremidler, og ofte spytter de på den.

På den andre siden blir det en fristelse for den som taler Ordet, når tilhørerne jager etter følelser og lovpriser følelsesprekener. Den gamle Adam bor nemlig også i oss som taler Ordet, og han regner ros og lovtale for en utsøkt lekkerbisken.

Like nær ligger det for oss å måle virkningen av Ordet etter hvor stor eller liten bevegelse vitnesbyrdet vårt vekker. Står vi da ikke på vakt, kan vi bli fanget i den snaren at vi legger an på å kildre og pirre tilhørernes følelser.

Når vi taler om å høre Guds ord, vil vi samtidig peke på en forferdelig uskikk som er svært vanlig. Ofte ser en nemlig at tilhørerne ikke tar seg tid til å bli sittende til gudstjenesten eller oppbyggelsen er slutt. Når en er i en av våre kirker og ser folk strømme ut, ofte med bråk og larm, straks presten har forlatt prekestolen, skulle en noen ganger tro at en var i et avgudstempel i India, eller kanskje heller på en børs eller, om en vil, på en fiskebrygge. Dette er en stygg og forargelig uskikk.

I et bedehus i en av de større byene våre kunne en ofte tro at en var på torget, for folk kommer og går som i en slakterbod. De fleste har vel som regel tålmodighet nok til å vente på det kjære amen i sluttbønnen.

Men når sluttsalmen skal synges, ser en gjerne en prosesjon sette seg i bevegelse mot døren, som villig åpner seg for å sette de «travle» i frihet. Når folk strømmer ut av døren før tiden, virker det som regel på den stakkaren som har talt, som om han fikk en bøtte vann over hodet, særlig om han ikke er så vant til den slags trafikk. Det hjelper heller ikke til å stemme sinnet til andakt hos dem som blir sittende igjen.

At den kjære Gud i himmelen heller ikke liker et slikt renn på døren, forstår vi nok, og for Guds barn må vel dette være det viktigste. Vi som gjerne vil være med og bygge Guds rike, burde ikke gi vår neste anstøt ved å oppføre oss slik.

En annen svært vanlig feil hos dem som hører Guds ord, er den ubarmhjertige kritikken som noen øver mot taleren. Mens noen er helt ukritiske og ikke har noen evne til å bedømme det de hører, og skille sant fra falskt, er andre igjen selve kritikken i egen person. Mens de hører Ordet, bruker slike mye av tiden på å studere taleren: bevegelsene hans, stemmen hans, måten han legger fram stoffet på og så videre.

Så er den ene taleren for høyrøstet og den andre taler for lavt.

Den ene bruker munnen vel fort, mens den andre taler for langsomt og slepende. Den ene er for bydende i sitt vesen, mens den andre er altfor lite bestemt i sin holdning. Den ene er for urolig – han synes å bruke armer og ben for mye og snur seg for fort og så videre – mens den andre i herr Kritikus' øyne er som en marmorstøtte, så ubevegelig og rolig er han.

Videre er den enes tale for strengt logisk, mens den andres er for lite systematisk. Den ene forkynner for mye lov, den andre for mye evangelium. Den ene er for skarp, den andre for mild. Den ene taler for lenge om gangen, den andre for kort. Den ene holder seg for nøye til teksten som er lest, den andre holder seg for lite til teksten og så videre.

Nå må det innrømmes at ingen forkynner av Guds ord er feilfri. Den ene lider av én feil og den andre av en annen, og hos noen av oss finnes mange uvaner samlet på ett brett. Men det gir ikke tilhøreren rett til å stirre seg slik blind på talerens svakheter at han går glipp av Ordet han skulle høre. En bør være overbærende, for «vi snubler alle i så mangt. Den som ikke snubler i tale, er en fullkommen mann» (Jak 3,2).

Enda verre er det når kritikeren sprer sine lite smigrende meninger om en prest eller lekpredikant blant andre – og det er det vanligste. For da får jo den gamle Adam et velsmakende gjestebud, og da skades jo Guds rike på den forferdeligste måte. Derfor setter Satan naturligvis alle krefter inn på å få det i stand.

Når en tilhører legger merke til noe galt hos taleren, burde han oppsøke ham og si sin mening på tomannshånd. Enhver taler som elsker sannheten, vil være ham hjertelig takknemlig for det. Skulle han derimot bli opprørt over at noen taler slik til ham, kan en uten videre be ham gå hjem igjen og pent bli der og lære seg selv før han prøver å lære andre.

Men i vår tid blir vi nok spart for altfor mye av den slags. Det har blitt altfor gammeldags å si folk sannheten rett i ansiktet, mens det er høyeste mote å spre nestens feil bak ryggen hans.

Likevel finnes det, Gud skje lov, en og annen gjenganger fra gamle dager som sier sine medmennesker det de mener. Og de er våre beste venner. For ingenting er til større nytte for en kristen i alminnelighet og en forkynner i særdeleshet enn å bli gjort oppmerksom på sine feil.

Vi vil derfor oppfordre til en slik oppriktighet og samtidig innstendig advare mot å smigre dem som forkynner Ordet. Noen ganger får vi høre: «For store gaver du har! For et stort lys i Guds ord! For en evne til å framstille sannheten! For et inntrykk prekenen din gjør på tilhørerne!» og så videre. Som regel er slik smiger velment, men si meg: Hva utretter den?

Det stakkars mennesket som blir hyllet slik, prøver vel å lukke ørene for det og stå imot fristelsen. Men i den gamle Adams ører er slike fraser den deiligste og mest underskjønne musikk. Og hjertet er mer svikefullt enn noe annet, også hos en som bekjenner Ordet; i all hemmelighet stjeler det æren fra Gud. Faren er særlig stor når den som smigrer, står høyere enn oss, eller er en erfaren og opplyst kristen.

Det smaker derimot ikke på langt nær så søtt for forfengeligheten vår om en uvitende gammel kvinne kommer til oss etter at vi har talt, trykker oss i hånden og sier: «Du er litt av en mann! Noe slikt har jeg ikke hørt før», og så videre. Da tenker vi nemlig: Å, du forstår deg ikke så mye på det.

At vi av naturen er glade i ros, går også fram av at vi til gjengjeld roser dem som har rost oss. De må være bra folk, tenker vi. Og hvorfor ikke? Skulle de ikke være opplyste og særdeles innsiktsfulle mennesker, disse som forstår oss så godt? Disse som så godt forstår å verdsette våre fortreffelige egenskaper? Jo, der må det være forstand

og dømmekraft. Og så gjennomskuende som de er! Så alvorlige og gudfryktige!

Si at vi har besøkt brødre og søstre et fremmed sted, og at det der ble gjort mye vesen av oss. Vi ble forgudet, oppvartet og tjent som om vi var små konger, og vi merket at de så gjerne ville beholde oss så lenge som mulig, og at de var opptatt av å få oss snart igjen. Når vi så kommer hjem igjen, og slekt og venner spør: «Hva slags folk traff du på det fremmede stedet?», blir svaret ofte: «Det var helt fortreffelige mennesker. Mer ydmyke, fromme og selvfornektende kristne har jeg sjelden truffet», og så videre.

Ble det derimot gjort mindre vesen av oss enn vi ønsket – vi hørte ingen smiger, men ble tvert imot gjort oppmerksom på en feil eller uvane – da lyder svaret på det samme spørsmålet som oftest omtrent slik: «Det var nok ikke så godt bevendt med kristendommen der. Det manglet kjærlighet og skjønnsomhet; det var noen ubegripelige særlinger», og så videre. Selv om disse siste i virkeligheten var langt mer fortreffelige og eksemplariske kristne enn de første, ser vi det ikke, så lenge de manglet den egenskapen vi synes er den viktigste av alle: å sette pris på oss.

En annen feil hos dem som hører Ordet, er at de på forhånd lar seg fylle av fordommer mot den som skal tale. Fordi folk sladrer så mye i vår tid, får vi ofte høre noe vondt om en forkynner vi ennå ikke kjenner. For å nevne et eksempel:

Hvor mange blir i våre dager urettferdig beskyldt for det en kaller nyevangelisme! En trenger bare å forkynne Kristus på en enfoldig og likefram måte, som han som er veien og sannheten og livet, så er det straks noen som synes det skurrer i ørene. Det er ikke det vi var vant til å høre i gamle dager, mener en; altså må det være nyevangelisme. Denne mannen er avgjort en falsk lærer, han er helt sikkert en av de lettvinte veifarerne og så videre.

Så treffer en en venn, og han blir straks advart: «Jeg var og hørte N.N. preke», heter det, «men Gud bevare oss for en slik lære! Den var helt falsk. Han innbød tyver, drankere, mordere og røvere til nådestolen. Det var bare å komme og komme; en skulle bare tro og tro. At vi må være sønderknust ‹før vi får lov til å komme›, hørte vi ingenting om.»

Vennen bringer det videre til en annen venn, og så har ryktet straks fått på seg sjumilsstøvlene. Det blir fortalt underlige ting om mannen. Noen har hørt av folk som ikke pleier å lyve, at mannen lærer at en kan bli omvendt og komme til full visshet i troen i samme stund.

Andre har hørt av like troverdige vitner at han forkaster kirkefedrenes skrifter. Og atter andre påstår at han lærer at en bør «gjøre det onde for at det gode kan komme av det» (Rom 3,8).

Når så en som har hørt ryktet, får anledning til å høre en slik manns vitnesbyrd, lar han den enten gå fra seg av frykt for å bli forført, eller han går og hører med fordommer mot taleren på forhånd. Da skal han i ni tilfeller av ti få mistanken sin bekreftet. For under slike omstendigheter forstår sjelefienden nok å legge det til rette slik at tilhøreren hører noe falskt, selv om taleren ikke taler falskt.

Når mistillitens frø først er kommet inn i hjertet, slår det raskt rot og skyter vekst. Og det som burde kvele og tilintetgjøre det, hjelper mang en gang nettopp veksten fram. Mange som ikke selv kan oppdage noe falskt, tror det fordi andre sier det. I våre dager hører en ikke sjelden uttalelser som dette: «Det må vel være noe falskt hos N.N., siden den og den eldre venn sier det. Jeg for min del kan ikke oppdage noe, men det kommer nok av at jeg er så ung og uerfaren og forstår så lite», og så videre.

Hvor mye splid og strid kommer ikke ofte av slike fordommer og slik mistanke! Derfor skal vi ved slike anledninger legge fordommene igjen hjemme, høre Ordet og bedømme det upartisk. Det har vi gagn av, mens mistroen vår gjør oss uopprettelig skade.

Noen av de kristne vennene i landet vårt er så skremte og redde at de liksom på forhånd har bestemt seg for at en ukjent arbeider i Herrens vingård må være falsk. Derfor er de så overdrevent mistroiske og tilbakeholdne mot en de ikke har kjent i mange år, at det nesten er umulig for ham å nærme seg dem. Hvordan stemmer dette med kjærligheten? Noen føler seg til og med fristet til å rose seg av sin såkalte forsiktighet.

Brødre! Guds ord sier: «Kjærligheten tenker ikke ondt» (1 Kor 13,5).

Men samtidig som vi advarer hverandre mot fordommer og mistenksomhet, vil vi heller ikke glemme det motsatte villsporet, som også har voldt Guds rikes sak mye skade blant oss.

Noen ellers redelige sjeler er så langt fra mistenksomme at de tvert imot tar imot og hjelper videre enhver som gir seg ut for å være oppbyggelsestaler. Som kjent hender det nemlig ikke så sjelden at bedragere reiser ut, tar på seg en from mine og taler et fromt språk. De henger med hodet – slik uomvendte mennesker mener Guds barn må gjøre – legger ansiktet i passende bededagsfolder, sukker og klager over verdens dårskap og så videre, og sier at Kristi kjærlighet har drevet dem ut for å forkynne omvendelse for den «ugudelige verden».

Slike kjeltringer disker som regel opp med en overflod av hilsener: fra professor A og pastor B, fra den kjente, gudfryktige kjøpmann C og fra de kristne vennene i byen eller bygda D og så videre. Skurken har virket så og så lenge i E sogn og har hatt så og så mange bibellesninger i bedehuset i F. Overalt har tilstrømningen vært stor, og den «fromme» håper gjerne at «Herren har utrettet adskillig gjennom ham».

Skulle en ikke ta imot en slik «Guds mann» i huset sitt – han som er så gudfryktig at han ikke vil tale om annet enn åndelige ting? Skulle en ikke la ham få holde oppbyggelse hos seg? Og om «tilfeldige omstendigheter» skulle ha gjort at mannen for øyeblikket var i pengeknipe, skulle en ikke låne ham det han trenger, til han får penger i posten? En trenger jo verken kausjon eller gjeldsbrev hos en slik ærlighetens apostel.

Eller om han skulle ha glemt yttefrakken sin på skysstasjonen i G, eller ha uret sitt hos urmakeren i H, skulle en ikke tjene denne profeten ved å låne ham sin egen frakke eller sitt eget ur, eller begge deler?

Mange har imidlertid fått bøte for at de var så lettroende. En har tatt imot ukjente omstreifere med åpne armer, folk som hadde dratt ut i den bestemte hensikt å hykle seg inn blant brødrene og slå mynt på den hyklerske gudsfrykten sin. Den såkalte profeten har latt seg beverte og gjøre seg til gode med det beste huset hadde, så lenge han har funnet det tjenlig.

Deretter har han under et eller annet påskudd tatt farvel, eller kanskje tatt bena fatt i all hemmelighet, ofte i en slik fart at husbondens lommebok, sønnens ur eller tjenesteguttens beste støvler i farten er blitt revet med.

Eller kanskje slipper en denne skattleggingen: Den fremmede tar skikkelig avskjed etter å ha fått en liten kjærlighetsgave i form av noen skilling til reisen, og lover å hilse vennene her og der og så videre.

Så kommer en kanskje neste dag til nærmeste by, og straks en er kommet inn i byen, legger en merke til et opptrinn i den andre enden av gaten. To fulle menn slåss, og snart ser en en politikonstabel komme slepende med en overstadig full og urolig kar. En hører ederne og forbannelsene hans og spør seg selv: «Er ikke det en kjent stemme?» Onde anelser melder seg.

Imens kommer følget nærmere, og mannen fra landet hører og ser den fulle stadig bedre. Han synes det er ham – nei, det kan umulig være ham – men jo, nå ser jeg det tydelig, tenker den godtroende: det er han som – holdt oppbyggelse hos meg på søndag!

Ved slike historier får spotterne vann på mølla. «Der ser vi hvordan de hellige er: hyklere og bedragere», sier de. De opplyste verdensmenneskene er nemlig svært dyptenkte og kloke folk. De resonnerer slik: Når en falskmyntner lager noen kronestykker og setter dem i omløp, da er naturligvis alle kronestykker i hele verden falske; en bør derfor ikke ha noe med kronemynter å gjøre, for det er falske penger.

Stakkars mennesker! De vil gjerne ha trøst for samvittigheten sin, som en gang imellom er urolig, og derfor vil de så gjerne tro at alle disse hellige er bedragere. Når det nå blir bevist at en som ga seg ut for å være en levende kristen, er en kjeltring, blir det jubel blant den store hopen.

Med hvilken inderlig glede forteller mange av avisene våre at lekpredikant N. er blitt arrestert, at B. har forlovet seg med en pike og lurt fra henne noe av det hun eide og så videre! Og hvor alvorlig de advarer mot «leserne» og alle de såkalte hellige!

De store regnemestrene setter nemlig opp og regner ut følgende stykke: En lekpredikant er alltid en av «de hellige»; en slik er tatt som en beviselig kjeltring; hva må da alle lekpredikanter og hellige være? Svar: Kjeltringer og bedragere! Var vi mer forsiktige overfor helt fremmede mennesker, ville fiendene våre oftere mangle et viktig ledd i regnestykket sitt.

I vår tid kan en regne det som en alminnelig regel at den som uoppfordret kommer til en fremmed bygd og byr seg fram til å holde oppbyggelse, ikke hører til «mors beste barn». Vi sier i vår tid. For i gamle dager, mens det ennå var lite kristenliv blant oss, hendte det jo ofte at alvorlige forkynnere av Ordet dro ut til steder der levende

kristendom nesten var ukjent, og ba om lov til å samle folket om Guds ord.

Nå er det annerledes. Det rører seg mer eller mindre kristenliv i de fleste egnene av landet vårt, og mange steder er etterspørselen etter Guds ord svært påtrengende. De som har fått nådegave til å vitne om synd og nåde, blir som regel overøst med langt flere oppfordringer om å komme hit og dit enn de på noen måte kan etterkomme. Vi lever altså i en tid da det er hunger i landet og stor etterspørsel etter arbeidere.

Er det ikke da mistenkelig når en helt ukjent mann kommer til en bygd og vil tale Guds ord? Var han redelig og oppriktig, ville han begynne «fra Jerusalem av» – det vil si i sin egen hjemkrets – og så, om det ga seg anledning, utvide arbeidsfeltet etter hvert som han ble kjent. Da ville ryktet gå foran mannen.

Annerledes er det for eksempel med utsendingene fra Lutherstiftelsen eller en annen forening. De kan noen ganger bli sendt til steder der de er ukjente både av navn og person. Men da gir anbefalingen fra foreningens styre noenlunde sikkerhet for at de er ærlige folk. Det har nok hendt at uærlige menn også har forstått å snike seg inn i et slikt arbeid, men det hører likevel til sjeldenhetene. Det vanlige er at kjeltringene bruker det frie lekmannsarbeidet som skjul for sin ondskap.

Derfor roper vi til enhver som er en venn av Guds rikes sak: For all del: Ta ikke imot og hjelp ikke videre ukjente forkynnere som kommer uoppfordret til bygda deres! For den alminnelige regel er, som sagt, at de er bedragere. At det en gang imellom kan hende at en slik er en oppriktig bror, motsier ikke denne påstanden, men bekrefter tvert imot ordtaket: «Ingen regel uten unntak.»

Herren gi at det på dette området kunne bli mer kontroll blant oss! Det ville være til stort gagn for Guds rikes sak.

Før vi slutter å tale om å høre Guds ord, vil vi ta opp enda et spørsmål som hører med her: Bør en troende kristen gå og høre forkynnere som hører til de forskjellige sektene blant oss? Vi svarer nei, og vi skal prøve å vise hvorfor.

Vi begynner med å innrømme at en stor del av våre dissentere er alvorlige kristne som vi bør elske som brødre og søstre i Herren. Og vi ville være noen store narrer om vi mente at vi bare skulle treffe lutheranere i himmelen. Nei, der skal lutheranere, metodister, kalvinister

og baptister sitte sammen i fortrolig flokk. Der skal mennesker av de forskjelligste kristne bekjennelser synge Lammets nye sang i ett og samme kor, og det skal ikke oppstå noen disharmoni av den grunn.

Der skal de bo sammen gjennom den endeløse evigheten, alle de som her i nådens tid lærte denne sangen ved at de fant sin trøst og fred i Jesu Kristi, Guds Sønns blod, som renser fra all synd. Og det er godt å tenke på. Ved himmelporten blir det nemlig ikke spurt om du er lutheraner eller metodist eller noen annen slags «-aner» eller «-ist». Der blir det spurt: Har du vasket kappene dine og gjort dem hvite i Lammets blod?

Vi vil derfor vokte oss for å fordømme dem som tenker annerledes, og i all vår omgang med dem bør vi vise dem kjærlighet og vennlighet. Vi skal huske at mange av dem som ikke i ett og alt kan dele synet vårt, som sagt skal være bordfeller med oss i himmelen.

Dernest vil vi innrømme dissenterne enda en ting: Mange av forkynnerne deres taler Guds ord med varme og inderlighet, og at de ofte har stor innsikt i evangeliets hemmelighet. Derfor kan en også mang en gang bli hjertelig oppbygget av å høre prekenene deres.

Men hvis de nå er våre søsken for evigheten og ofte taler Guds ord til stor oppbyggelse, skal ikke da en troende kristen bruke enhver anledning til å høre dem, selv om taleren hører til en annen sekt?

Vi svarer igjen: Nei! Separatistenes framgangsmåte har nemlig gang på gang vist dette: Selv om de i begynnelsen av arbeidet sitt et sted høytidelig forsikrer at de ikke vil verve tilhengere, men bare arbeide for at sjeler skal bli vakt, viser det seg som regel snart at de ikke er i stand til å holde løftet sitt.

Vanligvis varer det ikke lenge før de begynner å bearbeide dem de har vunnet tillit hos, ved å opphøye sitt eget samfunn. Det blir holdt fram som det eneste rette, mens den lutherske kirke er den store skjøgen, og medlemmene i den i virkeligheten ikke er annet enn hedninger.

En sann kristen må mang en gang harmes over framgangsmåten deres. Vi vil på ingen måte påstå det – kjærligheten forbyr oss det – men vi fristes ofte til å tro at sekterernes forsikringer om at de bare vil arbeide for Herren uten å verve proselytter, bare er hykleri og slangelist, så de desto lettere skal finne innpass og nå målet sitt. (*Enkelte separatister er likevel et unntak fra det som er sagt her.*)

Om de straks sa: «Vi kommer for å trekke tilhengerne av den lutherske kirke over til oss», ville de utrette lite, for da ville folk bli mer redde for dem.

Nå heter det derimot gjerne: «Vi kommer bare for å tale Guds ord i enfoldighet. Det er bare liten forskjell på vår lære og den lutherske; vi er jo alle brødre ved troen på Jesu blod. La oss derfor arbeide sammen! I prekenene våre vil vi bare holde oss til hovedsaken og la bisakene fare», og så videre. Slik tale forhekser den uerfarne, og mange har gått i det fint utlagte garnet før de visste ordet av det.

Hold deg derfor, kjære troende leser, borte fra slike forsamlinger! Er du en eldre og grunnfestet kristen, så du for din egen del kan høre uten å bli revet med av den fremmede lærdomsvinden, må du tenke på at mange yngre og uerfarne kristne ser opp til deg og følger ditt eksempel. Om du altså har lyst til å gå, bør du bli hjemme for din nestes skyld.

Er du en yngre kristen, må du også la være å høre. For hvor fast du enn synes å stå, kan du likevel bli revet med. Ja, jo sikrere du føler deg på at du nok skal stå imot forførelsen, desto før går du i fellen. Vi bør daglig be Herren bevare oss i den sannheten vi har lært å kjenne, og føre oss på den veien vi skal gå.

«Men», innvender noen, «når også sekterne kommer til himmelen, er det jo det samme om en er det ene eller det andre.» Nei, venn! Det er ikke det samme. Lære og liv henger nøye sammen, og er ikke læren ren, vil det helt sikkert prege livet.

Dessuten faller sekterne så lett i åndelig hovmod og ukjærlighet. Sent og tidlig rakker de ned på brødrene i den lutherske kirke, mens de opphøyer sitt eget samfunn. «Vi har fått et stort lys», mener de, «vi få som hører til dette lille samfunnet, vi er Guds utvalgte yndlinger» og så videre.

Dessuten hender det ofte at de som har begynt å vakle i troen på barnelærdommen sin og lytte til de fremmede røstene, går over fra det ene samfunnet til det andre i ett kjør. Det som i dag blir prist som det eneste rette, må i morgen vike plassen for noe annet som også er det eneste rette.

Slik stiger noen fra lys til lys, til de til slutt faller ned i fritenkernes leir og forkaster alt Guds ord og alle bekjennelser som prestebedrag og oppspinn.

Kjære venner! La oss våke og be og ydmyke oss for Herren og erkjenne at vi selv mangler visdom og forstand i det åndelige, så han ikke skal bli nødt til å sende oss kraftig villfarelse, så vi kommer til å tro løgnen. Herren bevare oss alle for sitt navns skyld!

Kapittel 8. Sakramentene

Som alle vet, er sakramentene to: dåpen og den hellige nattverd.

Når det gjelder det første, skal dåpen riktignok ikke gjentas igjen og igjen for å fremme helliggjørelsen. Likevel skal vi ha nytte av dåpen vår hver dag. Alt som kan gi oss sann trøst i den daglige elendigheten som synden volder oss, er ekte midler til helliggjørelse, for gleden i Herren er jo vår styrke.

Dessverre er vi så ofte tilbøyelige til å overse hvilken nytte vi har av dåpen. Her som på alle andre områder er det to villspor vi må vokte oss for. Noen setter alt inn på dåpen og gjør den til en frelser i stedet for et nådemiddel; de mener at når en en gang er døpt, må en også bli salig. De mer alvorlige kristne står derimot ofte i fare for å glemme dåpen sin helt.

Det kommer vel helst av at det livet vi fikk i dåpen, som regel dør ut hos oss. Vi faller ut av dåpsnåden og vender Herren ryggen, til Herrens ord igjen vekker oss opp av syndesøvnen, og vi blir trøstet og født på ny. «Hvilken nytte kan vel jeg ha av den dåpen som skjedde i min tidligste barndom», tenker en, «når jeg har gått bort fra farshuset og satt dåpsnåden over styr?»

Men kjære venn, du som tenker slik: Glem da ikke at det ikke var du som gjorde noe i dåpen. Den var ikke din gjerning, men Herrens. Du var den som tok imot, Herren den som ga. Der skjenket han deg sin nåde og syndenes forlatelse, tok deg inn i pakt med seg og gjorde deg til sitt barn.

Som en fortapt sønn har du forlatt farshuset, men du har også vendt tilbake og funnet den samme kjærlige Far som du forlot, akkurat som han var den gangen. For hos ham er det «ingen forandring eller skiftende skygge». Derfor forandrer han heller ikke det han en

gang har gjort, og tar ikke tilbake det han har gitt. Da du falt fra dåpsnåden, skjøv du nådens gave fra deg.

Men da du vendte tilbake, fikk du den straks igjen, for den lå ferdig og ventet på deg. Din Far liksom bare tok vare på den for deg i håp om at du skulle komme tilbake.

For en trøst er ikke dette for oss når vi ser på vår synd og vår store skrøpelighet: Allerede mens vi var helt små, skjenket Herren vår Gud oss sin Sønn med hele hans fortjeneste og fullkomne rettferdighet, og denne gaven har han ikke tatt tilbake. «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall» (Rom 11,29).

Luther skriver om dette i sin forklaring til ordene i Salme 117: «Hans miskunnhet er mektig over oss, og Herrens trofasthet varer til evig tid» (Sal 117,2).

Der sier han: «Selv om vi faller, faller ikke nåden. Vi trenger heller ikke søke et nytt nåderike; den samme nåden står fremdeles åpen og venter på meg når jeg vil komme igjen. Dette skipet går ikke i stykker, dåpen opphører ikke, og nåderiket blir ikke styrtet, men varer evig, slik salmen sier. Faller jeg av skipet – vel, så stiger jeg opp på det igjen. Farer jeg vill fra nåderiket – vel, så kommer jeg inn igjen. Dåp, skip og nåde varer evig; de faller ikke og forandres ikke ved mitt fall og min ustadighet. For i så fall måtte Gud selv forandres, han som har lovet at denne nåden skal være evig over oss.»

Et annet sted sier han: «Dåpen gir en kristen nok å lære og øve seg i hele livet igjennem. For han må uavlatelig søke etter en stadig fastere tro på det dåpen lover og bringer: seier over djevelen og døden, syndenes forlatelse, Guds nåde, hele Kristus og Den Hellige Ånd med hans gaver. Kort sagt: Dåpens rikdom overgår så fullstendig all menneskelig tanke at vår skrøpelige natur, når den tenker over det, ikke kan annet enn tvile på om det virkelig kan være sant.» Og igjen: «Alt vi lever, skal være vår dåp. For et kristent liv er ikke annet enn en daglig dåp, en gang begynt, men stadig virksom.»

Kjære medkristen, du kan være syk og matt i sjelen: Syndene dine engster og skremmer deg, åndelig mørke ruger over hjertet ditt, og du går der nedstemt og motløs med lite kraft i striden mot synden.

Når du da prøver å holde fram for deg selv hva din Jesus har lidt og gjort for deg, så ta også dåpen din med i betraktningen. Vit at Jesus helt og fullt er blitt skjenket deg der. Den gaven er ikke tatt fra deg,

selv om du har vært utro og dessverre fremdeles så altfor ofte faller og forser deg mot din Gud. «Er vi troløse, så forblir han trofast. For han kan ikke fornekte seg selv» (2 Tim 2,13).

Det er et hull i troen hos den kristne som ikke har noe i dåpen sin. Og det er en stor utakknemlighet mot Herren at vi ikke prøver å hente nytte og trøst av denne nådegjerningen han har gjort mot oss. Herren åpne øynene våre mer og mer, så vi stadig klarere kan se inn i hans kjærlighets dyp! Å tenke daglig over det gode vi har i dåpen, hjelper ikke minst til et slikt klarere syn.

Nattverden

Mange ellers fromme mennesker gjør seg skyldige i den store synden å undervurdere dåpen.

På samme måte setter også mange altfor liten pris på den hellige nattverd. Dette nådemåltidet har Herren innstiftet for at hans troende barn skal bli forfrisket og styrket ved det. Vårt nye liv skal hente næring og kraft i nattverden. Troen og freden vår vokser når vi flittig tar imot Herrens legeme og blod, kjærligheten til vår Frelser blir større, og samfunnet mellom brødrene blir styrket når vi sammen tar imot det.

De første kristne tok imot dette sakramentet hver dag (Apg 2,46). Og da Herren innstiftet det, var det visst ikke meningen at det skulle mottas bare to ganger i året, slik det er blitt vanlig skikk og bruk blant oss. Vi burde så visst ta imot det mye oftere, for vi trenger alle nådemidlene for at det åndelige livet vårt skal trives. Herren har ikke gitt oss noe som er unødvendig.

Mange oppriktige sjeler blir ofte plaget av frykt for å ta imot Herrens legeme og blod på uverdig vis.

Denne frykten viser at sjelen er oppriktig, men samtidig blander det seg litt egenrettferdighet inn i den. Vi er jo alltid uverdige til all Herrens nåde, og heller ikke her blir det spurt etter noen verdighet hos oss som skulle gjøre oss fortjent til å få ta imot. Nei, da ville det ikke være et nådemåltid. Nåde er nåde, det vil si: Den blir gitt for intet, som en fri og ufortjent gave, uten hensyn til verdighet eller uverdighet.

Det er heller ikke noe menneske som er verdig til å ta imot Herrens legeme og blod. For den som skal være verdig til noe, må ha gjort seg

fortjent til det; han må eie noe som gjør ham verdig. Men nå lærer Skriften at mennesket ikke eier noe som sitt eget unntatt synden, og den er den største uverdighet. Alt det gode som for eksempel blir virket i et Guds barn, er også en Guds nåde, som vi uverdige syndere får av ham for intet.

Når det i 1 Kor 11,27 tales om å ete og drikke «på uverdig vis», er det slett ikke meningen at det motsatte av å ete på uverdig vis skulle være at nattverdgjesten har noe hos seg som gir ham rett til å ta imot. Vi må se på sammenhengen. I vers 20 til 22 heter det: «Når dere så kommer sammen på samme sted, da er det ikke Herrens nattverd dere eter. For når dere eter, holder hver sitt eget måltid, én sitter sulten, og en annen er drukken. Har dere da ikke hus til å ete og drikke i?» og så videre.

Av dette forstår vi at noen gjorde nattverden til et fråtsermåltid der de stilte den legemlige sulten sin. Det var å ta imot på uverdig vis, og det førte til dom.

Slik er det også blant oss med de store skarene av døpte hedninger, frekke nådeforaktere, som høst og vår strømmer fram til nådebordet Herren har dekket for sine barn. Der eter og drikker de seg selv til større dom og straff – for skikkens skyld eller, som noen forblindede mener, for å få syndenes forlatelse ved selve altergangen.

Går en til alters fordi det er skikk og bruk, er det jo det frekkeste hykleri og den forferdeligste spott mot Herren. Og å mene at altergangen skal fortjene saligheten, er jo avgudsdyrkelse og egenrettferdighet av groveste slag. Alle slike burde heller holde seg hjemme, for de eter og drikker seg selv til dom, som sagt.

Det er en annen sak med deg, du bekymrede sjel. Du har gitt Herren ditt hjerte og bestemt deg for at du vil høre ham til i liv og død. Du er kommet inn i Den Hellige Ånds skole, og han har lært deg å se at du i deg selv er fortapt og fordømt. Du er ond fra isse til fotsåle – maktesløs, hard, kald, lettsindig, sikker, hyklersk, hovmodig, vantro og egenrettferdig. Med ett ord: Du er en ugudelig.

Derfor lengter du etter nåde og prøver å klamre deg fast til Herrens løfter.

Du lengter også etter å gå til nattverd – eller du ville i alle fall gjerne lengte etter det – men det lyder i ditt indre: Jeg er ikke verdig. Mitt hat til synden, min anger, min tro og mitt forsett om bedring er ikke slik

som det skulle være. Derfor er jeg redd for bare å ete og drikke meg selv til dom.

Men hør nå, sjel! Hvis du kunne si om deg selv: «Jeg har virkelig et alvorlig hat til synden, en dyp anger, en sterk tro og en sann oppriktighet» – hvordan var du da? Jo, da var du en oppblåst, selvbedratt og forblindet fariseer. Da var du en av de friske, som ikke trenger lege.

Hva skulle du da ved nattverdbordet? Det er jo et nådebord for utmattede og fattige syndere, der Herren alene skjenker og gir, og vi tar imot. Du skal jo ikke ha noe med deg og gi din Gud. Du skal komme som tiggeren, bare for å ta imot og la deg mette.

Forstå da dette, venn! Hvis du syntes godt om din tro, din anger, ditt hat til synden og din oppriktighet, da hadde du jo trøst i disse tingene. Da trengte du ikke den trøsten Herren vil skjenke deg ved å la deg ete hans eget legeme og drikke hans eget blod.

Du må derfor ikke tenke slik: «Hadde jeg rett anger, tro og så videre, da skulle jeg gå til Herrens bord.»

Men tenk slik: «Jeg mangler alt. I stedet for den rette angeren kjenner jeg at hjertet mitt er hardt. I stedet for sann tro kjenner jeg tvil og vantro. I stedet for et inderlig hat til synden kjenner jeg hvordan jeg elsker den. I stedet for den sanne oppriktigheten som burde finnes hos meg, kjenner jeg hvordan hjertet mitt er uredelig og hyklersk. Med ett ord: Jeg er rett og slett fortapt og har ikke noe godt hos meg, bare elendighet. Derfor må jeg gå til Herrens bord og la meg mette uten penger og uten betaling, for at min anger, min tro og alle kristne dyder kan bli fremmet ved det», og så videre.

Det er nettopp i de mørke stundene, når vi aller mest kjenner hvor mye vi mangler på alle måter, at vi med størst utbytte søker Herrens bord. Det er jo nettopp da vi mest trenger alle trøstemidler. I de lysere stundene, når vi kjenner mer av Herrens kraft i hjertet og får se litt av fruktene Herren virker i oss, trenger vi som regel ikke trøst så mye, for da føler vi oss mer visse på at vi står i nåden.

Likevel blir det alltid slik for et Guds barn som er fattig i ånden: Når han prøver seg selv om han er verdig til å ta imot sakramentet, kommer han fram til dette: Jeg er svært uverdig. Jeg mangler alt godt og er rik på alt ondt. Gud, vær meg synder nådig!

Den åndelige fattigdommen består nemlig ikke – slik noen synes å mene – i ydmyke miner og klynkende og sorgtunge talemåter. Den

består i at en kjenner at en mangler alt godt, til og med den rette åndelige fattigdommen, og er rik på alt ondt, så en ikke synes en har noe framfor noe annet menneske, men tvert imot er den mest uverdige av alle.

Luther sier: «Herrens nattverd krever ingenting, men gir alt. Du trenger ikke ta med deg noe, men du skal hente alt der. Du trenger ikke pynte deg, men kan komme som du er, naken, fattig og elendig. Så lenge vi i våre egne tanker ennå har så mange penger at vi kan by betaling for maten og selv skaffe oss klær, så lenge har vi ingen plass ved Herrens frie bord. Det er bare dekket for fattige og elendige, for halte og krøplinger.»

La oss derfor flittig bruke den frie adgangen til Herrens bord, så helliggjørelsen vår kan bli fremmet.

Kapittel 9. Bønnen

Bønnen er de troendes åndedrett, har noen sagt. Et menneske kan ikke leve et legemlig liv uten å puste, og like lite kan et åndelig liv holdes oppe uten bønn. Og akkurat som et nyfødt barn straks begynner å puste, blir også de første skrittene på himmelveien fulgt av bønn. Har altså noen allerede her kommet så langt at han ikke lenger trenger å be, da er han slett ikke en sann kristen lenger; han er åndelig død, selv om han mener at han lever.

Men ikke all bønn er bevis på at en har åndelig liv. I Matt 23,14 roper Herren Jesus ve over den slags bedere som «for et syns skyld holder lange bønner».

Og hos Jesaja taler Herren også om uverdige bedere når han sier: «Og når dere brer ut hendene, skjuler jeg mine øyne for dere. Hvor mye dere så ber, hører jeg ikke. Deres hender er fulle av blod» (Jes 1,15). Vi forstår nok at de bederne som nevnes på disse og lignende steder, slett ikke er sanne troende, men bare hyklere.

Likevel finnes det fullt av slike overalt – også blant oss. Landet vårt vrimler av selvrettferdige bønnelesere som innbiller seg at de er rette bedere fordi de leser en bønn morgen og kveld som en annen har skrevet. Katolikkene har sin «rosenkrans»; vi har en hel del bønnebøker som mer enn noen annen bok må tjene som sovepute for sovende syndere.

Med dette er det ikke meningen å laste de skrevne bønnene. De blir gitt ut i god hensikt og gjør vel også en del nytte. Men sanne bedere kan ikke nøye seg med andres bønner; de må be selv, be av hjertet og med egne ord.

Noen uomvendte ber også av og til med egne ord, nemlig når de er i stor nød. Men er nøden over, er det også slutt med bønnen.

Iblant hører en syke som ikke er omvendt, rope «Herre Gud» og lignende i smertene sine, og de mener at dette er bønn. Men sannheten er at de tar Guds navn forgjeves. Mange mener at de gjør vår Herre en særlig stor tjeneste med bønnene sine, og det er en styggedom for Gud.

Hva ville en jordisk konge si om det hver dag samlet seg en flokk mennesker ved slottet og ba ham om almisse bare for å vise ham ære? Ville han ikke frabe seg en slik hyllest og befale tjenerne sine å jage de hykleriske tiggerne bort? Slik er det også med Herren. Han hater alt hykleri, og siden han kjenner hjertet til hver og en som ber, vender han seg med avsky bort fra den som ber bare for å be.

Vi må vokte oss for en tanke som så gjerne vil snike seg inn også hos den troende: at en skal fortjene noe ved bønnen. Ville vi ikke kalle en tigger en dåre om han mente at han fortjente noe ved å tigge? Det er jo ikke for Guds skyld, men for vår egen skyld vi skal be.

Når en fattig mann går ut for å tigge, er det da for deres skyld som han ber om hjelp? Er det ikke nettopp for sin egen skyld, fordi han er i nød og trenger hjelp? Slik skal også vi be – ikke for å tjene Herren med bønnen vår, men fordi vi trenger hjelp.

Men liker ikke Herren at vi ber? Jo, visst liker han en virkelig bønn. Men ber vi for at Herren skal like oss, da er det ikke bønn, men skuespill.

Når vi derimot virkelig ber Herren om noe, er han glad for å høre det. Han elsker oss nemlig mer enn noen tunge kan si, og fordi han elsker oss, vil han så gjerne gjøre vel mot oss. Og når vi ber, får han anledning til å gjøre oss vel, og det er hans største lyst. Slik er bønnen en velluktende røkelse som stiger opp fra den fattige synderens hjertealter og trenger inn i helligdommen som en velbehagelig duft for Herren vår Gud.

Men kunne ikke Herren like godt gi oss det vi trenger, uten at vi ba? Når han har slik lyst til å gjøre oss vel, hvorfor gjør han det ikke like rikelig uten bønn som med bønn? – Hvorfor, hvorfor? spør vår forblindede fornuft. Vokt deg for den, kjære leser! Den har ført mange som sto like høyt som du, på avveier.

Det vi skal gjøre, er rett og slett å bøye oss for Ordet, som formaner oss til bønn og lover oss at vi skal få det vi ber om. Vi vet at den som ber

mye, får mye, og den som ber mindre, får mindre, og dette skal være nok for oss.

Likevel har vi fått, og får fremdeles, mye som vi ikke ber om. Ingen hadde bedt Gud om det da han bestemte seg for å gi oss den største av alle gaver, sin Sønn. Likeledes oppsøkte han oss da vi for vill som får, uten at vi hadde bedt om det. Han gir oss fremdeles daglig brød og mange gaver som hører med til det vi trenger i det jordiske livet, selv om vi mot hans vilje forsømmer å be om dem.

Det er likevel hans vilje at vi skal be om alt vi trenger. Den åndelig døde kan ikke gjøre det, og det er hans egen skyld; derfor skal han også en gang få sin dom. Men du som har fått bønnens Ånd, du kan be, og Herren vil at du hver dag skal bruke den åpne adgangen han har gitt deg til nådetronen sin.

Vi skal lære av de små barna, som sent og tidlig maser på foreldrene sine. Slik skal også vi være riktig pågående overfor vår himmelske Far; tilbakeholdenhet passer ikke her.

Herren Jesus har selv lært oss dette i Luk 18, der det heter: «Han sa en lignelse til dem om at de alltid burde be og ikke bli trette» (Luk 18,1). Enken i denne lignelsen gir ikke den urettferdige dommeren ro før han har gått med på det hun ber om. Slik skal også vi så å si ikke gi Herren ro dag og natt, men rope til ham stadig og ikke slippe ham før han velsigner oss.

Det samme innskjerper Frelseren oss i Luk 11, der han forteller en lignelse om en som går til vennen sin ved midnatt og ber om å låne tre brød. Vil ikke vennen stå opp og gi ham det fordi de er venner, så står han opp fordi den andre er så pågående. Slik, mener Jesus, skal vi være riktig pågående og på en måte uforskammede overfor vår himmelske Far, og ikke sky oss for å komme til ham igjen og igjen med det vi ber om.

Om en rik mann ga nøklene sine til en fattig og lot ham låse opp alle gjemmene hans og ta det han trengte av mat, klær, penger og så videre – ville ikke den fattige da flittig bruke den tillatelsen han hadde fått? Bønnen er en nøkkel som låser opp alle Herrens skattkamre, og vi er store narrer om vi ikke flittig bruker denne nøkkelen.

Men Satan vil gjerne hindre oss i å be. Derfor dukker det opp så mange innvendinger i oss når vi blir minnet om å bøye knærne. Det passer ikke så godt nå, heter det, vent til en annen gang; gjør først det

og det. Eller: Du har altfor travelt til å be i dag, en må ikke forsømme sitt kall og arbeid, og så videre. Eller det heter: Du er ikke riktig opplagt til bønn nå, du er for spredt i tankene, og så videre.

Gir en nå etter for dette og utsetter bønnen, blir det som oftest ingen bønn den dagen. For når en blir ferdig med det arbeidet som syntes så nødvendig, er det kanskje ti andre ting som synes like nødvendige. Og utsetter en fordi en synes en er altfor spredt og uskikket, er en enda mer uskikket neste gang. Det er best å tale med Gud straks en våkner om morgenen, før en er blitt fylt av tankene på det jordiske arbeidet.

En skal erfare at utsetter en bønnen til en har fått gjort ditt og datt, blir det som sagt som regel ikke noe av den. Og river en seg løs senere og søker ensomhet for å øse ut hjertet for Herren, går det som oftest ikke riktig med bønnen.

Forsømmer en å be om morgenen, kjenner en seg gjerne anklaget for det hele dagen. Men ved bønn og ved å grunne på Guds ord blir hjertet styrket, en blir lett og glad, og arbeidet går lettere. Når en legger seg om kvelden, bør en også komme fram for nådestolen, bekjenne dagens synder for Herren, søke renselse i Kristi blod og overgi seg selv og sine i Herrens varetekt for natten.

Men skal en be også når en ikke kjenner lyst eller behov? Ja, så visst. Skulle en bare be når en har lyst, ville det bli altfor sjelden. Ofte har vi det best i samtalen med Gud når vi føler oss minst opplagt og har flest hindringer å overvinne. En må derfor så å si gjøre vold på seg selv og tvinge ned kjødets ulyst og treghet; ellers kommer jo den gamle Adam til å rå.

Kjenner du ikke noe behov, så vet du likevel at du har behov, og du ville også gjerne kjenne det. Det er særlig nyttig å begynne med å takke for det en har fått. Takk Herren først og fremst for at han har sendt sin Sønn som en Frelser for deg, for at han har vekket deg opp av syndesøvnen og så videre. Da blir du varm i hjertet og skikket til å be om nye nådegaver.

Spør noen hva en helst skal be om, er svaret at det kommer av seg selv for den troende. Guds Ånd bor i hjertet hans og går selv i forbønn med sukk som ikke kan uttrykkes med ord, slik Skriften lærer. Samtidig viser Ånden ham nøden hans og minner ham om hva han trenger.

For den levende kristne er saligheten det ene nødvendige, og det som hører til den, står derfor øverst på listen over det han ber sin Gud om.

Hit hører blant annet bønnen om Den Hellige Ånd. Herren forteller en lignelse om en far som ikke vil gi sønnen sin en stein for brød, en orm for fisk eller en skorpion for et egg, og sier så om denne bønnen: «Hvis da dere som er onde, vet å gi barna deres gode gaver, hvor mye mer skal da den himmelske Far gi Den Hellige Ånd til dem som ber ham» (Luk 11,11–13).

Videre kjenner en trang til å be om nåde til å bli bevart i sannheten, bevart fra villfarelse i lære og liv og fra fall. En ber om nåde til å være et skinnende lys og et jordens salt, om kraft over synden og hjelp i fristelsen, om større erkjennelse av synden og dypere innsikt i evangeliets hemmelighet, om å vokse og gå fram i sann helliggjørelse og gudsfrykt og så videre. Dette er det et troende hjerte ber om og ønsker, og siden ingen annen enn Herren kan oppfylle dette ønsket, blir en drevet til ham med sine bønner.

Men en skal også be om jordiske ting. Det er Herren som gir dem, like så vel som de åndelige. Når du står opp om morgenen, bør du be Herren velsigne det arbeidet du skal gjøre i løpet av dagen. Skal du ut på en reise, ber du Herren bevare deg; begynner du på et arbeid, bør du be Herren om kraft og visdom, om hell og framgang.

Noen ellers redelige sjeler mener at det ikke passer seg å bry Herren med jordiske småting, men det er en misforståelse. Vår himmelske Far er glad for å høre våre sukk og rop så ofte som mulig.

Gå derfor til ham med alle ting, smått og stort, kjære Guds barn! Det du skammer deg over å tale om med mennesker, kan du tale om med Gud; han skal ikke bebreide deg for det. Når en slik stadig går til Herren med alt, skal en erfare mange underfulle bønnesvar; ved dem blir troen mektig styrket, og den barnlige fortroligheten vokser.

Bare må en ikke glemme forbeholdet «Herre, om du vil» når en ber om jordiske ting. Ber vi uten forbehold om jordiske gaver, kan det hende at vi får det som er til skade for oss. Det kan være tilfeller der en også kan be om noe jordisk uten forbehold, for eksempel når en er viss på at det en ber om, tjener til Herrens ære og til framgang for Guds rike. Men slike tilfeller er sjeldnere, og derfor blir den vanlige bønnen: Herre, gi meg dette og hint, eller ta bort dette og hint – men ikke som jeg vil, bare som du vil.

Når vi nå taler om hva en kristen skal be om, vil vi også nevne forbønnen. Paulus skriver til Timoteus: «Fremfor alle ting formaner jeg derfor til at det blir gjort bønner, påkallelser, forbønner og takk for alle mennesker, for konger og for alle som er i høy stilling, så vi kan leve et stille og rolig liv i all gudsfrykt og ærbarhet. Dette er godt og til behag for Gud, vår frelser, han som vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse» (1 Tim 2,1–4).

Jakob skriver: «Be for hverandre, for at dere kan bli helbredet» (Jak 5,16). Og Herren Jesus sier selv: «Be for dem som forfølger dere» (Matt 5,44).

Vi skal altså be for dem som styrer, at Herren vil gi dem visdom til å styre og råde og gjøre dem dyktige til å fylle den plassen han har gitt dem. Vi skal også be for sjelene deres: om deres omvendelse, hvis de er uomvendte, og om at de blir bevart i nåden, hvis vi kjenner dem som levende kristne.

Dernest skal vi be for våre nærmeste: foreldre, søsken, ektefelle, barn, husfolk, tjenere, naboer, bygdefolk, landsmenn – ja, for alle mennesker. Særlig skal vi huske dem som forkynner Ordet, og be om at høstens Herre må drive ut arbeidere til sin høst. Men forbønnen for Guds rike skal vi komme tilbake til i et senere kapittel, og derfor går vi ikke nærmere inn på den her.

Vi har nå kort tatt for oss hvorfor bønnen er nødvendig, og hva vi helst skal be om. Så går vi over til å svare på spørsmålet: Kan et Guds barn være visst på at bønnen hans blir hørt?

Når vi har bedt, dukker det ofte opp en tanke som denne: Vil Gud nå virkelig gi meg det jeg ba ham om? – Det er det samme som å spørre: Kan jeg virkelig tro at Herren ikke er en løgner? Noen vil stusse over denne sammenligningen.

Men hør nå hva Herren sier: «Alt dere ber om i bønnen, tro bare at dere får det, så skal det bli gitt dere» (Mark 11,24). «Be, så skal dere få» (Matt 7,7). «Og alt dere ber om med tro i deres bønn, det skal dere få» (Matt 21,22).

«Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn» (Joh 16,23). «Og det skal skje: Før de roper, skal jeg svare, mens de ennå taler, skal jeg høre» (Jes 65,24). Se videre Joh 15,7; Sal 145,18–19; 81,8.11; Luk 11,5–13; 18,1–8 og flere steder.

På disse og lignende steder har vi Herrens klare og tydelige ord for at han vil og kan høre bønnene våre. Og når han har sagt det, burde det ikke være noen tvil hos oss om at det er sant. Vi ser av Bibelen at han alltid har holdt det han har lovt, både når han truet og når han ga løfter; han kan umulig lyve.

Videre ser vi i den bibelske historien hvordan Herren Jesus tok imot dem som kom til ham i nøden sin og ba om hjelp. Svarte han noen gang: Deg kan jeg ikke hjelpe, eller: Deg vil jeg ikke hjelpe? Gransk og se etter, venn, om noen gikk uhjulpet fra ham! Men han er den samme i går og i dag, ja, til evig tid. Derfor møter han også dem som ber, på samme måte nå som da han vandret her nede.

Men, innvender noen: Jeg tviler ikke på at Gud vil og kan høre bønnen min, om jeg bare hadde den rette troen. Jeg tviler ikke på Herren, men på min egen tro. – Men kjære deg, venn, er det da mer enn én du skal tro på?

Hvis to menn, A og B, hadde lovt å gi deg noe, kunne du for eksempel komme til å måtte si: Jeg tviler ikke på at A holder løftet sitt, men det er B jeg tviler på; han er nok ikke helt til å stole på. Her var det nemlig to du skulle stole på.

Men si meg nå: Når du skal tro Herren, er det da også to – den sannferdige Gud og din usle tro – to pilarer side om side som du skal bygge på? Nå sier du at det ikke var slik du mente det. Men hva mente du da?

Prøv å gjøre det klart for deg selv hva du mener når du tenker: Jeg tør ikke tro at Gud hører meg, for jeg har ikke tro. Ville det ikke være underlig tull om du sa til en mann som holder ord, når han fortalte deg noe: Jeg skulle nok tro det du sier, om jeg bare kunne tro; men jeg kan ikke tro, derfor kan jeg ikke tro deg? Oversatt til vanlig språk ville dette jo bety: Jeg holder deg for en løgner, derfor kan jeg ikke tro det du forteller meg.

Akkurat slik er det overfor Gud. Han sier: Be om hva du vil, så skal du bli bønnhørt. Når du ber og likevel tviler på at du får det, da betyr dette jo ikke noe annet enn at du tviler på at Gud taler sant. Å tro når en ber, er derimot ikke noe annet enn rett og slett å stole på at det Gud sier, er sant.

Men å tro på Gud fordi en mener at ens egen tro er som den skal være, det er selvrettferdighet. Og lar en være å tro fordi en ikke finner

sin egen tro i orden, kommer også det av vår lyst til å finne noe hos oss selv som kunne gjøre oss verdige til å bli bønnhørt.

En hører så ofte sjeler som søker frelse, si: Jeg tviler ikke på Gud, men jeg tviler på meg selv. De forstår ikke at de gjør seg skyldige i en usannhet når de taler slik.

Du som pleier å tale slik, bør nå slutte med det og begynne å tale sant. Si det slik som det er: Jeg tviler på Herrens løfter; jeg har så vondt for å tro at Herren taler sant, jeg er mest tilbøyelig til å tro at han lyver. Jeg er redd for at han bedrar og narrer meg, at han har sagt mer enn han kan og vil holde, og så videre.

Å, kjære venner! La oss være oppriktige og tenke og tale sant. Bort med den stygge forvrengningen av sannheten! La den nevnte setningen «Jeg tviler ikke på Gud, men på meg selv» heller lyde slik: Jeg er altfor tilbøyelig til å stole på meg selv, jeg mistror mitt eget hjerte altfor lite, mens jeg har så tungt for å tro det Herren har sagt.

Saken er nemlig at vi alle av naturen er fylt av vantro, og en sann kristen må øve seg hele livet om han skal lære å tro at Gud er sannferdig. Å innrømme dette i alminnelighet er vel ingen kunst; men når en selv får bruk for det Herren har sagt, da kommer vanskeligheten. Derfor blir en som ber, heller aldri riktig fullkommen i troen på Herrens løfter så lenge han er her nede; han vil gang på gang bli anfektet av all slags tvil.

Men vi skal stride mot vantroen, for den er majestetsforbrytelse mot vår himmelske Konge, ja, rett og slett en hovedsynd som er mor til all synd.

Noen fromme mennesker synes riktignok å mene at det ligger noe fortjenstfullt i å tvile på Herren; det er et bevis på ydmykhet og åndelig fattigdom, mener de. Men dette er en fryktelig forblindelse, og den gamle slangen står bak – han som skaper seg om til en lysets engel for å føre ofrene sine inn i en falsk åndelighet og en avskyelig selvrettferdighet.

Hva skal vi da gjøre for å få mer tillit til Herren og tro at bønnene våre blir hørt? Vi skal ta for oss Herrens løfter, grunne på dem, bruke dem i bønnene våre og holde fram for Herren hva han har sagt. Det gjør vi ikke for å minne ham om det – han glemmer det ikke – men for å minne oss selv, så troen blir tent og tilliten vokser.

Dessuten skal vi flittig minnes de bønnesvarene vi har opplevd før, og tenke på at Gud er den samme, og at vi aldri noen gang har hørt at han har løyet for noen eller bedratt noen. «Gud er ikke et menneske så han skulle lyve, heller ikke et menneskebarn så han skulle angre. Skulle han si noe og ikke gjøre det? Skulle han tale og ikke sette det i verk?» (4 Mos 23,19).

Men jeg har ofte bedt om ting som jeg ikke har fått, innvender du kanskje. Det kan være sant, men du er likevel bønnhørt. Du har for eksempel bedt om noe som ville bli til skade for deg om du fikk det. Men din himmelske Far vil ikke at du skal få det som fører deg i ulykke; hans kjærlighet til deg står imot det. Likevel hører han bønnen din, for han gir deg noe annet og bedre i stedet.

La oss tenke oss at en liten gutt ber sin jordiske far om et skarpt redskap. Faren forstår at sønnen ville skade seg på det om han fikk det. Derfor sier han: Nei, gutten min, du får ikke det du ber om, men jeg skal gi deg en ny dress i stedet. Hørte ikke faren likevel bønnen til sønnen sin?

Slik er det også med Guds barn. Vår himmelske Far nekter oss iblant det vi ber om, men han bønnhører oss alltid. For ser han at det vi ber om, vil skade oss, får vi alltid noe langt bedre i stedet. Bønnen er altså aldri uten frukt.

Eller kanskje du innvender: Jeg har bedt om det som jeg vet er Guds vilje, og likevel har jeg ikke fått det. Jeg har for eksempel ropt til Herren om at han skulle gjøre meg ydmyk, men i stedet er jeg blitt mer hovmodig enn noen gang.

Jeg har bedt om kjærlighet, men kjenner meg likevel kald; jeg har bedt om syndserkjennelse og kjenner meg hard, om saktmodighet og er likevel sint, om tålmodighet, men er fremdeles utålmodig. Jeg har bedt om kraft over synden, men er like kraftløs og avmektig, og så videre. Jeg undrer meg over at Herren ikke vil høre meg; det er som om han har lukket øret sitt for meg, og iblant føler jeg meg fristet til å knurre mot ham og bli sint fordi han ikke vil høre meg.

Men vent litt, du som sier dette! Vær ikke for snar til å anklage Herren for å ha gjort deg urett eller sveket løftet sitt. La oss kort se litt nærmere på disse tingene, så kan det hende du blir overbevist om at Herren virkelig har hørt bønnen din.

Du ba om ydmykhet og mente at Herren i en fart skulle gjøre deg ydmyk, så du kunne kjenne det. Men i stedet fikk du kjenne hovmodet mer enn før. Ja, nettopp slik – det var bønnesvaret! På den måten søkte Herren å gjøre deg ydmyk. Han viste deg hvor forferdelig hovmodig du er, samtidig som han vitnet for deg om at du ikke har noe å gjøre deg til av. Dette fikk deg til å forakte deg selv. For en uverdig orm jeg er, tenkte du, så elendig og likevel så hovmodig og innbilsk!

Det finnes sannelig ingenting som kan ydmyke et Guds barn mer enn å få kjenne grundig hvor tilbøyelig en er til å bli hovmodig av den minste ting. Å kjenne at en mangler ydmykhet, gjør en ydmyk. Hadde du for eksempel selv syntes at du var så ringe i egne øyne som du burde være, da hadde det vært innbilskhet og hovmod. Si meg nå: Har ikke Herren hørt bønnen din om ydmykhet?

Du ba om kjærlighet, men fikk den ikke, mente du. For i stedet for å lære å elske Gud og din neste ble du enda kaldere og mer ukjærlig enn før. Dette var Herrens svar på bønnen. På den veien kledde han deg naken og lot deg kjenne at du trengte den frie nåden i Kristus. Du fikk ingen trøst i din egen kjærlighet, men ble nødt til å synke ned ved Jesu kors som en hard og kald synder og ta imot nåde for intet.

Når så Guds nåde i Kristus blir åpenbart for deg, og du tar imot hans kjærlighet, smelter også hjertet ditt, så du elsker ham igjen.

Og det beste beviset på at en slik sjel elsker sin Frelser, er at den klager over mangel på kjærlighet. Å, jeg ville så gjerne elske ham mer, sier du. Men hvorfor vil du det? Jo, nettopp fordi du elsker ham. Herren har altså hørt, og hører fremdeles, bønnen din om mer kjærlighet. Jo mer du ber, desto mer skal du kjenne mangelen, og desto mer skal også kjærligheten i virkeligheten vokse.

Du har videre bedt om syndserkjennelse, men mener kanskje at Herren ikke har hørt deg, siden du kjenner deg hard som en stein, kald, likegyldig, sikker og så videre. Men venn, dette er jo syndserkjennelse!

Du har lært å se at du er et virkelig ugudelig menneske med all slags onde lyster og begjær, og at du til og med er så ugudelig at du ikke engang kan bli riktig bedrøvet over din store synd og elendighet. Dette er nettopp den rette syndserkjennelsen: Du kjenner ikke den, men du kjenner synden. Bønnen din er altså hørt.

Slik er det også med bønnen om saktmodighet. Herren svarte deg på den ved å ordne det slik at du stadig ble fristet til sinne, og slik fikk du anledning til å øve deg i striden mot denne onde lysten.

På samme måte hørte Herren bønnen din om tålmodighet. Han sendte deg lidelse av et eller annet slag, og da kom den store utålmodigheten din fram. Slik fikk du anledning til å stride mot den og overvinne den, og du ble nødt til å rope enda mer inntrengende til Herren om denne skjønne dyden.

Du har videre bedt Herren om kraft over synden og styrke til å seire i fristelsen, og i stedet for det du ba om, er du blitt enda elendigere og svakere enn før. Dette skjer i den første store omvendelsen, så lenge synderen står under loven. Senere skjer det titt og ofte – hver gang en igjen kommer bort fra friheten i Kristus og tilbake under loven. Det hender oss dessverre ikke så sjelden at vi synker ned i lovtrelldom igjen for en tid, og i slike stunder er kraften og seieren borte.

Før en ennå har lært å tro virkelig nåde, men holder på med lovens døde gjerninger og vil bli from før en har fått syndenes forlatelse, ber en gjerne iherdig om alle kristne dyder og om nåde til å overvinne det onde og gå fram i «helliggjørelse». Men jo alvorligere en ber, desto verre går det. Jo mer en tigger om kraft, desto mer avmektig blir en; jo mer en roper til Herren om å overvinne synden, desto dypere faller en.

Hvor mang en stakkars lovtrell har ikke undret seg over dette og tenkt: Hvorfor vil ikke Herren høre meg? Hvorfor kan ikke jeg, som andre som søker Herren, få kraft til hellighet og gudsfrykt? Og mange ganger kjenner en i slike stunder hvordan det onde hjertet reiser seg i vrede og knurr mot Herren.

En forstår ikke at Herren nettopp bønnhører ved å la loven vekke syndelystene og de onde begjærene, så vi blir drevet av en uimotståelig makt til å synde. Ja, i slike stunder kjenner vi at vi må synde, om vi så hadde helvete åpent foran oss; vi makter ikke å overvinne fristelsen, om vi så kunne vinne himmelen tusen ganger ved det.

På denne måten blir synderen kledd av, kraften hans tømmes, og hans egen fromhet lider skipbrudd. Og nøden driver ham til Golgata, der han blir kledd i Kristi rettferdighet, benådet og frikjent for all sin syndeskyld. Da blir hjertet trøstet og glad, og det fører igjen til at en får ny lyst og kraft til å tjene Herren sin Gud.

Likevel synes en ikke at en har kraft nok, men sukker og lengter etter mer. Denne avkledningen og påkledningen gjentar seg igjen og igjen i den daglige omvendelsen, ved at den troende mer og mer får kjenne sin egen usselhet og avmakt og mer og mer lærer å leve bare av nåde.

Derfor hender det også at eldre kristne iblant får svar på bønnen om mer kraft ved at de får kjenne hvor lite kraft de har. Herren er nemlig en underfull Gud, som tømmer oss for vårt eget før han øser sine rike gaver inn i hjertet vårt. La oss derfor vokte oss for å beskylde ham for ikke å høre oss, om bønnesvaret ikke kommer slik vi har tenkt.

Herren pleier dessuten ofte å vente nokså lenge med bønnesvaret. Det gjør han for å øve barna sine i tro og tålmodighet, og slik gir han oss altså mer enn vi har bedt ham om.

Den kanaaneiske kvinnen ba om hjelp for datteren sin, men hun ba ikke uttrykkelig om sterkere tro. Herren ga henne likevel begge deler. Troen hennes var vel sterk nok allerede før til å holde ut den prøven Jesus satte den på, men nettopp ved denne prøven ble den løftet så høyt at Jesus måtte bryte ut: «Kvinne, din tro er stor!» (Matt 15,28).

Kanskje ber du om at ektefellen din eller barna dine må bli omvendt, men det ser ut som om Herren ikke vil høre deg. Den du ber for, blir verre og verre, mer og mer forherdet.

Men holder du ut, vil Herren i sin tid la bønnesvaret komme. Og ikke bare blir troen din sterkt styrket ved det, som nevnt; du vinner enda noe: Gleden din over bønnesvaret skal nemlig bli desto større jo mer du har bedt om det. Slik forstår Herren å velsigne oss, så alt kommer oss til gode – ikke bare på én, men på mange måter.

Å, om vi bare fullt ut forsto den rikdommen Herren har gitt oss i bønnen! Da ville vi ikke være så trege og forsømmelige med å bruke den som vi dessverre ofte er.

Herren hjelpe oss å be uten opphør, så helliggjørelsen vår kan bli fremmet og vokse! Han styrke troen vår og åpne øynene våre mer og mer for de mange usvikelige løftene han har gitt oss, så vi kan lære å be i tro og ikke tvile. «For den som tviler, ligner en bølge på havet, som drives og kastes av vinden» (Jak 1,6).

Kapittel 10. Kors og trengsel

Som en vis far tukter Herren oss for å oppdra oss og forberede oss for himmelen. Slik tukt trenger vi på grunn av vår fordervede natur; det henger så mye ved oss som må renses ut og slipes bort. Herren gjør som gullsmeden når han lutrer gullet i smeltedigelen. Han kaster oss i trengselens smelteovn, for at det urene slagget – selvrettferdigheten, egenkjærligheten, selvtilliten og kjærligheten til verden – kan bli renset ut.

Dette smaker ikke godt, men det virker godt. For «all tukt synes vel, mens den står på, ikke å være til glede, men til sorg. Men siden gir den dem som ved dette er blitt oppøvd, rettferdighets salige frukt» (Hebr 12,11).

Ingen av Guds sanne barn slipper slik tukt, for det står skrevet: «Det er for tuktens skyld dere tåler lidelser. Gud handler med dere som med sønner. For hvem er vel den sønn som hans far ikke tukter? Men hvis dere er uten tukt, som alle har fått sin del av, da er dere uekte barn, og ikke sønner» (Hebr 12,7–8).

Jesus sier: «Den som ikke bærer sitt kors og følger etter meg, kan ikke være min disippel» (Luk 14,27). «Jo større kors, desto bedre kristen», sier en sanger.

Og Paulus skriver: «Vi roser oss også av trengslene. For vi vet at trengselen virker tålmodighet, tålmodigheten virker et prøvet sinn, og det prøvede sinn håp» (Rom 5,3–4). Om vi derfor riktig forsto hvor nyttig trengselen er for oss, ville vi takke Herren for at han legger en byrde på oss hver dag, og for at han renser den greinen som bærer frukt, «for at den skal bære mer frukt» (Joh 15,2).

Jesus har etterlatt oss et eksempel på et hellig liv, og slik skal han også være et forbilde for oss i lidelsen. Vi skal være tålmodige

som han. Korset smaker ikke godt for kjøtt og blod, og derfor blir vi fristet til knurr og utålmodighet når det blir lagt på oss. Også på dette punktet er vi vanartede og uforstandige barn.

Vi ber Herren om at han mer og mer skal forme oss etter sitt bilde og forberede oss for himmelen. Men når Herren oppfyller bønnen vår og bruker på oss de midlene som skal til, da knurrer vi i stedet for å love og takke. Er ikke dette bakvendt? Forsto vi riktig den velsignelsen som ligger i trengselen, ville vi takke Herren for den som for den aller største gave.

Skulle vi ikke være takknemlige for at Herren helliggjør oss? Med korset vil han jo få vårt onde kjød til å dø. Og er det ikke nettopp vårt ønske at vi mer og mer må seire over den gamle Adam? Ønsker vi ikke at hovmodet og selvtilliten vår må knekkes? Ønsker vi ikke at vi mer og mer må bli løst fra det jordiske, og at lengselen vår etter himmelen og lysten til å bryte opp og være sammen med Kristus må vokse?

Vil vi ikke, kort sagt, gjerne komme så langt som mulig i fullkommenhet og bli best mulig skikket til å nyte himmelens herlighet? Jo visst, det vil vi! Men hvorfor da all denne knurringen når Herren i sin store nåde arbeider med dette i oss?

Ikke alle Guds barn har det samme korset, og ikke alle har like tungt kors. En har for eksempel et sykt legeme å slite med hele livet. En annen har en syk ektefelle eller et uhelbredelig sykt barn, en tredje har en ugudelig ektefelle eller ugudelige barn som gir ham smerte hver dag. En fjerde må leve i jordisk fattigdom, en femte lider store jordiske tap, en sjette blir misforstått av brødrene. Og en sjuende har det godt på alle andre måter, men lider under forferdelige syndefristelser – en eller annen torn i kjødet som han ikke kan bli kvitt, tross all bønn og strid.

Enhver synes gjerne at hans eget kors er det verste. Hadde jeg bare sluppet dette, tenker en, så skulle jeg være fornøyd, hva Herren så ellers ville legge på meg. Men nettopp det vi så gjerne ville vært kvitt, er det som gagner oss. Et kors vi selv syntes passet oss, ville ikke være til hjelp, og Herren ville ikke nå hensikten sin med det. Derfor sier Jesus at enhver skal ta opp *sitt* kors – merk: *sitt* kors, ikke en annens. Vår vise Far ser nemlig best hva som kan ydmyke oss mest, og nettopp det legger han på hver enkelt.

En av de verste knutene når det gjelder en kristens kors, er at en ikke alltid tør tro at lidelsen er et virkelig kors. Lidelsen er nemlig ofte rett og slett selvforskyldt; kan en da si at den er et kors som Gud legger på oss?

Til dette må svares: Ingen smerte eller lidelse kommer direkte fra Gud. All møye og trengsel er for det første en følge av det store syndefallet i Adam, og i det har Herren jo ingen del. All slags lidelse, i hvilken form den så kommer, må derfor sees som sprunget ut av denne ene opprinnelige nøden: syndefallet.

Dernest kan enten vi selv eller andre mennesker være årsak til at enkelte særskilte lidelser kommer over oss. Herren er altså ikke i noe tilfelle årsak til det som gir oss smerte. Det er alltid synden: synden i sitt opphav, synden hos våre medmennesker og synden hos oss selv. Det Herren gjør, er å bruke det onde som er der, til å tukte oss, enten det nå kommer fra den ene eller den andre kanten.

Det hender for eksempel mang en gang at en troende kristen tar et ubesindig skritt som ikke er etter Guds vilje, og kanskje pådrar han seg lidelse for hele livet ved det. Denne lidelsen kan jo kalles selvforskyldt, men i Herrens hånd blir den likevel også et kors som tukter og oppdrar Guds barn.

Annerledes er det med den uomvendte. Hans lidelse kan aldri kalles kors, selv om han ikke direkte har pådratt seg den ved egen skyld. Den ugudelige har mange plager, men for å kunne bli en korsbærer må han først bli en Kristi disippel. Å bære korset etter Kristus er et av Guds barns herlige privilegier. Når et verdens barn kaller sin egen lidelse eller et annet verdslig menneskes lidelse et kors, da er det en usannhet og et misbruk av Guds ord.

En uomvendts lidelse er dels en direkte følge av hans synd (for eksempel drankerens og horkarens), dels en rettferdig gjengjeldelse for synder mot nesten, og dels et middel i Guds hånd: ved den søker Gud å få ham til å stanse opp for nådekallet. I det siste tilfellet er lidelsen den vantro får, en frukt av Herrens kjærlighet til ham – men kors er det ikke.

Hvordan skal så den troende forholde seg til korset? For det første skal vi ikke søke det. Det har vært folk i kirken som har funnet på alle mulige måter å plage seg selv på. Noen har pisket seg selv, andre har

trukket seg tilbake i ødemarkene og utsatt seg for all slags savn, og atter andre har funnet på noe annet for å pine seg selv.

Men dette er ikke kors; det er tvert imot selvvalgt gudsdyrkelse og blir dømt av Guds ord som falsk (Kol 2,23). Gjør du altså med vilje noe som påfører deg smerte, for at det skal bli et kors for deg, da bedrar du deg selv.

Vi vil altså ikke søke korset. Men vi vil heller ikke søke å unngå det. Her som i alt annet i kristenlivet må en vokte seg for avveier både til høyre og til venstre. Når korset kommer, skal vi altså ikke prøve å løpe fra det, men ta det opp, slik Jesus har lært oss. Vi skal ikke knurre og være utålmodige, men prøve å takke Herren for hans faderlige tukt.

Men dette er lettere sagt enn gjort. Enhver sann kristen skal nok få erfare at det blir tunge kamper å utkjempe på dette punktet.

Den gamle Adam kan godt tåle en selvvalgt lidelse, for den gir ham ros og nærer hovmodet hans. Men når vi skal bære et virkelig kors, gjør han straks opprør. Da merker vi med en gang at utålmodigheten melder seg; vi blir sure og gretne. Hvorfor, hvorfor? heter det. Hvorfor skal jeg ha disse legemlige smertene? Hvorfor skulle jeg lide dette tapet? Hvorfor skal jeg ha dette vanskelige mennesket å slite med? Og så videre.

Å, hvor mange slike «hvorfor» må ikke den kjære Gud høre! Ja, mang en gang må han se hvordan våre onde hjerter rett og slett gjør opprør mot ham under lidelsen. Vi er nemlig ofte tilbøyelige til å føle oss urettferdig behandlet, og da er det den kjære Gud som har skylden.

Å, for en tålmodig oppdrager! Var han som en av oss, kunne han ikke holde ut med barna sine; han ville gi oss alle opp som håpløse. Men han er en forunderlig langmodig Gud, barmhjertig og rik på miskunn. Derfor «gjør han ikke med oss etter våre synder, og gjengjelder oss ikke etter våre misgjerninger» (Sal 103,10).

Vi skal likevel prøve å overvinne utålmodigheten og strebe etter å kunne ta imot og bære korset vårt med takknemlighet. Det lykkes nok ikke med en gang, men ved fortsatt strid skal vi ved Guds nåde mer og mer seire over fristelsen og lære å bli stille for Herren. Til hjelp i dette vil vi anbefale:

1. Daglig bønn om et tålmodig sinn og om kraft til å overvinne ditt eget opprørske hjerte. Be om nåde til å forstå at Herren mener det godt med tukten sin, og at den virkelig er til nytte for deg.

2. Takk for korset. Prøv å takke Herren for lidelsen. Det vil ikke gå lett i begynnelsen, men du skal erfare at selv om det skjer under sukk og under mye motsigelse fra ditt gjenstridige hjerte, skal det likevel bli et av de beste midlene til å jage utålmodigheten på flukt.

3. Betrakt Jesu lidelse og hans standhaftige tålmodighet under den. Se hen til Jesus, «troens opphavsmann og fullender». «For å oppnå den gleden som ventet ham, led han tålmodig korset, uten å akte vanæren, og har nå satt seg på høyre side av Guds trone» (Hebr 12,2).

4. Tenk på at alle Guds barn har hatt del i lidelsen. Mens de vandret her nede, ble alle våre brødre og søstre i himmelen utsatt for all slags trengsler. De «måtte tåle hån og hudstrykning, ja, lenker og fengsel. De ble steinet, gjennomsaget, fristet. De døde for sverd. De flakket omkring i saueskinn og geiteskinn, de led nød, hadde trengsel og fikk hard medfart» (Hebr 11,36–37).

5. Prøv å minne deg selv om at korset er en frukt av Guds kjærlighet til deg, og at det er til ditt eget beste du bærer det. Tenk på hvor kort denne tiden er, og at den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss.

Bruker vi disse midlene sammen med daglig bruk av Guds ord, skal vi litt etter litt lære å finne oss i de motgangene og trengslene som måtte komme over oss. Men det skal aldri komme dit med oss at vi selv blir fornøyde med vår tålmodighet og vår hengivenhet i Guds vilje. Nei, her som på alle andre punkter blir vi alltid skyldnere som trenger syndenes forlatelse. For vi blir like lite fullkomne i tålmodighet og lydig underkastelse i lidelsen som på noe annet punkt i helliggjørelsen.

Derfor må vi igjen og igjen fly til nådestolen og vaske oss i det blodet som renser fra all synd. Om ikke Herren daglig tilga oss og samtidig ga oss nye krefter for hver dag, ville sannelig hver korsbærer bukke under. La oss bare ikke bekymre oss for morgendagen, men la hver dag ha nok med sin egen plage! For lidelsen blir mang en gang gjort bitrere av den unødige frykten for framtiden.

Herren har sagt: «Som dine dager er, skal din styrke være» (5 Mos 33,25). Og egentlig er det Herren som må bære både oss og den byrden han legger på oss. Derfor vil vi si med David: «Herren er

min hyrde, det mangler meg ingen ting.» «Bare godhet og miskunnhet skal etterjage meg alle mitt livs dager» (Sal 23,1.6).

La oss til slutt ta med noen ord av den kjære Luther om korset:

«Når trengsel og lidelse kommer over deg, skal du ikke straks tenke på hvordan du fort kan slippe ut av det; Gud vil nok frelse deg når hans time kommer. Bare vent, han uteblir ikke, det gjelder bare en liten stund. Men du må ikke selv legge korset på skuldrene dine, slik noen har gjort. De har frivillig valgt fengsel og død og sagt: Kristus gikk frivillig i døden, frivillig lot han seg gripe og overgi – jeg vil gjøre det samme. Nei, det trenger du ikke; korset ditt kommer nok likevel. Disse gode folkene har misforstått det … Vil vi være kristne og ha det evige liv der oppe, kan vi ikke vente å ha det bedre enn vår Herre og Frelser selv og alle hans hellige har hatt det og fremdeles har det. Kristi kors må jo bæres; det er hoffets farge. Kristus foreskriver ingen annen drakt ved sitt hoff; den må bæres. Verden vil ikke bære korset, men legge det på andre; altså må vi kristne bære det, så det ikke blir liggende unyttig. Det hellige korset er en stor skatt på jorden. For det åpner Skriften for oss og styrker troen, lærer oss å be rett og av hjertet, holder vårt syndige kjød nede og gjør Guds ord kjært for oss, og Gud fostrer kristne dyder i oss ved det. Den som flykter fra korset, går feil av veien til det evige liv. Vår kjære Herre og Gud taler iblant et fremmed språk; først mot slutten forstår en hans råd og vilje.»

Kapittel 11. Arbeid for Guds rike

Den troendes arbeid for andres frelse hører også med til helliggjørelsen hans. Ja, en sann og sunn vekst i helliggjørelse er umulig uten arbeid for Guds rikes sak. Er vi grepet av Kristus og ført over fra døden til livet, er det særlig to ting vi må gi akt på. For det første skal vi arbeide på vår egen frelse med frykt og beven og jage etter mer og mer hellighet i hele vår ferd. Og for det andre skal vi være et redskap i Herrens hånd til å vinne sjeler for ham.

Derfor kalles Guds barn også «et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk til eiendom, for at dere skal forkynne hans storhet, han som kalte dere fra mørket til sitt underfulle lys» (1 Pet 2,9). Vi skal jo ligne Herren Jesus, og vil vi bli lik ham i alle ting, må vi også ligne ham i hans iver etter å vinne sjeler. «Jeg må gjøre hans gjerninger som har sendt meg, så lenge det er dag. Natten kommer da ingen kan arbeide» (Joh 9,4). Slik sier han om seg selv.

Slik han hadde sin arbeidsdag mens han var her nede, har vi vår arbeidsdag den korte stunden vi bor her. Når døden kommer, kan ingenting mer gjøres; da er arbeidsdagen vår forbi, og den evige hvilen begynner. I evigheten skal vi høste det vi har sådd i tiden.

I hvert menneskehjerte som har lært å tro syndenes forlatelse i Jesu blod, våkner det også en inderlig lyst til å gjøre noe for nestens sjel. Denne vitnelysten er en frukt av kjærligheten, og jo mer en gir etter for den, desto mer vokser den. Den troende selv synes nok ikke alltid det, men slik er det likevel.

Særlig i begynnelsen er lysten nemlig sterkt blandet med urene ting som overmot, selvtillit, kjødelig nidkjærhet, hovmod osv. Det er

mye fremmed ild blandet inn i den umodne arbeidslysten. Mens vi arbeider for Guds rike, renser Herren oss i sin nåde for dette, og da kan det nok synes for oss som om vitnetrangen avtar. I virkeligheten vokser den sanne, sunne og ekte vitnetrangen i samme grad som vi kjenner oss stadig mer skrøpelige.

Mens vi fortsetter å arbeide for Herren, vokser også – ved siden av den sanne arbeidslysten – erkjennelsen av at vi selv ikke makter å gjøre noe. Av bøker og prekener kan vi nok få vite at Herren må gjøre alt, at han er mesteren og vi verken svenner eller læregutter, men bare redskap – virkelig bare redskap, som ikke kan utrette noe uten at mesteren bruker oss. Men ingen tror det virkelig før han lærer det av erfaring.

Men selv om redskapet ikke kan gjøre noe av seg selv, gjør på den andre siden heller ikke mesteren vanligvis noe uten redskap. Vi kan ikke si om vår himmelske mester at han ikke makter noe uten redskap.

Men det vi med visshet kan si, er at han som regel ikke gjør noe uten midler når det gjelder utbredelsen av Guds rike. Hvorfor han gjør det slik, forstår vi ikke. Vi vil nøye oss med å vite at det er slik, og vokte oss for vårt nysgjerrige hjertes «hvorfor, hvorfor?». Når vi kommer til himmelen, får vi bedre beskjed om den saken; inntil da vil vi enfoldig holde oss til det Guds ord og erfaringen lærer oss.

Altså: Herren trenger redskaper, og vi som er hans barn, er nettopp de han vil bruke. Det er sørgelig, men sant, at mange Guds barn gjør lite eller ingenting for Guds rike.

Vår gamle Adam gjør seg nemlig gjeldende også her, og djevelen arbeider av alle krefter for å hindre oss i arbeidet for sjelene. Gir en nå etter for fristelsen og graver ned sitt pund, så kjølner og svinner lysten, frimodigheten, sorgen over medmenneskers fortapelse og interessen for Guds rikes sak litt etter litt. Det vil si: En mister sitt pund og ender kanskje i åndelig død og evig fortapelse.

Å, det ligger sikkert mange i helvete som nettopp på denne veien er kommet bort fra Gud og har gått glipp av sin krone. Herren bevare alle sine fra å la seg overvinne av de mange fristelsene til å forsømme å drive handel med det pundet han har gitt dem!

Den gamle Adam prøver så ofte å utnytte sannheten om at vi ingenting kan gjøre av oss selv. «Herren må gjøre alt,» heter det – helt riktig

– og av det trekker en den gale slutningen: «Da kan vi legge hendene i fanget og ikke gjøre noe.»

Her som overalt må en kristen vokte seg for to avveier. På den ene siden må vi passe på at fristeren ikke narrer oss til å tro at vi duger til noe, og at det kommer an på vårt eget strev og jag. Det er den falske selvtillitens avvei.

Men på den andre siden må vi også ta oss i vare for denne tanken: «Herren vil ikke eller kan ikke bruke meg til noe. Det duger ingenting og bærer ingen frukt, hvor mye jeg enn arbeider. Jeg får overlate det til andre, som har fått flere pund – større gaver, større frimodighet, flere midler osv.» Det er den falske ydmykhetens og mistillitens avvei. Det rette er å arbeide med en slik flid og utholdenhet som om alt kom an på oss, men samtidig ikke la seg rokke i overbevisningen om at det er Herren som gjør alt.

Når vi arbeider flittig for nestens sjel, må vi ikke glemme vår egen; for det ene bør gjøres og det andre ikke forsømmes.

Det finnes nemlig også en avvei som består i at en går så opp i omsorgen for andre at en forsømmer sin egen sjel. Arbeidet vårt skal ikke bare gå utover, men også innover. Forsømmer vi det siste, vil også virksomheten utover litt etter litt miste sin kraft. Ilden må holdes ved like på hjertets alter om vi skal kunne være rette lys for andre.

Der det er store utgifter, må det være store inntekter, ellers kommer en i underskudd. En stor del av disse inntektene får en riktignok nettopp gjennom arbeidet utover, men en trenger mer. Skal likevekten bevares, trenger en selvransakelse, bønn og bruk av Guds ord i enerom.

Så vil vi kort peke på noen av de måtene vi kan arbeide for Herren på.

For det første skal vi arbeide ved vårt eksempel. Hele livet vårt skal være en kraftig preken. Først og fremst skal det være et levende vitnesbyrd om at Kristi evangelium har kraft til å skape oss om og gjøre oss til nye skapninger.

Dernest skal det være en høylytt protest mot verdens ondskap og ugudelighet, så den uomvendte kan lese sin dom i vår ferd. Livet vårt skal være et bittert, svidende salt i den trygge verdens kjød, et lys som skinner i mørket, så mørkets gjerninger blir åpenbart og straffet.

Dette er den stumme, tause bekjennelsen av Herren, og selv om den er stum, er den den kraftigste av alle. Herren forbarme seg over oss og hjelpe alle som vil arbeide for hans sak, så de ikke mangler saltet av en ulastelig ferd. Uten det er arbeidet deres som regel forgjeves.

Videre skal vi arbeide for Guds rike med bønnene våre. Du skal be for Ordets forkynnere, at Gud må åpne en dør for Ordet, og for dem som hører Ordet, at det må trenge inn og gjøre sin virkning. Når du setter deg for å høre livets ord, Guds barn, så glem aldri å be både for den som taler og for tilhørerne.

Be også sent og tidlig høstens Herre at han sender arbeidere ut til sin høst. Be for slektningene dine, husfellene, naboene, sambygdingene og landsmennene dine. Be om Åndens utgytelse og om vekkelse blant syndere.

Hvorfor blir det vel så lite frukt av forkynnelsen blant oss? Akk, feilen er at vi er for lunkne i bønnen. Store ting ville skje om Guds barn bare var mer samstemte i bønn. Vi bør be mer i enerom, og vi bør komme sammen og be; for Herren har særlig lovt å gi det som to blir enige om å be ham om. Vi må heller ikke glemme de stakkars hedningenes nød, men daglig legge misjonærene og deres gjerning fram for Herren.

Videre skal vi arbeide for Guds rike med våre jordiske midler. Kan vi ikke selv dra ut og forkynne korsets evangelium, skal vi støtte dem som Herren utruster og kaller til det. «Arbeideren er sin lønn verd,» lærer Guds ord, og vi bør ikke holde oss tilbake når det gjelder å gi offer til Herren.

Det vi eier, er et lån fra ham, og vi skal bruke det til hans ære og nestens gagn; og han vil rikelig gjengjelde hver skjerv vi ofrer for hans sak. Ordet «den som sår sparsomt, skal også høste sparsomt» gjelder også her. Men like sant er det at den som sår rikelig, skal høste med rik velsignelse.

Mange kristne ser ut til å mene at de har fått midlene sine bare for å gjøre det behagelig og bekvemt for seg selv. Vi er borgere av et annet fedreland og vet at vi snart skal forlate det som er her.

Det er underlig at vi likevel skal være så påholdne med de kjære pengene når Herren ber oss løse på pungen til beste for hans rike. Det er den største dårskap. Den sanne klokskap består i å sette så mye som mulig i vår Herres sparebank, for at vi og barna våre kan få det igjen

med renter, først her og siden der hinsides, i de rettferdiges oppstandelse.

Unnskyld deg ikke, kjære venn, med at du ikke er rik. Det er ikke bare dem vi kaller rike, som skal ofre, men hver kristen som er i stand til det. Vent derfor ikke til du får overflod, for da blir det neppe noe av.

Gi av det du har, og vær fullt forvisset om at han som gir alle gode gaver, skal vite å gjengjelde på rett måte og til rett tid. Ja, selv om offeret ditt aldri kommer på trykk i noen avis, vil Herren likevel ikke glemme det.

Videre kan vi arbeide for Herrens sak ved munnens bekjennelse. «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse» (Rom 10,10).

Det er hver sann kristens rett og plikt å vitne om Herren med sin munn. Det betyr ikke at alle kan preke, men likevel er alle Guds barn prester. En far og en mor skal tale med barna sine, en husbond med tjenerne sine, en mann med sin hustru, en eldre bror eller søster med de yngre søsknene osv. Men en tjener i et hus kan også tale med medtjenerne sine, og en arbeider med sine arbeidskamerater.

Eller kanskje hadde du mange venner mens du tjente synden – venner som fortsatt lever i synden. Vil du da la dem gå uten advarsel? Hvor ofte har ikke et enfoldig vitnesbyrd til en gammel kamerat båret velsignet frukt! Også du, troende sjel, kunne ved Guds nåde vinne noen, om du bare ber Gud om den visdom, kjærlighet og saktmodighet du trenger for å ta vare på vitneplikten din.

Du må ikke være redd for følgene; overlat dem til Herren. Gjør bare din plikt, og la ham sørge for resten. Du må heller ikke være redd for å pådra deg djevelens og verdens hat; for åpner du munnen for å tale, er de straks klare til krig, som David sier.

Det er salig å bli forfulgt av verden fordi en refser dens synd og taler til den om Guds nåde i Kristus. Men det er forferdelig om Herren skulle kreve noen av de fortapte sjelene av vår hånd – og det vil han etter sitt eget ord gjøre om vi ikke advarer vår neste.

Vi lever og ferdes blant mennesker som vi vet har udødelige sjeler og går en endeløs evighet i møte, og livet deres viser tydelig at de haster av sted mot fortapelsen.

Er det ikke forferdelig om vi ikke vil advare disse ulykkelige, som har fått øynene forblindet av denne verdens gud, så de ikke forstår

hva som tjener til deres fred? Jo, det er vår plikt å advare dem – bare det skjer i visdom og kjærlighet, med ydmykhetens og saktmodighetens ånd.

Dermed er det slett ikke sagt at en alltid skal ta fatt i alle en møter på gater og streder og spørre dem ut om sjelens tilstand. Vi skal bruke de anledningene som gis, og vi kan også stundom søke anledning; men vitnesbyrdet vårt må skje med kristelig forstand, så vi ikke river ned mer enn vi bygger opp.

Men la oss vokte oss for den overdrevne forsiktigheten og visdommen som ikke vil gjøre noe, for den kommer fra djevelen. Det er bedre å vitne, selv om en stundom griper feil, enn å være så full av visdom at en legger hendene i fanget – eller rettere: lukker munnen – av frykt for den skaden det en gjør, kunne føre til.

Det vi nå har talt om, gjelder det personlige vitnesbyrdet til den enkelte, som hver kristen er kalt til, både mann og kvinne.

Men det finnes også en annen måte å forkynne Kristi storhet på, og til den har enkelte troende fått nådegave. Vi vil ikke her ta på oss å si noe om den ordinerte lærerstanden, som har fått embetet å forvalte sakramentene og forkynne livets ord i den kristne menighet. Vi vil bare røre litt ved de vanlige lekkristnes mer offentlige vitnesbyrd.

Som vi vet, består det i at en samles her og der for å bli oppbygget ved Guds ord. På slike sammenkomster er det gjerne en som har fått nådegave til å tale Guds ord; han leser litt fra Bibelen, forklarer det og anvender det på tilhørerne. Denne slags virksomhet har ført stor velsignelse med seg i landet vårt, og det ville bli en sørgelig tid for Guds barn om friheten til å samles til felles oppbyggelse utenom de offentlige gudstjenestene skulle bli tatt fra oss.

Likevel er det mange skjevheter og mangler også ved denne virksomheten, og det gir motstanderne våpen i hendene. Vi har tidligere, i kapitlet om å høre Guds ord, talt om de mange falske brødrene som gir seg av med å forkynne Guds ord, og derfor vil vi ikke røre mer ved dem her. Men det bør påpekes at mange ellers oppriktige sjeler som tar på seg å forkynne Ordet, helst burde la det være.

For det første har ikke alle gave til det. Peter skriver: «Etter som enhver har fått en nådegave, så tjen hverandre med den som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde» (1 Pet 4,10). Her står det at en skal tjene med den nådegaven en selv har fått – altså ikke med den

nådegaven andre har fått. Har du ikke fått gaven å kunne tale Guds ord, krever Herren heller ikke denne virksomheten av deg. Du skal ikke avlegge regnskap for et pund som Herren ikke har gitt deg.

Det må dessverre innrømmes at mange blant oss gjerne vil være talere uten å ha fått den evnen som trengs. Motivet kan være en blanding av godt og ondt. En kjenner lyst til å vinne sjeler for Herren og være til gagn for nesten – det er den gode siden.

Men den gamle Adam har også fingrene med i spillet. Å være taler gir jo en viss anseelse, og etter sin gamle natur har også et Guds barn stor lyst til å bli noe. En vil gjerne bli en høvding blant Guds folk. Å arbeide i det stille og skjulte gir derimot ikke så mye ros, og derfor liker ikke den gamle Adam den slags arbeid.

Derfor gjelder det for hver av oss å prøve oss selv og undersøke om ikke dristigheten til å forkynne Guds ord for en del kommer fra det gamle mennesket.

Men det er ikke bare de som mangler gaver til å tale, som bør tie. De som bare er vakt, men ennå ikke er blitt troende, burde også helst holde seg hjemme.

Det er jo Kristus som skal forkynnes som frelsens vei, og en tale som ikke har Kristus til sin A og O, fortjener ikke å kalles kristen. Men hvordan kan en forkynne Kristus når evangeliet ennå er en hemmelighet for en selv? Hvordan kan en lære andre den rette veien til frelse når en ennå ikke selv er kommet inn på den?

En er nemlig ikke kristen bare fordi en er vakt. For å bli en kristen og lære å tolke Guds ord på rett måte, må en ha erfart lovens drepende virkning og evangeliets livgivende kraft på sitt hjerte. Men den som bare er vakt, står ennå under loven og har sin trøst og kraft i loven; derfor vil også forkynnelsen hans gå i samme retning – for «det hjertet flyter over av, det taler munnen».

Slike talere kjennes på at de ikke holder fram Guds lov i hele dens strenghet, men heller vil knipe av på den og avpasse den etter menneskets kraft. Samtidig tilslører de Kristus så godt de kan, og stenger hungrige syndere ute fra nådebordet. Det skal ikke nektes at syndere kan bli vakt ved slike forkynnere, men ingen blir født på ny ved deres forkynnelse.

Det verste er likevel at ingen lovtrell selv forstår at han er det. De har noe kunnskap om Kristus i hodet og har lest og hørt at en skal

bli frelst for Jesu skyld, og derfor mener de som oftest at de er sanne troende.

Spør en dem hva de bygger sitt håp om frelse på, vet de at det rette svaret er at Kristus er grunnvollen. Og en kan ikke få dem til å innse at de i hjertet sitt holder på med lovgjerninger, selv om språket deres stadig røper dem når en samtaler med dem om åndelige ting.

Først når dekket over Moses blir tatt bort og øynene blir åpnet for Guds Lam, som bar verdens synd, kan slike innse at de har stått under loven. Da får en nemlig et nytt syn ikke bare på Guds ord, men også på seg selv.

Vi har allerede et annet sted rørt ved en feil som ikke er sjelden hos forkynnere: at en legger an på å kildre tilhørernes sanselige følelser. Det er særlig sektenes misjonærer som på denne måten prøver å dra folket over på sin side og vinne deres gunst; men dessverre er det også mange i vårt lutherske kirkesamfunn som heller sterkt i samme retning. Det er nemlig en svært vanlig mening blant vårt kristenfolk at all slags gråt under forkynnelsen er en virkning av Guds Ånd.

Riktignok virker Guds Ånd iblant tårer gjennom Ordet hos dem han arbeider med, men en alminnelig hulking i forsamlingen er som regel slett ikke Åndens verk. Den kommer derimot oftest av at predikanten selv gråter, eller av at han har en syngende eller gråtende stemme, eller endelig av at han taler om seg selv, skildrer familieforhold, taler om avskjed osv., så de sanselige følelsene settes i bevegelse.

Kjære brødre, la oss vokte oss for å bruke pirremidler i forkynnelsen! «Om noen taler, han tale som Guds ord,» sier Peter (1 Pet 4,11). Men Guds ord søker å overbevise oss om vår synd ved å holde lovens krav fram for oss; det søker å føre oss til troen ved å forkynne den korsfestede og oppstandne Frelseren, og det formaner de troende til et hellig liv. Dette skal også vi gjøre, i all enfoldighet.

Guds eget ord er et tveegget sverd som går gjennom synderen, gjennom marg og bein, og trenger inn i hjertets dyp der det blir tatt imot. Den predikanten som enfoldig holder seg til dette, vinner flest sjeler for Herren, selv om det ikke alltid ser slik ut.

Måtte Herren derfor gi alle som forkynner ham i forsamlinger, nåde til å flykte fra og stå imot fristelsen til å tale det som tilhørerne klør i øret etter. Det gjelder sannelig å be Herren om visdom, om en ikke skal komme til å bygge med høy og strå.

Foruten de måtene å arbeide for Guds rike på som er nevnt her, finnes det også mange andre. Kjærligheten gjør en oppfinnsom; har en den rette omsorgen for medmenneskenes sjeler, finner en alltid noe å gjøre.

En kan for eksempel besøke de syke og tale med dem, lese Guds ord for dem og be med dem. Iblant kan en også få anledning til å lese Guds ord for andre enn syke.

En kan gi bort traktater eller andre gode bøker, eller bare låne bort kristelig lesning osv. Videre kan en arbeide ved å åpne sitt hus for kristelige forsamlinger, ved å kunngjøre slike, eller ved å overtale sin uomvendte nabo til å gå på dem osv.

Kjære Guds barn, tenk da på hva vi skylder vår uomvendte neste! Tenk på hvor kort vår arbeidsdag er. Snart kommer den lange sabbaten, da vi skal få hvile fra vårt arbeid, og våre gjerninger følger med oss.

Skulle vi da ikke bruke denne korte arbeidstiden? Er det nå vel tid til hvile og ro? Å nei, nei! Se på Jesus! Han arbeidet uten opphold. Vi skal ligne ham; vi skal ikke søke å slå oss til ro her – det får vi overlate til den forblindede verden.

Er vi reist opp med Kristus, så la oss søke det som er der oppe, der Kristus sitter, og ikke trakte etter det som er på jorden. Vi skal ikke trakte etter å samle skatter som møll og rust tærer, og som tyver bryter inn og stjeler. Nei, vi skal arbeide flittig for å skrape sammen så mye rikdom for evigheten som mulig. Hver sjel vi får ta med oss dit, skal gjennom hele evigheten bli oss til usigelig glede.

Å, venner, arbeid mens det er dag, før natten kommer! Ved Guds nåde kan vi utrette noe, bare vi ikke pleier vår makelighet og gir etter for dovenskapen. La oss heller ikke ligne de ti motløse speiderne som mente at Israel ikke kunne gjøre noe mot kanaanittene. La oss si med Josva og Kaleb: «Vi kan ta landet, for Herren er med oss.» Vi makter riktignok ikke noe mot sannheten, men for sannheten.

Å, tenk på de mange arme sjelene som er kjøpt med Jesu blod og kunne bli frelst om bare øynene deres ble åpnet! Tenk på hva det vil si at et menneske går fortapt – fortapt i en evighet uten ende!

Å, Guds barn, har du ikke noe hjerte for alle disse stakkars menneskenes nød? Du vet at den som dør uomvendt, kommer i helvete, i en sjø som brenner med ild og svovel; og det vrimler av slike uomvendte

både i by og på land. Flere av dem kunne kanskje reddes om du ba mer, og om du avla en kraftigere bekjennelse både med livet ditt og med munnen din.

Arbeidet for Guds rike gir oss ikke bare den fordelen at sjelene vi vinner, skal bli oss til glede i evigheten; det fremmer også i høy grad helliggjørelsen vår. Jo mer en arbeider, desto mer øves kjærligheten, og desto mer blir en revet løs fra det jordiske. Erkjennelsen av synd og nåde vokser, og likeså bevisstheten om egen avmakt og om Herrens kraft og trofasthet.

Den som driver handel med sitt pund, får flere; jo mer en gir, desto mer har en igjen.

Å, måtte alle Guds barn våkne og bli seg bevisst både plikten til å arbeide for Guds rike og velsignelsen som ligger i slik virksomhet, både for dem selv og for andre! Herren hjelpe oss til det for sitt navns skyld. Amen.

Kapittel 12. Lys og mørke. Syndenes forlatelse

Vi har tidligere sett at det er Guds frelsende nåde som oppdrar oss til å legge av kjødets gamle gjerninger og øve de nye, som er troens rette frukter. Så snart en vakt og utmattet synder, drept av loven, lærer å feste blikket på ham som lik slangen i ørkenen ble hengt på et tre, får han straks ny fred, ny kjærlighet og ny lyst og kraft til å løpe på Herrens buds vei. Det gamle er forbi, alt er blitt nytt.

Nå føler en seg svært lykkelig, og hjertet strømmer over av lov og pris. Alt synes så lyst. En er flittig til å be og grunne på Ordet; en kjenner ofte en hellig oppløftelse i bønnen og erfarer Guds ords kraft på sitt hjerte.

Videre kjenner en en inderlig trang i sjelen til å vitne og har en kjærlig omsorg for nesten. Dessuten synes en å ha fått overtaket over synden – en kjemper mot den og vinner seier. Derfor føler en seg også viss på at en er Guds rette barn og på vei til himmelen. En synger:

Halleluja, jeg har min Jesus funnet!
Hans nådes glans er klar i meg opprunnet.
Nå vet jeg veien til Guds frydebolig;
nå kan, nå skal, nå vil jeg vandre trolig.

Det er de første bryllupsdagene, og bruden kjenner brudgommens nærvær i sitt hjerte.

Men disse lyse, glade tidene varer ikke alltid. Like sikkert som natten avløser den lyse dagen i naturen, følger det mørke timer etter de lyse stundene for et Guds barn.

Det kommer tider da en ikke lenger får melk, men fast føde. Gleden forsvinner, og en synker ned i mørke og sorg. Frelseren trekker seg unna, brudgommen skjuler sitt ansikt for bruden.

Lysten til bønn og til å grunne på Guds ord er borte, og hjertet kjennes hardt, kaldt og ubevegelig. De gamle syndelystene begynner igjen å røre på seg, kraften forsvinner, og vi får kjenne hvordan loven i lemmene tar oss til fange og driver oss til å gjøre det vi ikke vil.

I slike tider klager sjelen: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg. … Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» (Rom 7,19.24). Forgjeves leter en i sitt hjerte etter noe godt; en finner bare det som er ondt. Sorgen over synden, hatet til synden, lysten til å gjøre Guds vilje, lengselen etter himmelen og omsorgen for andre synes å være helt borte.

En finner ingen takknemlighet mot Gud, ingen lyst til samfunn med ham i bønnen og ingen lyst lenger til å grunne på Ordet. Og prøver en likevel å be, kjenner en ikke lenger Åndens salvelse, oppløftelsen og gleden i bønnen som før. Tar en Guds ord fram, synes det å være en lukket bok. De samme ordene som før syntes så dyrebare, virker kraftløse for den bedrøvede. Alt er mørkt; samvittigheten anklager, en går med stadige selvbebreidelser og synes en er den uverdigste av alle mennesker.

Til dette kommer djevelens mordskrik i sjelen: «Kan du være Guds barn, du som er slik? Du er jo rett og slett ugudelig! Det er ikke nok med at du kjenner alle slags onde syndelyster – du gjør virkelig synd. En sann troende kan umulig være slik. Hadde du en sann og levende tro, måtte den bære andre frukter. Du måtte jo vinne over synden og ha noe godt i deg. Derfor må troen din være falsk: Enten har du aldri vært riktig omvendt, eller så er du falt fra» osv.

Det er i slike stunder troen vår skal prøves. Herren må nemlig ta sitt tilbake – ta fra oss sin fred og trøst, sitt lys og sin kraft – for at vi igjen kan lære hva vi selv er, nemlig virkelige syndere, så den frie nåden i Kristus igjen kan bli dyrebar og uunnværlig for oss. Hadde vi det alltid godt, og gikk det alltid som vi ønsket med helliggjørelsen vår, ville Kristus snart bli bare et navn for oss.

Men nå vil han være en virkelig Frelser og vår eneste Frelser. Han er ikke fornøyd med at vi bygger dels på ham og dels på det gode som Guds Ånd virker i oss. Og fordi han ser at vi er så tilbøyelige nettopp

til dette siste, må han handle så underlig med oss: Han må la all vår gudsfrykt brenne opp, så bare han blir igjen.

I disse mørke stundene kommer det også klart for dagen at troen vår på ham som en virkelig Frelser heller ikke i de lyse tidene er så sterk som vi trodde. For var den det, måtte den være like usvekket også når vi ikke lenger kjenner noen frukter hos oss selv. De mørke stundene tjener derfor til å rense, styrke og øke troen vår. Derfor blir de også lengre og lengre for hver gang de kommer tilbake, etter hvert som troen vokser.

Men en slipper å vandre i mørke bestandig. Når Herren igjen har fått tømt oss for vårt eget og gjort oss riktig nådehungrige – det vil si når nøden er som størst – da lar Frelseren igjen sitt milde ansikt komme til syne.

Øynene våre blir på ny åpnet for det vi eier i Lammet som er slaktet; ny fred og trøst, nytt lys og ny kraft strømmer gjennom oss. Vi blir unge igjen som ørnen og løper på Herrens buds vei med ny iver og nidkjærhet – inntil solen på ny går ned, og vi står i det samme mørket som før.

Slik er et Guds barns liv en stadig veksling: Regn og solskinn, storm og stille, mørke og lys, vinter og sommer, onde og gode dager avløser hverandre. Derfor blir vi også fristet, snart til overmot og snart til forsagthet; snart er vi for trygge og sikre, snart for motløse. Vi skjønner nemlig så lite hvordan vi skal te oss både i motgang og medgang. Og om ikke den gode hyrde trofast passet på oss og holdt oss tilbake når vi holdt på å vike ut til en av sidene, ville det snart gå galt.

Hvordan bør vi så forholde oss i disse skiftende tidene? Vi bør så langt det er mulig søke å bevare sinnets likevekt. I de lyse stundene bør vi særlig gi akt på Herrens formaning om å vandre i frykt.

Vi bør ikke glemme at den trøst, fred og kraft vi kjenner, er Herrens frie og ufortjente gave, som han tar tilbake når han selv finner det for godt. Vi bør våke over den nåden vi har fått, vokte oss for sikkerhet og lettsindighet og ikke glemme at vi ennå er i stridens land, der det ikke kan være tale om noen lang hvile.

Den lysten, kraften og styrken vi har nettopp i disse tidene, bør vi søke å bruke til å hugge tappert løs på vårt onde kjød og øve gode gjerninger. Samtidig må vi stå på vakt mot fristelsen til å gjøre oss til av vår gudsfrykt og stole på vår fromhet. Hjertet er nemlig så svikefullt

hos oss alle og vil gjerne på en fin og skjult måte stjele den æren som tilkommer Herren. Til dette kommer også djevelens innskytelser:

«Nå har du jo overvunnet både det ene og det andre; du har gjort så og så store framskritt på veien» osv. Å, la oss vokte oss for slike fristelser! De er desto farligere fordi hjertet vårt av naturen nettopp er slik at vi gjerne vil være noe.

Likesom vi altså i de lyse stundene særlig må vokte oss for selvtillit og formastelse, må vi i de mørke særlig kjempe mot fristelsen til motløshet. Da gjelder det framfor alt å bruke Herrens mange og dyrebare løfter. Er det noe som kan hjelpe oss ut av mørket, så er det nettopp korsets ord, ordet om ham som ble såret for våre overtredelser og knust for våre misgjerninger. Når samvittigheten og djevelen anklager oss for syndene våre, må vi prøve å vise dem til Kristus:

«Det er nok sant, dere mine anklagere, at jeg er den største av syndere. Jeg er full av urettferdighet, jeg er avmektig og ond – ja, rett og slett ugudelig. Men det er også noe annet som er sant: at Kristus er død for ugudelige, for virkelige syndere, og at alle disse syndene mine er kastet på ham. Han har båret dem på sitt legeme opp på treet, og jeg står for Gud i ham som om jeg aldri hadde syndet.»

Se, dette må du holde deg til og stå fast på, kjære bror og søster! Og når hjertet ditt likevel ikke synes å få noen trøst og fred av det, så bare fortsett å holde deg fast ved løftene. Kan du ikke tro med følelse, får du prøve å tro uten følelse. Følelsen og freden skal komme igjen i sin tid, når Herren finner det for godt; og inntil da får du nøye deg med hans nåde alene, hvor mye fornuften enn strider mot det.

I slike tørre tider kan vi nemlig ikke hjelpes med bud eller formaninger. Hjertet må først styrkes ved nåden, og derfor er evangeliet den legedom som må brukes.

Men vi er så bakvendte at vi synes evangeliet ikke kan være for oss i slike stunder; det ser ut som et ran når en skal prøve å tilegne seg nåden i denne elendige tilstanden. Likevel finnes det ingen annen utvei. Hvor mye en enn prøver å bli hjulpet på andre måter, synker en til sist likevel ned ved nådestolen igjen som en fortapt.

Likesom den sanne helliggjørelsen begynner med at en tar imot syndenes forlatelse – den er nemlig forutsetningen for et kristent liv – slik er også syndenes forlatelse det en må ende med. Det vil med andre ord si:

En må lære å tro forlatelse for å kunne gjøre sanne gode gjerninger, og når en har gjort dem, må en igjen tro forlatelse. Våre beste gjerninger er nemlig besmittet av urenhet; derfor er vi fortapte i oss selv, selv i våre varmeste og lyseste stunder. Vi kan ikke et øyeblikk bestå for Gud ved våre egne gjerninger, hvor gode de ellers er, for de er ikke fullkomne. Og er våre beste stunder slik, hva skal en da si om de svake og mørke tidene?

Derfor har heller ingen sann kristen sin trøst i helliggjørelsen sin; for han blir stadig mer misfornøyd med den jo lenger han vandrer på veien. Han lærer mer og mer å forakte seg selv for sin utroskap, svakhet og avmakt, ettersom han får stadig dypere innblikk i sin egen fordervelse. En vokser derfor slett ikke fra ordet om Jesus; tvert imot blir en mer nådehungrig og mer fattig i ånden for hver stund. Derfor blir også ordet om den frie nåden mer og mer dyrebart.

Når du leser i disse bladene eller andre steder om din plikt til å leve et hellig liv, kjære bror, går det deg vel slik at du må synge med sangeren:

Herre, jeg må klage:
alle mine dager
skammer jeg meg ved!

Du blir vel en skyldner i alle ting, og du kjenner at du må slå deg for brystet med tolleren og si: «Gud, vær meg synder nådig!» Ja, nettopp slik må det være; og var det ikke slik, sto det ikke bra til med deg. Og nettopp fordi det er slik med deg, trenger du all den trøst evangeliet kan gi. Hør da hva Ordet lærer.

Herren sier hos profeten: «Trøst, trøst mitt folk! sier deres Gud. Tal vennlig til Jerusalem og rop til henne at hennes strid er endt, at hennes skyld er betalt, at hun av Herrens hånd har fått dobbelt for alle sine synder» (Jes 40,1–2). Videre: «Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld, og dine synder kommer jeg ikke i hu» (Jes 43,25). «Jeg utsletter dine overtredelser som en tåke og dine synder som en sky» (Jes 44,22).

Merk deg: Herren er den som utsletter dine synder for sin egen skyld – ikke bare dem du gjorde før omvendelsen, men også dem som henger ved deg etter omvendelsen; ikke bare de forgangne, men

også de nåværende og de kommende. Det er ikke innbilte eller malte synder, men virkelige synder.

For han som gav seg selv som sonoffer, var ingen malt, men en virkelig Frelser; hans smerte og lidelse var ikke en tenkt eller innbilt, men en virkelig straff. Det var virkelig blod han utøste til forlatelse for virkelige synder. Derfor heter det også: «Men dersom vi vandrer i lyset, likesom han er i lyset, da har vi samfunn med hverandre, og Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7).

Men å vandre i lyset vil si å strebe etter å gjøre lysets gjerninger og ikke legge skjul på de feil, mangler og skrøpeligheter som henger ved oss, men ærlig erkjenne og bekjenne dem. Derfor heter det også: «Dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han forlater oss syndene og renser oss fra all urettferdighet» (1 Joh 1,9).

Guds barn er et folk som slett ikke har lov til å synde. Vår hellige Far kan ikke gi etter det minste for synden; han hater og avskyr den, og derfor gjør det ham inderlig vondt når barna hans forser seg. Men han tilgir oss vår synd og senker den ned i Jesu blods røde hav. «Mine barn! Dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige» (1 Joh 2,1).

Det er derfor særlig to ting vi skal ha for øye her. For det første skal vi være redde for synden, stride mot den av alle krefter, våke og be og stå den imot like til blodet. Vi skal ikke gi den gamle Adam noen frihet på evangeliets bekostning.

Men når vi likevel dessverre kommer til å forse oss mot vår Gud, skal vi ikke kaste bort frimodigheten, ikke miste motet og ikke fortvile, men straks fly, så elendige som vi er, til den åpne kilden for Davids hus, som renser fra synd og urenhet.

La oss da ikke glemme at det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus, for vi er fri fra loven. Kristus har nemlig kjøpt oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss. For det står skrevet: «Forbannet er hver den som henger på et tre» (Gal 3,13).

Likevel er det en vanskelig kunst stadig å tilegne seg syndenes forlatelse i Jesu blod. Når en mange ganger har fått forlatelse for den samme synden og faller igjen og igjen, ser det ut som en synder på nåden og gjør Kristus til et rent syndeplaster.

Da blir det helt urimelig og bakvendt for all menneskelig fornuft å gå tilbake til nådestolen gang på gang. Men det finnes ingen annen utvei, om vi ikke skal synke ned i fortvilelse.

Og vi skal da også erfare at Herren ikke støter oss bort på grunn av vår uverdighet. Han har lyst til miskunn mer enn til offer, og han vil gjerne tilgi oss like mange ganger om dagen som han har lært oss at vi skal tilgi hverandre, om det trengs.

Slik ender da vår helliggjørelse og våre gode gjerninger med at vi synker ned ved Jesu føtter, fulle av skam, og synger som de gamle sang:

Jeg for Gud kan intet bringe
uten deg og dine sår;
under din forsonings vinge
jeg for Gud frimodig står.
En evig rettferdighet du oss fortjente
da pinen og døden ditt hjerte omspente;
der har jeg de klær som skal smykke meg ut
å prange for tronen som yndigste brud.

Ja, Herrens navn være evig lovet for den frie, uforanderlige nåden i Kristus, som er den samme i går og i dag og ikke avhenger av vår større eller mindre gudsfrykt; for den hviler på en grunnvoll som er utenfor oss. Herren åpne våre øyne mer og mer for denne nåden, så skal vi også bli mer gudfryktige og hellige i hele vår ferd. Ja, det skje for Kristi skyld. Amen.

Om Paul Gerhard Sand

1848–1911

Paul Gerhard Sand (1848–1911) ble født 25. februar 1848 på Eiker ved Drammen. Moren var så glad i salmene til Paul Gerhardt at hun kalte gutten opp etter ham. Hjemmet var haugiansk. Som ung mann kom han i sterke åndelige kamper, og han fikk hjelp ved å lese Rosenius og av den svenske lekpredikanten Anders Norström. Fra dem fikk han det sterke evangeliske draget som preget forkynnelsen hans til det siste.

Han tok lærerskoleeksamen og arbeidet en kort tid som lærer, og forkynte i fritiden. Gjennombruddet kom i 1877, på en lang reise gjennom Nordre Land, Etnedalen og Valdres. Ofte holdt han to møter om dagen og kunne tale i opptil tre timer. Først talte han om de ti bud og viste at ingen er rettferdig; så vendte han seg til ordet om slangen i ørkenen og vitnet om Kristus så klart at mange hørte evangeliet som noe helt nytt. Han giftet seg i 1879 med Hanna Alseth fra Biri, og de bosatte seg på gården Steig der.

Sand forkynte over store deler av Sør-Norge, særlig i Oppland og Trøndelag, og ble regnet som sin tids mest veltalende vekkelsespredikant. I 1887 kom han til Ålesund. Han hadde lovet å bli en måned, men ble i over fire, og vekkelsen spredte seg ut over hele Sunnmøre. Den ble hetende «Sandstormen». Ludvig Hope, som hørte ham som ung, mintes hvordan han lærte folk å tro seg frelst med den troen de hadde: «Det er ikke skjeen du skal leve av, det er maten i skjeen.»

Sand skrev mye. I 1880 ga han ut flere oppbyggelige småskrifter, blant dem «Nogle Ord om Helliggjørelsen» til veiledning for unge kristne, og sangboken «Pilegrims-Kvad». Sammen med Jacob Traasdahl ga han ut prekensamlingen «Livet i Guds Søn» over kirkeårets

tekster. Han avviste bestemt at han forkynte en nyevangelisme som gjorde alle tilgitt uten tro; han forkynte både loven og evangeliet, med hovedvekten på evangeliet.

I 1890-årene trappet han ned reisevirksomheten. Han startet Balberg kristelige sanatorium ved Lillehammer og hotell Augustin i Kristiania, og i 1906 kjøpte han gården Hovin i Østre Aker. Men også i sine siste år kunne han forkynne det hele evangelium med gripende virkning. Han døde på Hovin 30. september 1911.

«Betragtninger» kom ut i 1907 hos K. C. Holter i Minneapolis, for de norske lutheranerne i Amerika.